

**MUSIIKKI OSANA VENÄJÄNKIELISTEN MAAHANMUUTTAJANUORTEN
KULTTUURI-IDENTITEETTIÄ JA AKKULTURAATIOTA**

**Viiden venäjänkielisen maahanmuuttajanuoren kokemuksia omasta identiteetistä,
kulttuurista ja musiikista.**

Asta Hovisalmi

Musiikkikasvatuksen pro gradu –tutkielma

Kevät 2007

Jyväskylän yliopisto

Musiikin laitos

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Musiikin laitos
Tekijä – Author Asta Hovisalmi	
Työn nimi – Title Musiikki osana venäjänkielisten maahanmuuttajanuorten kulttuuri-identiteettiä ja akkulturaatiota. Viiden maahanmuuttajanuoren kokemuksia omasta identiteetistä, kulttuurista ja musiikista.	
Oppiaine – Subject Musiikkikasvatus	Työn laji – Level Pro gradu
Aika – Month and year Kevät 2007	Sivumäärä – Number of pages 78 + 2 (liite)
Tiivistelmä – Abstract	
<p>Tutkielmani tarkoitus on saada käsitys musiikin roolista osana venäjänkielisten maahanmuuttajanuorten elämää ja siitä, miten musiikki toimii tukena uuteen kotimaahan sopeutumisessa ja uuden identiteetin muodostumisessa. Akkulturaatioprosessin kuvauksessa käytän taustalla pääasiassa Berry'n akkulturaatioteoriaa, joka jakaa sopeutumismallit neljään eri strategiaan: integraatioon, assimilaatioon, separaatioon ja marginalisaatioon.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä on laadullinen teemahaastattelu. Haastattelin viittä venäläissyntyistä maahanmuuttajanuorta Jyvässeudulla. Iältään haastateltavat olivat 12 – 18 – vuotiaita. Jokainen haastateltava puhui suomea vähintään kohtalaisesti. Kahdella tutkimushenkilöllä on inkeriläinen tausta ja kolmen haastateltavan äidillä on suomalainen avio/avomies. Suomessa asumisaika vaihteli kolmesta kahteentoista vuoteen. Haastattelut toteutettiin huhtikuun 2005 – kesäkuun 2006 välisenä aikana.</p> <p>Tutkimuksessani tuli esille, että musiikki on olennainen osa kulttuuri-identiteettiä ja tutkimushenkilöt tuovat esiin omaa kulttuuriaan musiikin avulla. Kiinnostus venäläiseen musiikkiin oli suhteessa sekä kansalliseen että kulttuuri-identiteettiin; venäläisestä musiikkikulttuurista kiihnostuneilla oli venäläinen tai kaksikulttuurinen identiteetti. Musiikki toimi venäläistä yhteisöä ja perhettä yhdistävänä tekijänä. Musiikki toimi myös maahanmuuttajien henkisen hyvinvoinnin ylläpitäjänä ja auttoi sopeutumiseen liittyvän stressin käsittelyssä. Sopeutumisen osalta tutkimushenkilöt olivat päätyneet erilaisiin akkulturaatiomalleihin. Kuitenkin tutkimuksessa venäjänkieliset maahanmuuttajanuoret säilyttivät kaksikulttuurisuutensa useammin kuin hylkäävät kokonaan alkuperäisen kulttuurin tai eristäytyvät valtakulttuurin ulkopuolelle.</p> <p>Perheen sisäiset kulttuurin vaalimiseen liittyvät erot tulivat haastatteluissa esille. Olisi mielenkiintoista tutkia maahanmuuttajaperheitä ja verrata perheen jäsenien oman kulttuurin kunnioittamiseen liittyviä eroja. Musiikkikasvatuksen näkökulmasta tuli esille kahden maahanmuuttajanuoren negatiiviset kokemukset musiikinopetuksen monikulttuurisuudesta: musiikinopettajan kiinnostus ja halu tuoda esille venäläistä musiikkikulttuuria heidän kauttaan koettiin ahdistavana. Tämä on merkittävä tulos ja kiinnostava jatkotutkimuksen aihe musiikinopetuksen kehittämisen kannalta.</p>	
Asiasanat – Keywords akkulturaatio, identiteetti, kulttuuri-identiteetti, maahanmuuttajanuoret, monikulttuurisuus, musiikki	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto. Musiikin laitos.	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 KULTTUURI-IDENTITEETTI JA SEN LÄHIKÄSITTEITÄ.	8
2.1 Identiteetti käsitteenä	8
2.2 Kulttuuri-identiteetin määritelmiä	10
2.3 Maahanmuuttajanuoren identiteetti	12
2.4 Kieli ja kulttuuri-identiteetti	13
3 MUSIIKKI JA KULTTUURI-IDENTITEETTI	15
3.1 Musiikki sosiokulttuurisena ilmiönä	15
3.2 Musiikki kulttuuri-identiteetin ylläpitäjänä	17
3.3 Musiikki osana nuoruuden identiteettiä	18
4 VENÄLÄISET MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA	21
4.1 Käsitteiden määrittelyä	21
4.2 Venäläisten maahanmuuton historiaa ja nykytilanne	22
5 AKKULTURAATIO	24
5.1 Monikulttuurinen yhteiskunta	24
5.2 Akkulturaatio käsitteenä	27
5.2.1 Akkulturaatiostrategiat	28
5.2.2 Akkulturaatio prosessina	30
5.3 Akkulturaatioon vaikuttavat tekijät	31
5.4 Akkulturaatio, enkulturaatio ja sosialisatio	33
6 TUTKIMUSASETELMA	35
6.1 Tutkimustehtävät	35
6.2 Tutkimusmenetelmä	36
6.3 Aineiston kokoaminen ja analyysi	37
6.4 Tutkimuksen luotettavuus	43

7 TULOSTEN TARKASTELO	45
7.1 Venäläisenä Suomessa	45
7.1.1 Kansallinen identiteettikäsite	46
7.1.2 Kieli ja identiteetti	47
7.2 Musiikin rooli nuoren elämässä	49
7.2.1 Musiikkimaku	50
7.2.2 Musiikki harrastuksena	52
7.2.3 Musiikki yhteisön osana	52
7.2.4 Musiikki ja venäläisyys	53
7.2.5 Musiikki linkkinä entiseen kotimaahan	55
7.3 Kokemukset koulun musiikinopetuksesta	56
7.3.1 Venäläinen musiikki nykyisen koulun musiikintunneilla	58
7.3.2 Muistoja ja kokemuksia musiikinopetuksesta Venäjällä	59
7.4 Oman musiikkikulttuurin ja kulttuuri-identiteetin ylläpitäminen	60
7.5 Akkulturaatiomalli	63
7.6 Tulosten kokoavaa pohdintaa	67
8 POHDINTAA	69
LÄHTEET	73
LIITTEET	79

1 JOHDANTO

Monikulttuurisuus on osa yhä useamman suomalaisen arkipäivää. Ulkomaalaisten määrä on lisääntynyt Suomessa huomattavasti viime vuosikymmenien aikana. Se näkyy myös katukuvassa, mediassa sekä työ- ja opiskelupaikoissa. Tämä on asettanut suomalaisen yhteiskunnankin uudenlaisen haasteen eteen. Maahanmuuttajien integroituminen uuteen kulttuuriin vaatii sekä suomalaisen yhteiskunnan että suomalaisten ihmisten tukea. Myös suomalaisten kiinnostus kansainvälisyyttä kohtaan on kasvanut. Yhä useammat matkustelevat, opiskelevat vieraita kieliä ja opiskelijat lähtevät ulkomaille vaihtoon ja moni hakeutuu töihin Suomen ulkopuolelle. Kasvanut kiinnostus monikulttuurisiin kysymyksiin ja suomalaisen yhteiskuntarakenteen muutos näkyvät myös maahanmuuttajia ja monikulttuurisuutta käsittelevien tutkimuksien määrässä.

Maahanmuuttajiin ja kansainvälisiin asioihin liittyvät seikat ovat kiinnostaneet minua jo monia vuosia. Venäjän kielen opiskelun aloitin lukiossa ja heti lukion jälkeen jatkoin opintojani yliopistossa pääaineenani venäjän kieli ja kirjallisuus. Siitä lähtien venäläinen kulttuuri, venäläiset ihmiset ja venäläisyys yleensäkin ovat kiehtoneet minua. Olen myös opiskellut jonkin aikaa Pietarin valtiollisessa yliopistossa ja työskennellyt Suomen Pietarin konsulaatissa sekä tehnyt katulapsityötä Viipurissa, jolloin olen saanut arvokasta ensikäden kokemusta ja tietoa Venäjästä ja venäläisyydestä sekä luonut kontakteja paikallisiin ihmisiin. Suomessa ollessani olen osallistunut maahanmuuttajatoimintaan ja saanut tutustua Suomessa asuviin venäläisiin ja ihmisiin ympäri maailmaa. Olen toiminut tukihenkilönä maahanmuuttajille ja heidän kauttaan olen saanut kokea maahanmuuttajan arkea Suomessa, sekä sen varjopuolia että valoisampia hetkiä. Uuden kulttuurin vieraat tavat ja arvot, kaipuu entiseen kotimaahan, uusi kieli ja mahdollinen syrjintä tai pelko siitä on osa maahanmuuttajien jokapäiväisiä arjen haasteita. Myöskään oman kulttuurin tapojen ja perinteiden säilyminen ei ole enää itsestäänselvyys: vähemmistöasemassa oma kulttuuri joutuu uhatuksi valtakulttuurin rinnalla ja omia tapoja ja perinteitä täytyy vaalia niiden ylläpitämiseksi.

Maahanmuuttajien sopeutumista heidän uuteen kotimaahansa on tutkittu monestakin eri näkökulmasta ja monella tieteenalalla. Maahanmuutto on lisääntynyt tasaisesti vuosien mittaan ja sen odotetaan kasvavan tulevaisuudessa vielä enemmän, etenkin jos Suomeen tarvitaan lisätyövoimaa ulkomailta. Näin ollen monitieteellinen maahanmuuttajatutkimus on yhteiskunnallisesti merkittävää ja tarpeellista. Maahanmuuttajat ja etenkin Suomessa asuvat venäläiset ovat monelle mielenkiintoinen tutkimuskohde. Ovathan venäläiset Suomen suurin maahanmuuttajaryhmä ja tätä kautta monelle läheinen aihe. Venäläisistä maahanmuuttajista voidaan erottaa inkerinsuomalaiset paluumuuttajat, jotka ovat merkittävä erillisryhmä. Erityisesti venäläisiin maahanmuuttajiin kohdistuvaa tutkimusta on tehty mm. kielitieteen, psykologian ja sosiologian tieteenaloilla.

Myös musiikkikasvatuksen alalla on tehty maahanmuuttajiin liittyvää tutkimusta, esimerkiksi Terhi Havilan (2001) pro gradu -tutkielma iranilaisten maahanmuuttajaoppilaiden musiikkikulttuuritaustasta ja niiden säilyttämismahdollisuuksista. Lähimpänä valitsemaani tutkimusaihetta ovat Jaana Ravattisen (1999) ja Sanna Reetta Lehdon (2000) pro gradu -tutkielmat. Jaana Ravattisen musiikkiterapian pro gradu -tutkielma käsittelee venäläisten maahanmuuttajien käsityksiä merkityksellisestä musiikista ja kulttuurin vaikutusta musiikkiterapiaan. Sanna Reetta Lehdon musiikkikasvatuksen pro gradu- työ on tapaustutkimus venäläisen maahanmuuttajanuoren suhteesta musiikkiin ja musiikin opetukseen Suomessa.

Tämän tutkimuksen pääosassa ovat viisi venäläistä maahanmuuttajanuorta. Haastateltavat olivat iältään 12 – 18 – vuotiaita ja heidän Suomessa asumisaikansa vaihteli kolmesta kahteentoista vuoteen. Kaikki asuivat ja kävivät koulua haastatteluhetkellä Jyvässeudulla. Maahanmuuttajien sopeutumisprosessiin liittyy lukuisia eri tekijöitä, kuten erilaiset ympäristötekijät ja henkilön subjektiiviset kokemukset ja ominaisuudet. Jokainen kokee uuteen maahan muuton eri tavalla ja joutuu muodostamaan identiteettinsä uudelleen. Akkulturaatioprosessista on teorioita, jotka määrittelevät maahanmuuttajan sopeutumismallin. Tutkimuksessani haluan selvittää musiikin osuutta venäläisten maahanmuuttajanuorten akkulturaatioprosessissa ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa sekä miten musiikki esiintyy kulttuurissa. Kuinka paljon maahanmuuttaja arvostaa omaa kulttuuriaan ja haluaa pitää sitä yllä? Minkälainen on maahanmuuttajan kulttuuri-identiteetti, minkälainen on

valtakulttuurin vaikutus? Haluaako hän sulautua valtaväestöön oman kulttuurinsa kustannuksella? Näitä kysymyksiä tutkin musiikin kannalta.

Edellä mainittujen tutkimusongelmien taustaksi ja tueksi pyrin hahmottamaan haastateltavien musiikillista maailmaa, kulttuurisia piirteitä musiikillisessa toiminnassa ja mieltymyksissä. Myös kansalliseen identiteettiin liittyvät kysymykset nousevat esiin: tuntee ko maahanmuuttaja olevansa enemmän suomalainen vai venäläinen? Mikä merkitys venäläisellä/suomalaisella musiikilla on? Kieleen liittyvät seikat liittyvät myös olennaisesti kulttuuri-identiteettiin. Kieli on merkittävä osa persoonaa ja ajatusten ja tunteiden ilmaisija. Kieli voi myös olla hyvinkin tärkeä osa musiikkia.

Tutkimus tähtää yleistämisen tai stereotyyppien luomisen sijaan ymmärtämään, analysoimaan ja kuvailemaan venäläisten maahanmuuttajanuorten suhtautumista musiikkiin osana omaa kulttuuri-identiteettiään uudessa kotimaassaan. Taustalla on omien ennakkokäsityksieni lisäksi toisten tutkijoiden saamia tuloksia samankaltaisista aiheista, joita tarkastelen tutkimuksessani kriittisesti.

2 KULTTUURI-IDENTITEETTI JA SEN LÄHIKÄSITTEITÄ

2.1 Identiteetti käsitteenä

”Ihmisen olemassaolon viidakossa ihminen ei voi tuntea itseään eläväksi ilman omaa identiteettiään.” (Erikson, 1968, 130)

Nyky-suomen sanakirja määrittelee käsitteen identiteetti johtuvan latinan sanavartalosta ”idem”, itsensä kaltainen tai sama. Identiteetille annetaan kolme eri määritelmää:

- 1) Identiteetti kuvaa olion yksilöllisyyttä, ominaislaatua tai olennaisia tunnusmerkkejä.
- 2) Psykologiassa identiteetti tarkoittaa minätunnetta, minuutta, yksilön tapaa kokea oma itsensä. Identiteetti sisältää sekä minäkuvan että itsetunnon, jossa kysymys on siitä, miten yksilö arvostaa itseään.
- 3) Identtisyys kuvaa samanlaisuutta. Lukujen ollessa kyseessä identiteetti on sama kuin yhtäsuuruus.

Hall (1999) erottaa kolme erilaista käsitystä identiteetistä: valistuksen subjektin, sosiologisen subjektin ja postmodernin subjektin. *Valistuksen subjekti* käsittää ihmisen järkevänä, tietoisena ja toimintakykyisenä olentona, jolla on sisäisestä ytimestä koostuva ”keskus”, joka on yhtä kuin ihmisen identiteetti. Valistuksellinen käsitys identiteetistä on hyvin individualistinen. *Sosiologisessa subjektikäsitteessä* ihmisen sisäinen ydin ei ollut täysin itsenäinen, vaan muodostui suhteessa ”merkityksellisiin toisiin”, jotka välittivät asuttavan maan arvoja, merkitykset ja symbolit – kulttuurin. Klassisen sosiologisen käsityksen mukaan identiteetti muodostuu yksilön ja yhteiskunnan vuorovaikutuksessa. Ihmisellä on oma sisäinen ydin, mutta se muotoutuu ja muokkautuu jatkuvassa kanssakäymisessä ulkopuolella olevien maailmojen ja niiden tarjoamien identiteettien kanssa. *Postmoderni subjekti* on käsitteellistetty subjektiksi, jolla ei ole pysyvää ja olemuksellista identiteettiä. Identiteetti muotoutuu jatkuvasti ja se on historiallisesti eikä biologisesti määritynyt. Ihminen voi ottaa eri identiteettejä eri aikoina, eivätkä nämä identiteetit nivoudu minkään yhtenäisen minän ympärille. Ihmisen sisällä on jatkuvasti ristiriitaisiakin identiteettejä, jotka aiheuttavat identifikaation vaihtelut. (Hall 1999, 21–23, 28.)

Identiteetti tulisi ymmärtää ”tuotannoksi”, joka ei ole koskaan täysin valmis, vaan aina muutosprosessissa (Hall 1999, 223). Identiteetti on hyvin monimuotoinen käsite ja sitä voidaan tarkastella monen eri tieteenalan näkökulmasta. Identiteetti viittaa lähes kaikkeen siihen, mitä ihminen kertoo itsestään. Siihen liittyy olennaisesti käsitteet minäkäsitys, luonne ja persoonallisuus. Identiteetin sisällöt voivat olla annettuja, saavutettuja ja omaksuttuja. Identiteetin kulttuuriset piirteet ovat annettuja, sillä ihminen ei voi valita sitä ryhmää, jonka jäseneksi hän syntyy. Keltikangas-Järvinen (2000, 112) kuvaa identiteettiä minän kokonaisuudeksi, jonka osia minäkäsitys ja mielikuva itsestä ovat. Identiteetti on tunne pysyvyydestä ja siitä, keneksi on kasvamassa. Samantapaiseen määritelmään on päätyneet suuri osa tutkijoista, jotka ovat työssään käsitelleet kyseistä teemaa. Identiteetti nousee käsitteenä esiin yleensä silloin, kun se on jonkinlaisessa kriisissä tai uhattuna. Kun jokin selvänä, eheänä ja varmana pidetty kadottaa itsestään selvän ja jokapäiväisen asemansa, sen arvo lopullisesti huomataan (Rönholm 1999, 25).

Identiteetti on monitieteellinen tutkimuskohde. Sitä on tutkittu mm. psykologian, lingvistiikan, sosiologian ja monilla eri kulttuuritutkimuksen aloilla. Identiteettejä on monenlaisia ja ne esiintyvät monissa eri yhteyksissä. Identiteeteistä voidaankin erotella mm. persoonallinen identiteetti, ryhmäidentiteetti, julkinen identiteetti, etninen identiteetti, kulttuuri-identiteetti, kansallinen identiteetti ja monikulttuurinen identiteetti. Monitieteellisen tutkimuksen tuottamista tuloksista laaja-alainen identiteettitutkimus on aiheuttanut myös ongelmia. Poikkitieteellisen identiteettitutkimuksen on katsottu aiheuttaneen identiteettiterminologioiden sekaannusta. Ei voida pitää itsestään selvänä, että identiteetti ja sen eri sukulaistermit ovat vaihdettavissa. (Kopsa-Schön 1996, 13–16). Juuri tähän ongelmaan törmäsin tutkimukseeni liittyvää lähdekirjallisuutta lukiessani miettiessäni, mitkä termit sopivat omaan tutkimukseeni.

Sosiaalipsykologian mukaan identiteetti on osa ihmisen minäkäsitystä ja se voidaan erottaa persoonalliseen ja sosiaaliseen identiteettiin. Sosiaalinen identiteetti muotoutuu ryhmäidentifikaatioiden yhteisvaikutuksesta. On mahdollista samaistua johonkin tiettyyn ryhmään monen eri tekijän perusteella, esim. uskonnon, kansalaisuuden, etnisyyden tai harrastuksen perusteella. Persoonallinen identiteetti taas tekee meidät jokaisen ainutlaatuisiksi suhteessa muihin, sillä kukaan ei ole olemassa ainoastaan ryhmän jäsenenä vaan omana itsenään. (Iskanius 2006, 41–43.) Kasvatuksen avulla voidaan vaikuttaa yksilön

persoonallisen identiteetin muotoutumiseen, jonka oletetaan pitävän sisällään yksilön ja kulttuurisen yhteisöllisyyden ytimen. Lapsi luo minäkäsityksensä heijastamalla itseään muihin. Vuorovaikutustilanteissa lapsi joko hyväksyy tai hylkää muiden ihmisten näkemykset itsestään. (Talib, Löfström, Meri 2004, 36–37.) Tajfelin (1981) sosiaalisen identiteettiteorian mukaan tavoitteena on saavuttaa positiivinen ryhmäidentiteetti, jolloin omasta ryhmästä pyritään löytämään positiivisia piirteitä tukien ryhmäläisten myönteistä mielikuvaa omasta ryhmästään. Teorian mukaan on tärkeää myös erottaa ”meidän” ja ”heidän” olemassaolo, jotta oman ryhmän merkitys korostuisi.

2.2 Kulttuuri-identiteetin määritelmiä

Hall (1999) esittää kaksi käsitystä kulttuurisesta identiteetistä. Ensimmäinen määrittelee yhden ja yhteisen kulttuurin kollektiivisuuden minuuden kautta. Minuus jaetaan ryhmään kuuluvien ihmisten kanssa, joilla on yhteiset esi-isät ja historia. Tässä määritelmässä kulttuuriset identiteetit heijastavat niitä historiallisia kokemuksia ja kulttuurisia koodeja, jotka saavat ihmiset tuntemaan itsensä ”yhdeksi kansaksi”. Kulttuurinen identiteetti voidaan nähdä myös toisella hieman poikkeavalla tavalla. Siinä tuodaan esille samankaltaisuuksien ja jaettujen kokemusten lisäksi myös erojen muodostamat tärkeät seikat. Ei voida puhua ”yhdestä kokemuksesta” tai ”yhdestä identiteetistä” ellei tunnusteta sen kääntöpuolta, eroavaisuuksia ja epäjatkuvuuksia. Kulttuurinen identiteetti kuuluu yhtä lailla tulevaisuuteen kuin menneisyyteenkin; ei ole kyse ainoastaan ”jonakin olemisesta” vaan myös ”joksikin tulemisesta”. Kulttuuriset identiteetit käyvät läpi jatkuvia muutoksia, ne ovat kulttuurin, historian ja vallan muutosprosessien osasia. (Hall 1999, 224–227.)

Käsitteet kulttuuri-identiteetti, kansallinen identiteetti ja etninen identiteetti ovat läheistä sukua toisilleen. Jokapäiväisessä kielenkäytössä näitä käsitteitä saatetaan käyttää rinnakkain ja toisiaan korvaavina, ihmisten välistä kanssakäymistä kuitenkin häiritsemättä (Rönholm 1999, 33). Kaikkiin käsitteisiin liittyy yksilön minuus ja sosiaalinen identiteetti suhteessa kulttuuriin ja kansallisuuteen. Niihin myös liittyvät kaikkiin kollektiiviset me-tuntemukset ja samalla tuntemus siitä ryhmästä, mihin ei kuuluta. Tämän tutkimuksen kannalta on kuitenkin oleellista selvittää näiden käsitteiden erot:

- Kulttuuri-identiteetti liittyy useimmiten kielellis-kulttuuriseen riippuvuuteen (Rönholm, Pylsy, 2000, 16). Wilpert (1989, 21) määrittelee kulttuuri-identiteetin viittaavan kuuluvuuteen, yhteisiin ryhmäarvoihin, historiaan, traditioon ja kieleen. Tavallisesti kulttuuri-identiteetistä puhutaan, kun käsitellään jonkin kansan tai pienemmän ryhmän kulttuurista yhteenkuuluvuutta ja samanlaisuutta. Kulttuuri-identiteetin tutkiminen kohdentuu yhteisten symbolien, käytöksen, arvojen tai uskomusten selvittämiseen.
- Etninen identiteetti viittaa rotukäsitteeseen. Erityisesti sillä tarkoitetaan etnistä tietoisuutta ja samastumista johonkin tiettyyn etniseen ryhmään (Talib ym. 2004, 38). Etninen poikkeavuus näkyy useimmiten ihmisten erilaisena ulkonäkönä, uskontona ja kielenä. Etnisiä vähemmistöjä Suomessa ovat esim. romanit ja maailmalla esim. kurdit.
- Kansallinen identiteetti syntyy helpommin silloin, kun on olemassa selkeä vastapuoli, jonka kautta voi todeta ”heitä me emme ole” (Talib 2002, 46–47). Kansallinen identiteetti liittyy yksilön kansallisuuteen ja usein myös valtiollisiin rajoihin, esim. kansallisia identiteettejä ovat suomalainen, venäläinen ja ruotsalainen.
- Monikulttuurinen identiteetti on onnistuneen integraation seurauksena omaksutut kaksi tai useampia identiteettejä riippuen siitä, kuinka monta kieltä yksilö hallitsee ja mitä kulttuureja hän niiden myötä on omaksunut (Talib 2002, 48–49).

Kulttuurinen identifioituminen ja osallisuus ovat tärkeitä monikulttuurisessa maailmassa. Kulttuuri toimii yhtenä keskeisenä ihmisen yksilöllisen identifioitumisen perusteena, vaikka sen ulkoisten tunnusmerkkien hahmottaminen saattaa olla aiempaa vaikeampaa (Matinheikki-Kokko 2002, 220). Oleellista kulttuuri-identiteetissä on se, että tietoisuus itsestä kasvaa ja kehittyy minuuden kulttuurikytköksistä. Yksilö tuntee nykyisen minänsä historiallisen prosessin tuotokseksi, johon on kerrostunut kulttuurijälkien ajallinen jatkumo. Ihmisen terveille kehitykselle on leimallista, että hän haluaa kuulua johonkin. Tällaisena paikkana voi parhaimmillaan toimia yksilön oma kulttuuritausta. Kun kulttuurisen eheyden tunne saavutetaan, voi ihminen tuntea itsensä arvostetuksi ja yhteisöön kuuluvaksi. (Rönholm 1999, 30–33.)

2.3 Maahanmuuttajanuoren identiteetti

”Miksi olet täällä? Koska palaat takaisin kotiin?” Siinä on kaksi kysymystä, jotka Stuart Hall (1999, 10) uskoo jokaisen maahanmuuttajan kuulevan. Harvempi heistä tietää vastausta jälkimmäiseen kysymykseen. Hall kuvaakin maahanmuuttajuutta pelkäksi menomatkaksi; ei ole kotia, johon maahanmuuttaja palaisi. Maahanmuutto vaikuttaa aina identiteettiin. Uuden ympäristön heijastamat käsitykset ja oletukset ovat erilaisia verrattuna siihen, mihin maahanmuuttaja on tottunut. Oman identiteetin säilyttäminen uudessa maassa saattaa usein olla vaikeaa, sillä uusi ympäristö ei anna tukea maahanmuuttajan identiteetille. (Alitolppa-Niitamo 1993, 43–44.) Valtaväestö näkee maahanmuuttajan helposti pelkkänä kansakuntansa edustajana, ja ulkomaalaisuus saattaa muodostua tärkeimmäksi osaksi maahanmuuttajan identiteettiä. Maahanmuuttajan minäkuva on vaarassa horjua, jos uuden ympäristön kulttuuri poikkeaa suuresti entisestä; suuri muutos tuo mukanaan epävarmuutta ja maahanmuuttaja saattaa tuntea identiteettinsä uhatuksi tai kokonaan menetetyksi. (Puusaari 1997, 21–22.)

Saapuessaan uuteen kotimaahan maahanmuuttajanuori on erilaisessa asemassa kuin esimerkiksi hänen vanhempansa. Lapsilla ja nuorilla on useimmiten koulu kesken ja oppivelvollisuus pakottaa aloittamaan koulunkäynnin mahdollisimman pian maahan saapumisen jälkeen. Samaan aikaan kun vanhemmat hiljalleen yrittävät sopeutua uuteen maahan, kieleen ja kulttuuriin, koululainen on jo ehtinyt oppia kieltä, tutustua ikätovereihin ja saanut ehkä suomalaisia ystäviäkin. Voidaankin todeta, että maahanmuutto on tila, jossa aikuinen muuttuu lapseksi ja lapsi/nuori aikuistuu (Talib ym. 2004, 50).

Vanhemmat, jotka eivät opi suomen kieltä ja omaksu kulttuuria ja tämän takia syrjäytyvät työelämästä, pyrkivät noudattamaan kotimaansa tapoja niin pitkälle kuin mahdollista. Myös ne vanhemmat, jotka ovat kokeneet syrjintää valtakulttuurissa, pitävät entistä tiukemmin kiinni omista perinteistään ja tavoistaan. Nykyteknologian ansiosta he pystyvät helposti seuraamaan entisen kotimaansa päivittäistä elämää ja näin ikään kuin elävät kahdessa maailmassa. Näin jotkut vanhemmat elävät uudessa kulttuurissa vain lastensa välityksellä. Perheen sisäiset kulttuuriristiriidat saattavat johtaa siihen, että maahanmuuttajanuori piilottaa identiteettinsä ja omaksuu valtakulttuurin tapoja ja arvoja vanhemmiltaan salaa. Perheen sitoutumattomuus valtakulttuuriin voi myös johtua toiveesta palata takaisin entiseen

kotimaahan. Tällaista esiintyy erityisesti Suomessa asuvilla venäläissyntyisillä maahanmuuttajilla johtuen Venäjän maantieteellisestä läheisyydestä. (Talib ym. 2004, 55–57.)

Nuori maahanmuuttaja on haavoittuva. Maahanmuutto on yksi vakavimmista uhista nuoren ihmisen identiteetille, koska epävarmuus ja identiteetin hajoaminen heikentävät pysyvyyden ja varmuuden tunnetta (Talib ym. 2004, 36). Oman perinteisen kulttuurin ja (etnisen) identiteetin säilyttäminen sekä vanhempien tuki auttavat nuoria maahanmuuttajia sopeutumaan paremmin yhteiskuntaan. Sopeutuessaan uuteen yhteiskuntaan nuoret maahanmuuttajat joutuvat arvioimaan uudelleen omien juuriensa merkitystä itselleen. (Liebkind 2000, 175–176.) Nuorten maahanmuuttajien kotoutumiseen vaikuttavat mm. kielitaito, opiskelupaikan saaminen ja opinnoissa menestyminen. Koulutuksella on tärkeä merkitys sopeutumiseen, sillä koulutus antaa eväitä tulevaisuuteen ja on samalla luonnollinen ympäristö ikätovereihin tutustumiseen. Maahan tullessaan oppivelvollisuusiän ylittäneet nuoret ovat heikommassa asemassa; koulutukseen pääseminen ja kielitaidon hankkiminen on vaikeampaa ja ilman koulutusta ja kielitaitoa on erittäin hankalaa saada työtä. (Iskanius 2006, 18.)

Maahanmuuttajanuorille on tarjolla kielitaidosta riippuen mukautettua opetusta maahanmuuttajaluokissa ja perus- sekä ammatilliseen opetukseen valmistavaa opetusta. Suurimmissa kaupungeissa yleensä löytyy resursseja maahanmuuttajalasten – ja nuorten koulutyön tukitoimiin, mutta pienemmissä kunnissa maahanmuuttajakoululaiset saattavat joutua aloittamaan koulunkäyntinsä suomen kieltä taitamattomana sijoitettuna yleisopetuksen luokkaan.

2.4 Kieli ja kulttuuri-identiteetti

Kieli on olennainen osa kulttuuria ja yhteinen kieli on kulttuuri-identiteetin kehittymisen kannalta välttämätön. Oma kieli on tärkeä kulttuuriryhmän jäsenten keskinäisen tunnistamisen kannalta; kielen puhuja tiedostaa kuuluvansa tiettyyn kieliryhmään (Soutamo, Säily & Vilhunen 1997, 34). Kielen rooli korostuu, kun eletään erossa alkuperäisestä kielellisestä ja kulttuurisesta ympäristöstä ja valittavana on muitakin kieliä kuin oma äidinkieli.

Maahanmuuttajien äidinkieli, kulttuuri ja identiteetti joutuvat koetukselle valtakulttuurissa. (Iskanus 2006, 61.) Samalla kun kieli on ihmisten välistä yhteisymmärrystä ja yhteyttä luova tekijä, se on myös yhteisöjä erottava tekijä. Kielen avulla voidaan luoda sisäisiä maailmoja, joiden kieltä ainoastaan ryhmän jäsenet ymmärtävät. Kielen oppiminen on aina myös kulttuurin oppimista; maailma näyttää aina hieman erilaiselta eri kielten näkökulmasta katsoen. (Helkama, Myllyniemi & Liebkind 1998, 58–61.)

Kielellä on myös suuri vaikutus ihmisen minäkuvan muotoutumisessa. Ihminen on tietoinen itsestään ja omasta kulttuuristaan, jolloin kielen ja ajattelun välinen yhteys korostuu ymmärtämisessä. Oma kieli kantaa eteenpäin omaksuttuja traditioita ja tapoja, joiden kautta kansallinen ja kulttuurinen perinne säilyy. Omalla kielellä on myös emotionaalista merkitystä. Se on paitsi ajattelun myös tuntemisen väline. Ennen kaikkea oma kieli on tärkeää ihmisen kokonaispersoonallisen kehityksen kannalta. Erityisesti vähemmistöryhmillä oman kielen ja kulttuurin merkitykset korostuvat. Vähemmistöryhmän edustajasta voi tulla yksi- kaksi- tai puolikielinen, mikä vaikuttaa yhteiskunnallisen aseman lisäksi myös hänen minäkuvansa, itsetunnon ja identiteetin kehittymiseen. (Soutamo ym. 1997, 34–35; Kuusela 1980, 9-14.)

Maahanmuuttajat joutuvat uuteen maahan muuttaessaan opettelemaan uuteen kulttuuriin liittyvien tapojen lisäksi myös uuden kielen. Kielitaito nousee keskeiseksi tekijäksi uuden kotimaan yhteiskuntaan sopeutumisessa; se on yksi suurimmista syrjäytymisen riskitekijöistä, erityisesti maahanmuuttajanuorilla. Kieli on avain, jonka avulla päästään tutustumaan uuden maan kulttuuriin ja elämään siihen osallistumalla, ei ainoastaan ulkopuolisena. Kieli-identiteetillä tarkoitetaan äidinkieleen ja suomen kieleen liittyvien asenteiden ja arvostusten sekä kielitaidon ja kielenkäyttötilanteiden perusteella tapahtuvaa kielellistä samaistumista. Yksilön omat valinnat vaikuttavat eri tilanteissa vaikuttavat kieli-identiteetin kehitykseen. Kielelliset tavoitteet, käsitykset itsestä kielen käyttäjänä ja oppijana ovat myös olennainen osa identiteetin muotoutumista. (Iskanus 2002, 200–205.)

3 MUSIIKKI JA KULTTUURI-IDENTITEETTI

3.1 Musiikki sosiokulttuurisena ilmiönä

Musiikilla on vahva kulttuurinen konteksti. Se on osana kaikkia kulttuureita ja yhteiskuntajärjestelmiä. Sosiokulttuurisesta näkökulmasta musiikkia tarkastellaan yhteisöjen kokemus- ja elämysmaailmasta käsin. Musiikilla oli tärkeä merkitys jo esihistoriallisen ihmisen elämässä; musiikilla oli oma roolinsa erilaisissa rituaaleissa, musiikkia käytettiin tunteiden ilmaisussa ja se oli osana sosiaalista yhteisöä. Esihistoriallisen ihmisen musiikin käyttötarkoitukset eivät poikkeakaan juurikaan nykypäivästä. Nykyäänkin ihmiset herkistyvät ja hiljentyvät vastaanottamaan sanomaa musiikin johdattamana esim. uskonnollisissa rituaaleissa. Myös tunteiden ilmaisu musiikin avulla on säilynyt tähän päivään saakka; musiikki antaa mahdollisuuden ilmaista niitä asioita, joista ei muutoin puhuta. Musiikilla on myös edelleen tärkeä asema osana yhteiskuntaa, se erottaa ja yhdistää ihmisryhmiä. (Ahonen 1993, 62–67.)

Järviluoma (1997, 50–51) on tutkinut musiikin ympärille kehittyvää ryhmäidentiteettiä. Keskeisimmät piirteet ryhmäidentiteetin muodostumiselle ovat: 1) ryhmän sisäinen maailmankatsomus on keskenään riittävän samankaltainen, sekä 2) ryhmän maailmankatsomus on riittävän erilainen verrattuna ulkopuolisiin ryhmiin. Musiikillinen ryhmä joutuu usein käymään jatkuvaa identiteettikamppailua. Myös Salmisen (1989, 34, 40–41) mukaan yhteisöllistä ryhmää yhdistää jokin tietoinen side. Yhteisöllisen ilmaisun ja perinteen muotoutumisen ja säilyttämisen edellytyksenä pidetään ryhmän runsaita vuorovaikutustilanteita, kontakteja ja yhteenkuuluvaisuuden tunnetta. Sosiaalinen kanssakäyminen vaikuttaa ratkaisevasti yhteisten musiikillisten arvojen ja normien omaksumisessa. Musiikkikulttuuriin sosiaalistutaan oppimalla perinteitä, arvoja, käsitteitä sekä toimintamalleja.

Etnomusikologi Alan P. Merriam (1980) on jakanut musiikin eri merkityksiä ihmisille, lapsista aikuisiin. Musiikilla on monta eri funktiota ikäkaudesta riippumatta. Merriam jakaa musiikin tehtävät kymmeneen pääkohtaan:

1. *Tunteellinen ilmaisu* – Musiikki toimii vaikeasti ilmaistavien tunteiden ulospääsyn kanavana.
2. *Esteettinen nautinto* – Musiikki luo syvää tunteellista ja älyllistä nautintoa.
3. *Viihde* – Media tarjoaa monipuolista musiikkia eri tarkoituksiin.
4. *Kommunikointi* – Musiikki tarjoaa mahdollisuuden sanattomaan kommunikointiin kulttuuriryhmän sisällä.
5. *Vertauskuvallinen edustus* – Musiikki ilmaisee erilaisia kulttuurisia merkityksiä sävelen ja sanoitusten kautta.
6. *Fyysinen reaktio* – Musiikki innostaa tanssiin ja muuhun fyysisiin aktiviteetteihin.
7. *Sosiaalisten normien noudattaminen* – Musiikki voi opettaa sääntöjä, esim. lapsille lorujen muodossa.
8. *Sosiaalisten instituutioiden ja uskonnollisten rituaalien vahvistaminen* – Musiikki vahvistaa yhteisön isänmaallisuuden ja yhteisen uskonnollisuuden tunnetta, esim. kansallis- ja kotiseutulaulut ja jumalanpalveluksissa käytetty musiikki.
9. *Kulttuurin jatkuvuuden ja tasapainon tukeminen* – Musiikki siirtää kulttuurin historiaa, tapoja ja arvoja seuraaville sukupolville.
10. *Yhteisön yhtenäistymisen tukeminen* – Musiikki tuo ihmiset yhteen ja jakaessaan musiikkikokemuksia yhdessä se tekee yhteisöstä tiiviimmän.

Merriam (1980, 210–211) erottaa vielä käytön ja funktion merkitykset musiikin yhteydessä. Musiikin käyttäminen viittaa tilanteeseen, missä musiikki on lähtöisin ihmisestä tai ihmisen toiminnasta. Musiikin funktio käsittää syyt siihen, miksi ja mihin tarkoitukseen musiikkia käytetään. Musiikista tulee osa sitä tilannetta, jossa sitä käytetään, jolloin musiikille voi muodostua syvempi funktio tilanteessa. Esimerkkinä edellä mainituista musiikin tehtävistä musiikkia käytetään isänmaallisissa tilaisuuksissa, jolloin sen funktiona on esimerkiksi lipunnosto ja tätä kautta isänmaallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunteen tukeminen.

3.2 Musiikki kulttuuri-identiteetin ylläpitäjänä

Heiniö (1994) kutsuu sanontaa ”musiikki kulttuuri-identiteetin ylläpitäjänä” juhlapuheiden kliseeksi. Siinä identiteetti ymmärretään vaalimista ja vahvistamista kaipaavaksi ilmiöksi. Kulttuuri-identiteetin ja musiikin suhde on kuitenkin rakentunut monimutkaisemmin; musiikilla voi olla hyvin monenlaisia rooleja osana kulttuuri-identiteettiä. Kun musiikki koetaan identiteettiä vahvistavana ja ylläpitävänä tekijänä, se toimii kulttuuri-identiteetin tukena, välittäen kulttuurin arvot ja ajattelumallit symbolisella tai metaforisella tavalla. Musiikki ei kuitenkaan vain passiivisesti heijasta kulttuuria ja sen laatua sekä arvoja vaan se myös luo sitä omalla tavallaan. Musiikkia voidaan siis käyttää identiteetin rakentamisen ja muokkaamisen sekä ilmaisemisen ja välittämisen välineenä. Musiikki välittää kulttuuri-identiteetin sisältöä seuraavalle sukupolvelle ja demonstroi sitä kulttuurin ulkopuoliselle. (Heiniö 1994, 5-6.) Musiikki tai mitkä tahansa kulttuurinmuodot siirtyvät traditiona uusille sukupolville, jotka lisäävät tai poistavat siitä jotain (Kurkela 1994, 53). Jonkinlaisena uhkanakin tälle voisi kokea kasvavan ja yhtenäistyvän musiikkiteollisuuden, jolla on kyky ja valta muokata uusien sukupolvien musiikkikulttuuria. Musiikki ei ole enää kymmeniin vuosiin periytynyt pääasiallisesti sukupolvelta toiselle (Salminen 1989, 40).

Kun ihminen joutuu jättämään oman maansa ja kulttuurinsa, kasvaa tarve ilmaista omaa kulttuuriaan. Maahanmuuttajat, jotka eivät voi pitää itsestään selvänä lähtömaansa kulttuuriperinnön siirtymistä seuraaville sukupolville, haluavat tuoda esille oman maansa kulttuuria, kuten musiikkia ja tanssia, ja huolehtia siitä, että kulttuuri säilyy. Henkinen kulttuuriperintö on haavoittuvampaa kuin aineellinen. Kulttuuriperintö, joka sijaitsee enimmäkseen ihmisten mielissä ja sydämissä on hauras ja altis vaaroille, kuten sekoittumiselle ja häviämislle. Kulttuuriset tavat ja perinteet eivät ole ainoastaan todiste omista juurista vaan voimia, jotka vaikuttavat ihmisten elämäntapoihin ja itsearvostukseen (Perez de Cuellar ym. 1998, 190–191).

Musiikilla on kaksi päätehtävää kansallisen identiteetin ilmaisun välineenä: musiikkia käytetään vahvistamaan ryhmän sisäisiä siteitä ja lisäämään ryhmäläisten yhteenkuuluvuuden tunnetta. Musiikkia voidaan käyttää myös saamaan ryhmän ulkopuoliset ihmiset tunnustamaan jonkun ryhmän kuuluvan johonkin tiettyyn kansaan. Aikaisemmissa

tutkimuksissa (Folkestad 2002; Gregory 1997; Russell 1997) on havaittu selkeitä musiikillisten mieltymysten eroja monikulttuurisissa yhteiskunnissa, kuten Iso-Britanniassa, jolloin eri kansallisuuksia edustavat ryhmät käyttävät musiikkia yhtenä keinona erottua muista ja vahvistamaan oman kulttuurisen ryhmänsä sosiaalista identiteettiä.

Musiikki tuottaa elämyksiä, jotka voivat toteuttaa yksilön kulttuuri-identiteettiä eli vahvistaa hänen näkemystään itsestään ja niistä ryhmistä, joihin hän kuuluu. Kulttuuri-identiteettiin liittyy tunne kuulumisesta johonkin kulttuuriin ja sitä edustavaan ryhmään. Vähemmistökulttuurin musiikin avulla voidaan toteuttaa yksilön tarve omaan yhteisöön kuulumisesta ja samanaikaisesti korostaa yksilöllisyyttä ja erilaisuutta. Musiikillisen elämyksen kautta hahmottuu ihmisen paikka yhteisössä ja tunne yhteenkuuluvuudesta. Musiikki ja tanssi tarjoavat keinoja ympäristön hierarkkiseen uudelleenjärjestelyyn, ja niiden avulla voidaan tulla osaksi ryhmää, tuntea kollektiivista yhteenkuuluvuutta, yhteistä jaettua identiteettiä ja elämysmaailmaa. Musiikki ei tällöin toimi ainoastaan identiteetin heijastajana, vaan sen rakentajana ja tuottajana, jonka avulla voidaan muunnella sosiaalista todellisuutta. (Suutari 1997, 77–86.) Musiikilla on aina ollut tärkeä rooli yksilöiden ja ryhmien identiteettien muotoutumisessa. Musiikin avulla yksilö voi määritellä itsensä kuuluvaksi johonkin tiettyyn ryhmään ja samalla sulkea osan ihmisistä pois ryhmästä ja sijoittaa heidät johonkin toiseen ryhmään. Musiikillinen identiteetti ei ole ainoastaan iän, sukupuolen ja musiikkimaun määrittämää vaan siihen vaikuttavat myös ihmisten kulttuuriset, etniset, uskonnolliset ja kansalliset yhteydet. Identiteetti ei yleensä säily automaattisesti vaan vaatii ylläpitoa. Kulttuurin edustajat pyrkivät varjelemaan sitä sekä ulkopuolelta tulevilta että hankittavilta vaikutteilta. (Heiniö 1994, 8, 15.) Maahanmuuttajat ovat tilanteessa, jossa omaa musiikkikulttuuria täytyy vaalia sen säilyttämiseksi sen uhanalaisuuden vuoksi.

3.3 Musiikki osana nuoruuden identiteettiä

Murrosikäisenä nuori saattaa kysyä itseltään ja muilta ensimmäistä kertaa kysymyksen ”kuka minä olen?” Ympäristön vaatimukset, koulu ja omat vanhemmatkin kyseenalaistetaan ja omaan itseen kohdistuu kritiikkiä ja epävarmuutta. Nuoruus on oman identiteetin hakemisen aikaa, itsensä vertaamista kanssaihmiin, ulkopuolelta tulevien vaikutteiden punnitsemista ja oman roolinsa löytämistä yhteisössä. Myös median rooli on nykypäivän nuoren elämässä

merkittävä suunnannäyttävä. Media antaa ihannekuvan nuoresta, johon olisi pyrittävä. Vaihtelevat trendit ja ihanteet voivat luoda paineita elämänsä murrosvaihetta elävälle nuorelle.

Musiikilla on kyky auttaa selviämään nuoruusiän kehitystehtävistä ja auttaa löytämään oma identiteetti sekä yksilönä että ryhmässä. Monet nuoret erottavat koulumusiikin ja vapaa-ajanmusiikin kahteen eri musiikkitodellisuuteen. On musiikkia, josta tulisi pitää ja musiikkia, josta oikeasti pitää. Nuorilla voi olla tarve välillä unohtaa arkipäivä ja nauttia omasta nuoruudestaan ja identiteetistään. Koulu, vanhemmat ja ympäristö saattavat asettaa paineita, joita vastaan nuori kapinoo. Kapina kanavoidaan esimerkiksi etsiytymällä ”toiseen maailmaan”, ts. auktoriteettien mielestä ei-hyväksytyn musiikin pariin. Murrosiässä ystäväpiirin vaikutus kasvaa ja se voi suuntautua erilaisten alakulttuurien mukaisesti. Perhepiiristä vähitellen irtautuminen ja ystäväporukassa oleskelu lisää yhdenmukaisuuden painetta. Musiikki muiden ulkonäköön ja tyyliin vaikuttavien asioiden kanssa saattavat tulla eräänlaisiksi identiteettiobjekteiksi. (Salminen 1989, 40, 55).

Ystävien vaikutus on nuoruudessa merkittävä. Nuoret pitävät usein hyvin tärkeänä miltä he näyttävät muiden silmissä verrattuna siihen, mitä he tuntevat olevansa (Erikson 1968, 128). Ystäviensä ja ikätovereidensa kautta nuori muodostaa yksilöllistä identiteettiään sosiaalisen identiteetin kautta. Kuuntelemalla ystäväpiirin yhteisesti hyväksymää musiikkia nuori pääsee onnistuneesti muodostamaan omaa identiteettiään ryhmänsä tuella. Ystäväpiiri ei muodostu ainoastaan pidetyn musiikkityylin mukaan, vaan yhtä tärkeää on ilmaista, minkälaisesta musiikista ei pidetä (Tarrant, North, Hargreaves 2002, 136).

Musiikinharrastus tuottaa nuorelle myönteisiä tunteita tukien hänen omaa persoonallisuuttaan ja identiteettiään. Musiikinharrastuksen voidaan katsoa liittyvän yksilön ja ryhmän tunnekokemuksiin. Musiikkisosiologiselta kannalta voidaan jakaa musiikinharrastamisen olemukseen liittyvät pääpiirteet:

1. Musiikkiharrastus perustuu musiikin kykyyn tuottaa myönteisiä tunnereaktioita.
2. Tunnereaktioiden kautta musiikinharrastaja voi työstää psyykkisiä merkityksiä ja kokea tunnereaktioita.

3. Musiikin harrastus on osa taideharrastamisen kokonaisuutta; esteettisen nautinnon kokemus.
4. Musiikin harrastaminen on osa yksilön persoonallisuutta.
5. Musiikin harrastus syntyy useimmiten musiikinkuuntelun kautta.
6. Musiikin harrastus ja musiikin maku ovat yhteydessä nuorison sosiaaliryhmään ja alakulttuureihin.
7. Musiikin harrastus vaatii kiinnostusta, muttei suuria musiikillisiä taitoja.
8. Kodin musiikillisella ilmapiirillä on tärkeä asema musiikin harrastuksen alkuvaiheessa. (Lehtonen 1986, 29–35)

Musiikki toimii myös apuna nuoren tunteiden käsittelyssä ja säätelyssä. Saarikallio (2007) on tutkinut musiikkia tunteiden säätelijänä nuorten elämässä. Musiikki tukee neljää nuoruuden psykososiaaliseen kehitykseen liittyvää tavoitetta: identiteetin rakentumista, itsemääräämisen ja hallinnan kokemista, ihmissuhteiden muutoksia sekä tunnekokemuksia ja tunteiden säätelyä. Viihdyke, elpyminen, elämykset, irtautuminen, purkaminen, mielikuvatyöskentely ja lohtu ovat musiikin avulla tehtävien nuorten tunteiden säätelyn strategioita. Musiikin kuuntelu osoittautui merkittävämmäksi musiikillisen toiminnan muodoksi musiikin psyykkisten vaikutusten kannalta. Musiikin kuuntelu on kaikista yleisin musiikin harrastamisen muoto kaikenikäisillä. North, Hargreaves & O'Neill (2000, 255–272) tutkivat nuorten musiikinkuuntelun syitä, joita heidän mukaansa ovat 1) emotionaalisten tarpeiden täyttäminen, 2) jännityksen ja stressin poistaminen ja lievittäminen ja 3) tunteiden ilmaiseminen. Nuoret käyttävät siis musiikkia psyykkisen itsesäätelyn tukena, mutta myös muita syitä kuunnella musiikkia löytyy. Näitä ovat esim. halutun identiteetin luominen tai toisten miellyttäminen kuunnellun musiikin avulla tai yksinkertaisesti halu olla trendikäs tai suosittu muiden nuorten silmissä.

4 VENÄLÄISET MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA

4.1 Keskeisiä käsitteitä

Ulkomaalainen on jonkin toisen maan kansalainen tai kansallisuutta vailla oleva. *Maahanmuuttaja* on yleiskäsite ulkomaalaiselle, joka muuttaa toiseen maahan tarkoituksenaan asettua maahan asumaan pidempiaikaisesti. Maahanmuuttajaksi voidaan kutsua myös *paluumuuttajaa*, *pakolaista* tai *turvapaikanhakijaa*. Joissakin tapauksissa maahanmuuttajista puhuttaessa viitataan ainoastaan niihin, jotka ovat muuttaneet uuteen maahan vapaaehtoisesti, esim. avioliiton tai työpaikan perusteella. (Sam 1994, 4.) Turvapaikanhakija on henkilö, joka anoo oleskelulupaa ja kansainvälistä suojelua perustuen YK:n ihmisoikeusjulistuksen 14.artiklaan: ”*jokaisella vainon kohteeksi joutuneella on oikeus hakea ja nauttia turvapaikkaa muissa maissa.*” Pakolainen on henkilö, joka on saanut turvapaikan kotimaansa ulkopuolelta perustuen vaaraan joutua vainotuksi kotimaassaan rodun, poliittisen mielipiteen, uskonnon tai kansallisuutensa perusteella.

Paluumuuttaja on alkuperäiseen lähtömaahansa takaisin muuttava henkilö. Suurimman paluumuuttajaryhmän Suomessa muodostavat *inkerinsuomalaiset*, joiden esi-isät ovat muuttaneet Suomesta useampiakin sukupolvia sitten. (Peltonen 1998, 7.) Tasavallan presidentti Mauno Koivisto antoi 10.4.1990 haastattelulausunnon, jonka mukaan inkerinsuomalaisia voidaan pitää paluumuuttajina. Taustalla oli mahdollisesti halu korvata sodan ja sen jälkeisen karkotuksen kokeneen kansan kärsimyksiä. (Työministeriö 1998.) Paluumuuttoon oikeuttavan statuksen saamisen kriteerit tarkennettiin vielä vuonna 1996 Suomen ulkomaalaislaissa siten, että paluumuuttoon oikeutetun henkilön piti olla joko itse suomalainen tai hänen neljästä isovanhemmastaan kahden täytyi olla virallisesti merkitty suomalaisiksi. Aikaisemmin oli riittänyt, että vain yksi isovanhemmista oli asiakirjoissa todettu suomalaiseksi. (Ulkomaalaislaki 18a§ 28.6.1996/511.) Vuoden 2007 alusta on ryhdytty noudattamaan entisen Neuvostoliiton alueen paluumuuttajien kohdalla uusia säädöksiä, joiden mukaan vuonna 1996 annettujen sukujuuria koskevien kriteerien lisäksi Suomeen muuttavan täytyy osoittaa riittävä suomen kielen taito kielitutkinnolla, osallistua paluumuuttovalmennukseen ja osoittaa pysyvä asuinpaikka Suomessa (Ulkomaalaisvirasto 2007).

Inkerinsuomalaiset ovat alun perin kotoisin Inkerinmaalta, joka on aikoinaan käsittänyt noin 55 000 neliökilometrin suuruisen alueen ulottuen Virostä Laatokkaan. Inkerinmaa muodosti Suomenlahden eteläistä rantaa myötäilevän vyöhykkeen Karjalan kannakselle Rajajokeen saakka. Inkerin alkuperäisväestöä ovat vatjalaiset ja inkerikot, joita asuu vielä Länsi-Inkerinmaalla muutamia satoja. Suomen kieli oli inkeriläisten äidinkieli. (Inkerin kulttuuriseura ry 2007.)

Tähän tutkimukseen osallistuneet haastateltavat ovat kaikki tulleet Suomeen vanhempiensa tai toisen vanhempansa kanssa. Kahdella haastateltavista on inkerinsuomalainen tausta ja he ovat saaneet paluumuuttajan statuksen. Kaikkien haastateltavien vanhemmilla on Suomeen muuton syynä ollut joko paluumuutto, perhesuhteet, avioliitto tai työ. Näin ollen Suomeen muutto on kaikkien haastateltavien perheillä ollut vapaaehtoista.

4.2 Venäläisten maahanmuuton historiaa ja nykytilanne

Venäjänkielinen väestö on kuulunut Suomen maahanmuuttohistoriaan sen alusta lähtien. Venäläisten maahanmuuton Suomeen ennen toista maailmansotaa voidaan katsoa ajoittuneen kolmeen jaksoon. Ensimmäinen muuttoryhmä olivat talonpojat, jotka siirrettiin Venäjältä Karjalan kannakselle 1700-luvun alussa. Kun Vanha Suomi vuonna 1812 liitettiin uudelleen muuhun Suomeen, venäläisistä talonpojista tuli Suomen suuriruhtinaskunnan kansalaisia. Toisessa ryhmässä tuli venäläisiä virkamiehiä, sotilaita, ortodoksisen kirkon pappeja ja kauppiaita, jotka saivat autonomian aikana luvan jäädä Suomen suuriruhtinaskuntaan. He sijoittuivat lähinnä Helsinkiin ja Viipuriin, jotka toimivat tuolloin venäläisen kulttuurin keskuksina. Suomen itsenäistyessä vuonna 1917 täällä asui noin 6000 venäläistä. (Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti 2003.)

Kolmannen ryhmän muodostivat Venäjän vallankumouksen (1917) jälkeen Suomeen pakolaisina muuttaneet Pietarista, Karjalasta ja muualta Venäjältä. Muun muassa Kronstadtin kapinan yhteydessä vuonna 1921 Suomeen muutti 8000 venäläistä pakolaista, joista moni jäi Suomeen pysyvästi, osa taas muutti venäläisten maahanmuuttajien muodostamiin yhteisöihin muualle Eurooppaan. Toisen maailmansodan alkaessa Suomessa oli yhteensä noin 20 000 venäläistä. Jatkosodan aikana Suomeen siirrettiin 63 000 inkerinsuomalaista, joista 55 000

luovutettiin takaisin Neuvostoliittoon välirauhasopimuksen mukaisesti. (Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti 2003.)

1990-luvulla muuttoliike vilkastui huomattavasti inkerinsuomalaisten ja muiden suomensukuisten paluumuuttajien myötä. Vuoden 2005 lopun tilastojen mukaan Suomessa asui 24 626 Venäjän kansalaista. Suomessa Venäjää äidinkielenään puhuu 37 253 ihmistä. Venäjän ja entisen Neuvostoliiton alueelta tulleet muodostavat nykyään suurimman maahanmuuttajaryhmän Suomessa, eli 28 prosenttia kaikista vieraskielisistä. (Tilastokeskus 2005; Iskanius 2006, 17.)

Venäjänkieliset maahanmuuttajat voidaan jakaa neljään ryhmään. Suurimman ryhmän muodostavat inkerinsuomalaiset ja muut etnisesti suomalaiset henkilöt, joiden vanhemmista yksi tai isovanhemmista kaksi ovat etniseltä taustaltaan suomalaisia. Toinen ryhmä muodostuu henkilöistä, jotka saapuvat etniseltä taustaltaan suomalaisten paluumuuttajien puolisoina tai lapsina. Kolmantena ryhmänä ovat etniset venäläiset, jotka ovat tulleet Suomeen työ- tai perhesyistä enimmäkseen Venäjältä tai Virosta. Neljäs ja pienin ryhmä koostuu entisistä Neuvostoliiton kansalaisista, jotka eivät ole venäläisiä eivätkä virolaisia, mutta joiden pääkieli on venäjä ja heidän muuttonsa syy on ollut muu kuin paluumuutto. (Liebkind ym. 2004, 22–23.)

Nykypäivän suomalaisten asenteet venäläisiä kohtaan ovat useiden tutkimusten ja arkielämän havaintojen perusteella negatiivissävytteisiä. Inkerinsuomalaisiin sen sijaan suhtaudutaan suopeammin, vaikka inkerinsuomalaisten muuttoaalto Suomeen alkoi 1990-luvun lama- ja suurtyöttömyyden aikana. Jaakkolan (2005) suomalaisten asenteita selvittävän tutkimuksen mukaan vuonna 2003 74 % suomalaisista suhtautui positiivisesti inkerinsuomalaisten Suomeen muuttoon, kun vastaava luku venäläisille maahanmuuttajille oli 40 %. Suomen maahanmuuttajaväestöstä suomalaisten mielestä venäläisiä ei-toivotuimpia olivat vain kurdit (37 %), arabit (35 %) ja somalit (32 %).

5 AKKULTURAATIO

5.1 Monikulttuurinen yhteiskunta

Yksinkertaisimmillaan monikulttuurisuus käsitetään, että yhteiskunnassa elää rinnakkain monia kulttuuriltaan toisistaan poikkeavia ryhmiä. Tällöin se on lähinnä kuvaileva ja asiaintilan toteava termi. Goldberg (2004) kutsuu tällaista määritelmää deskriptiiviseksi monikulttuurisuudeksi. Näin voidaan epäröimättä väittää, että suomalainen yhteiskunta on monikulttuurinen. Maailmanlaajuiset muuttoliikkeet ja erityisesti 1990-luvulla lisääntynyt maahanmuutto ovat tuoneet monikulttuurisuuden kysymykset ajankohtaisiksi. Uudet kulttuuriset ryhmät ovat tulleet osaksi suomalaista arkea. (Huttunen, Löytty, Rastas 2005, 16–20.)

Monikulttuurisuutta käytetään myös normatiivisena käsitteenä (Goldberg 2004). Sen avulla otetaan kantaa millainen on hyvä tai tavoiteltava yhteiskunta. Normatiivisen monikulttuurisuuden käsitteellä määritellään eri kulttuuristen ryhmien välisiä suhteita. Eri kielellisten ja kulttuuristen ryhmien kannalta ihanteellinen yhteiskunta olisi normatiivisen käsityksen mukaan tasa-arvoinen, kulttuurista monimuotoisuutta korostava ja se mahdollistaisi erilaisten valtaväestöstä poikkeavien kulttuuri-identiteettien säilyttämisen. (Huttunen ym. 2005, 20–21.)

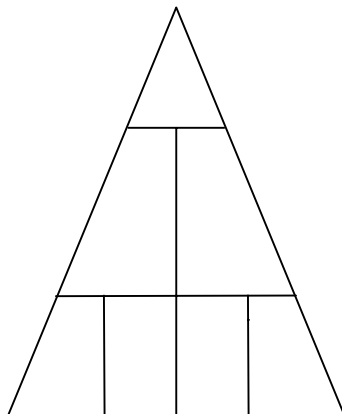
Määritellessä kulttuurista tai etnistä samankaltaisuutta määritellään samalla erilaisuutta. Määrittely on aina sidoksissa määrittelijän omaan kulttuuriin, sosiaaliseen asemaan ja henkilökohtaisiin ajatusmalleihin (Talib ym. 2004, 19). Yhteiskunnan monikulttuurisuuden ympärille muotoutuneita ilmiöitä ovat suvaitsevaisuus, rasismi ja nationalismi. Julkisessa keskustelussa suvaitsevaisuus viittaa tavoiteltavaan yhteiskunnalliseen tilaan sekä ihmisten moraalialia ja ihmissuhteita ohjaavaan hyveeseen. Suurpään (2005, 43) mukaan suvaitsevaisuudella tarkoitetaan arvovalintoja ihmisten toiminnan takana, jotka määrittävät hänen suhtautumistaan itseensä, toisiin ihmisiin ja yhteisöön. Suvaitsevaisuus ei ole vain asiaintiloja, asenteita tai tunteita kuvaava käsite, vaan sillä on selvä normatiivinen ulottuvuutensa.

Suvaitsevaisuutta edistetään vastustamalla rasismia. Rasismiksi kutsutaan puhetavasta riippuen paitsi aatteita ja asenteita, myös toimintaa ja toiminnan seurauksia (Rastas 2005, 72). Rasismin käsitteellä voidaan viitata sekä erilaisten puhe- ja esitystapojen ideologiseen sisältöön että niiden vaikutuksiin (Miles 1994, 76). Ideologisilla sisällöillä tarkoitetaan yleensä rotuoppeja tai muita kansoja, kulttuureja ja ihmisryhmiä koskevia yleistäviä ja kielteisiä ajattelutapoja. Ne sekä mahdollistavat että rajoittavat sitä, millä tavalla näemme jonkin tietyn aiheen: eri kansat, toiset tai itsemme. (Hall 1999, 98.) Rasismiin yhdistettäessä sana nationalismi saa negatiivisen merkityksen. Nationalismi käsitteenä tarkoittaa kansallismielisyyttä, kansalliskiihkoa ja kansallisuusaatetta. Yhtäältä nationalismi viittaa yksittäisiin kansoihin ja toisaalta kansojen muodostamaan globaaliin yhteisöön. Yksittäiset kansat ja kansojen yhteisö kietoutuvat lopulta yhteen, ne eivät ole vastakkaisia. Nationalismi voidaan ymmärtää maailmaa järjestäväksi pitkäkestoiseksi ja laajaksi ajattelutavaksi, joka ulottuu kansainvälisestä politiikasta ihmisten arkielämään. (Ruuska 2005, 192–198.)

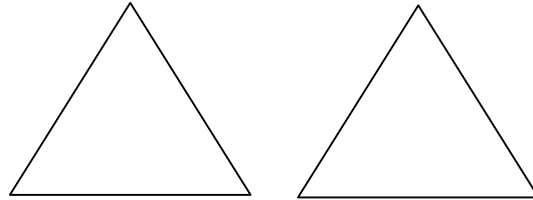
Kulttuurien välistä vuorovaikutusta syntyy väistämättä monikulttuurisissa yhteiskunnissa. Eri kulttuurit voivat elää yhteiskunnissa rinnakkain eri tavoin. Berkaak (2002, 58–64) jakaa kulttuurien välisen vuorovaikutuksen tavat neljään eri malliin: taksonomiseen, rinnakkaiseen, pluralistiseen ja synkretistiseen

Taksonomia tarkoittaa tässä yhteydessä hierarkista luokittelua tai luokittelujärjestelmää. Kulttuureihin liittyvät ominaispiirteet järjestyvät yhteiskunnassa hierarkkisesti siten, että alemmat luokat tai kategoriat sisältyvät aina niiden yläpuolella oleviin luokkiin tai kategorioihin.

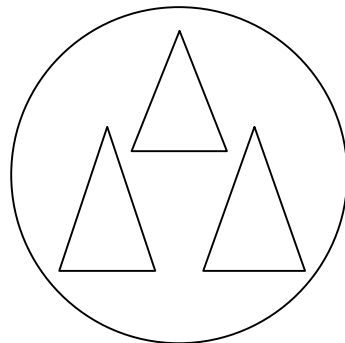
Kuvio 1. Kulttuurien välisen vuorovaikutuksen taksonominen malli (Berkaak 2002, 59)

Toisessa Berkaakin mallissa eri kulttuurit elävät vuorovaikutuksessa rinnakkain. Kulttuurit elävät rinnakkain sulautumatta tai integroitumatta toisiinsa. Kulttuurien välillä on keskinäistä kunnioitusta, mutta kulttuurit eivät yhdisty kulttuurisella, sosiaalisella tai moraalisisella tasolla.

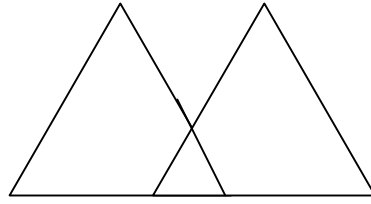
Kuvio 2. Kulttuurien välisen vuorovaikutuksen rinnakkainen malli (Berkaak 2002, 61)

Pluralistisen yhteiskunnan periaatteiden mukaan tavoitteena on integroida eri kulttuurien edustajat valtaväestöön ja näin luoda toimiva monikulttuurinen yhteisö. Berryn ym. (1992, 293) mukaan monikulttuurinen yhteiskunta on pluralistinen, jos kulttuurien moninaisuutta arvostetaan väestön, politiikan ja lainsäädännön kesken. Pluralistista yhteiskuntaa ei pidetä monikulttuurisena, jos väestöä pyritään samanlaistamaan tai eristämään.

Kuvio 3. Kulttuurien välisen vuorovaikutuksen pluralistinen malli (Berkaak 2002, 62)

Synkretismiä käytetään terminä useimmiten uskontojen sekoittumisen yhteydessä. Termi sopii hyvin käytettäväksi myös kulttuurin alalla. Berkaak (2002) käyttää tästä esimerkkinä afroamerikkalaista musiikkia, joka on syntynyt eurooppalaisista ja afrikkalaisista musiikillisista aineksista luoden uuden musiikkilajin. Samalla sekoittumisen ja sulautumisen periaatteella syntyi kreolikieli. Tästä onkin syntynyt kulttuuri-elementtien yhteensulautumista kuvaava termi kreolisaatio. Kulttuuripolitiikkaan liittyen synkretismin periaatteisiin kuuluvat sanat yhteistyö, dialogi ja kohtaaminen.

Kuvio 4. Kulttuurien välisen vuorovaikutuksen synkretistinen malli (Berkaak 2002, 63)

5.2 Akkulturaatio käsitteenä

Akkulturaatiolla eli uuteen kulttuuriin sopeutumisella tarkoitetaan ilmiötä, jossa ihmiset ja ryhmät erilaisista kulttuuritaustoista kohtaavat ja tulevat jatkuvaan kontaktiin toistensa kanssa. Maahanmuuttajan sopeutuminen uuteen kotimaahan ja kulttuuriin alkaa heti maahan saapumisen jälkeen, ja se kestää niin kauan kuin muuttaja on kontaktissa uuden isänmaansa kanssa. Maahanmuuttaja oppii uutta kieltä selviytyäkseen uusista haasteista ja tutustuu uuden yhteiskunnan toimintatapoihin joutuen samalla tasapainoilemaan oman kulttuurinsa ja uuden kulttuurin välillä. Jokainen maahanmuuttaja omaksuu uuden kulttuurin arvoja ja toimintatapoja omalla tavallaan ja eri tahdissa. (Soutamo ym. 1997, 33–34.)

Akkulturaatio on kaksisuuntainen prosessi, jossa sekä kulttuuri että ihminen muuttuvat ja muokkautuvat. Sopeutumisprosessit ovat sekä psykologisia että sosiokulttuurisia. Psykologinen akkulturaatio merkitsee pitkäaikaisia muuton ja eri kulttuuriryhmien välisen kanssakäymisen aiheuttamia muutoksia, jotka koskevat yksilön identiteettiä, arvoja, käyttäytymistä, sosiaalisia suhteita ja mielenterveyttä. Psykologiseen sopeutumiseen liittyviä asioita ovat yksilön psyykinen hyvinvointi, tunne oman elämän hallinnasta ja henkilökohtaisen tyydytyksen saaminen uudessa kulttuurissa ja yhteiskunnassa. Sosiokulttuurinen sopeutuminen ilmenee sujuvina sosiaalisina taitoina ja uuden yhteisön normien mukaisena käyttäytymisenä. (Talib ym. 2004, 43–44.)

Uuden kotimaan sosiaalinen ja poliittinen ilmapiiri vaikuttavat siihen, miten valtaväestö suhtautuu maahanmuuttajiin. Triandiksen (1994, 38) mukaan siirtolaisten sukupolvi on suhteessa akkulturaation malliin; uusien maahanmuuttajien lapset sulautuvat helpommin valtakulttuuriin näyttääkseen samanlaiselta kuin valtakulttuurin lapset. Maahanmuuttajien lastenlapset ovat usein jo hyväksyneet etnisyytensä haluamatta peitellä sitä. Mitä helpommin maahanmuuttaja hyväksytään, sitä todennäköisemmin hän sopeutuu tai liioittelee sopeutumistaan. Mitä voimakkaampaa torjuntaa maahanmuuttaja kokee valtakulttuurin taholta, sitä varmemmin hän pitää kiinni omasta etnisyydestään.

Akkulturaatioprosessi on harvoin sujuva ja helppo. Valtakulttuurin auktoriteetit ja instituutiot poistavat yksilön kulttuurin perinteisiä elementtejä ja korvaavat ne uusilla. Akkulturaatiossa ei kuitenkaan ole kysymys vain olemassa olevien kulttuuripiirteiden lisäämisestä tai vähentämisestä, vaan se on myös kulttuuria tuottava prosessi. Näin se voi yksilötasolla tuottaa uusia identiteettejä ja persoonallisten ja sosiaalisten identiteettiprojektien kautta uudistaa yhteiskuntaa ja kulttuuria. (Mikkola 2001, 35.)

5.2.1 Akkulturaatiostrategiat

Maahanmuuttajiin ja sopeutumiseen liittyvissä tutkimuksissa käytetään useimmiten taustalla Berryn akkulturaatiomallia, joka on akkulturaatioteorioista tunnetuin. Berry (1980) jakaa maahanmuuttajan tavan suhtautua uuden kotimaansa kulttuuriin ja toisaalta ylläpitää omaa kulttuuriaan neljään eri akkulturaatiostrategiaan. Siihen, valitseeko maahanmuuttaja strategiakseen integraation, marginalisaation, assimilaation vai separaation, vaikuttaa pääasiassa maahanmuuttajan omat asenteet omaa ja valtaväestön kulttuuria kohtaan.

Akkulturaatioasenteet perustuvat maahanmuuttajan kahteen kysymykseen antamiin vastauksiin. Ensimmäinen kysymys mittaa, ovatko maahanmuuttajan oma kulttuuri-identiteetti ja arvot hänen omasta mielestään säilyttämisen arvoisia. Toinen kysymys tuo esille yksilön halukkuuden osallistua uuteen yhteiskuntaan ja solmia kontakteja valtaväestön kanssa.

		Arvostetaanko oman ryhmän kulttuurisia piirteitä ja identiteettiä?	
		Kyllä	Ei
Arvostetaanko vuorovaikutussuhdetta valtaväestöön?	Kyllä	Integraatio	assimilaatio
	Ei	Separaatio	marginalisaatio

Kuvio 5. Akkulturaatiomalli (Berry 1980, 14)

Integroituessaan uuteen yhteiskuntaan maahanmuuttaja haluaa säilyttää ja pitää yllä omaa etnistä identiteettiään samalla omaksuen uuden kulttuurin normit ja arvot. Osallistumista valtaväestön yhteisön tapahtumiin pidetään tärkeänä, samoin kuin omien perinteiden kunnioittamista. (Berry 1980, 13.) *Integraatiota* voisi pitää kaikista onnistuneimpana sopeutumismallina, jossa maahanmuuttaja kokee vähiten muuttoa ja sopeutumiseen liittyvää stressiä.

Assimilaatiolla tarkoitetaan maahanmuuttajan täydellistä sulautumista valtaväestöön. Maahanmuuttaja hylkää oman kielensä ja kulttuurinsa ja pitää tärkeämpänä valtaväestön kulttuuriin täydellistä osallistumista. Tämä saattaa johtaa etenkin nuorten maahanmuuttajien keskuudessa oman kielen unohtamiseen. (Berry 1980, 13–15.) Assimilaatio on varsin yleinen akkulturaatiostrategia etenkin Yhdysvalloissa, jossa etnisten vähemmistöjen oletetaan luopuvan sekä kielestään että perinteistään ja sulautuvan valtakulttuurin joukkoon mahdollisimman pian (Talib ym. 2004, 44).

Maahanmuuttajan negatiiviset asenteet sekä omaa että valtakulttuuria kohtaan saattavat johtaa *marginalisaatioon*. Maahanmuuttaja ei ole kiinnostunut oman kulttuurinsa ja kielensä ylläpitämisestä eikä myöskään halua luoda sosiaalisia suhteita valtaväestön kanssa eikä halua olla osana uutta yhteiskuntaa. Tämä voi johtaa vaikeaan syrjäytymiseen, mikä taas puolestaan aiheuttaa ongelmatilanteita. (Berry 1980, 13–15.) Tilanne, jossa maahanmuuttaja uskoo ja ylistää uuden isäntämaansa periaatteita haluamatta noudattaa niitä sekä samalla pitää kiinni oman ryhmänsä tavoista noudattamalla niitäkään, on lähes paradoksaalinen. Tällainen

kummankin kulttuurin hylkiminen ohentaa maahanmuuttajan identiteettiä. (Talib ym.2004, 44–45.)

Separaatiolla tarkoitetaan maahanmuuttajan haluttomuutta olla tekemisissä valtakulttuurin kanssa. Oma yhteisö, kieli ja kulttuuri koetaan turvalliseksi ja niitä halutaan vaalia. Uuden kotimaan kielen taidon puute ja kyvyttömyys tulla toimeen valtakulttuurin väestön kanssa aiheuttavat myös syrjäytymistä. (Berry 1980, 13–15.)

5.2.2 Akkulturaatio prosessina

Akkulturaatioprosessista on esitetty useita teorioita ja malleja. Yksi tunnetuimmista on Sue & Suen (1990, 96–107) viisivaiheinen muutosprosessi, joka kuvaa erityisesti akkulturaation etenemistä. Verrattaessa Berryn teoriaan, jossa akkulturaation pääpaino on sen tuloksella, Sue & Sue kuvaavat akkulturaatiota muuttavana prosessina.

Sue & Suen teorian mukaan ensimmäisessä vaiheessa, *konformisuusvaiheessa*, maahanmuuttaja ihannoi valtakulttuuria haluten tulla valtaväestön kaltaiseksi. Uusi maa näyttäytyy positiivisessa valossa ja maahanmuuttaja on tyytyväinen päästessään pois entisestä kotimaastaan. Maahanmuuttaja voi myös omaksua valtaväestön ennakkoluulot omaa kulttuuriryhmäänsä kohtaan. Itsetunto saattaa heiketä sulautumisen ja oman vähemmistöryhmän jäsenistä erkaantumisen vuoksi.

Toinen vaihe on *dissonanssivaihe*, ristiriitavaihe, jolloin valtakulttuurin epäkohdat ja oman kulttuurin hyvät puolet nousevat esille. Maahanmuuttaja hyväksyy valtakulttuurin arvot ja tavat kyseenalaistamatta, mutta samalla hänen arvostuksensa omaa kulttuuriaan kohtaan kasvaa, jonka seurauksena itsetunto vahvistuu. Yksilö tiedostaa, että molemmissa kulttuureissa on sekä huonoja että hyviä puolia.

Ristiriitavaiheen jälkeen seuraa *uppoutumisvaihe*, jossa oman kulttuurin merkitys korostuu. Maahanmuuttaja kokee ylpeyttä omasta kulttuuristaan ja valtakulttuuria saatetaan pitää alistavana ja riistävänä. Vastakkainasettelun kautta oma vähemmistökulttuuri näyttäytyy hyvänä ja valtakulttuuri pahana. Oma kulttuuri voi toimia puolustusmekanismina valtakulttuurin vaatimuksia vastaan.

Tätä vaihetta seuraa neljäs vaihe, *itsetutkiskeluvaihe*, jossa maahanmuuttaja kyseenalaistaa molempien kulttuurien arvoja ja toimintatapoja. Yksilössä herää kriittisyyttä omaa vähemmistöryhmää kohtaan ja myös valtakulttuuria tarkastellaan kriittisesti, mutta kiihkottomammin ja sen arvoja ja käytäntöjä hyväksytään harkiten.

Viimeisenä maahanmuuttaja saavuttaa *integraatiovaiheen*, jonka kautta yksilö voi saavuttaa eheän monikulttuurisen identiteetin. Hän kykenee sovittamaan sekä oman että valtakulttuurin yhteen. Kun vahva identiteetti on saavutettu, yksilö voi tarkastella sekä valtakulttuurin että alkuperäisen kulttuurinsa eri piirteitä ja päättää itse, mitä niistä hyväksyy ja mitä ei. Maahanmuuttaja on ylpeä kulttuurisesta taustastaan, muttei sitoudu siihen täysin ehdoitta.

5.3 Akkulturaatioon vaikuttavat tekijät

Akkulturaatio on monikerroksinen ja yksilöllinen prosessi, jonka jokainen maahanmuuttaja kokee eri tavalla. Ei ole olemassa yhtä ainoaa oikeaa sopeutumismallia. Akkulturaatioprosessiin vaikuttavat monet sekä yksilön identiteettiin liittyvät henkilökohtaiset ominaisuudet että ulkopuolelta tulevat tekijät. Jokainen maahanmuuttaja on yksilö ja näin ollen toimii ja reagoi tilanteisiin yksilöllisellä tavalla.

Padillan (1980, 49–50) mukaan akkulturaation edistävänä tekijänä voidaan pitää mahdollisimman pientä valtaväestön ja maahanmuuttajien välistä etnistä etäisyyttä. Vähemmistön ja valtakulttuurin samankaltainen uskonto, ihonväri sekä tärkeimmät elämänarvot ja elämäntavat helpottavat maahanmuuttajan sopeutumista. Vastaavasti uskontoon, rotuun ja keskeisiin elämänarvoihin voimakas vastakkaisuus ovat akkulturaatiota vaikeuttavia tekijöitä.

Liebkind (1994, 32–33) erittelee maahanmuuton yhteydessä esiintyvien sopeutumisongelmien riskitekijöitä:

1. sosioekonomisen aseman merkittävä lasku
2. kykenemättömyys puhua valtakulttuurin kieltä
3. ero perheestä/suvusta
4. syrjinnän kokeminen valtakulttuurin taholta
5. eristyneisyys muista saman kulttuurin jäsenistä
6. muuttoa ennen koettu stressi tai traumaattiset kokemukset
7. vanhuus tai teini-ikä

Tekijät, jotka suojaavat erityisesti lasta ja nuorta akkulturaation aiheuttamalta stressiltä ovat Kososen (1994, 196) mukaan seuraavat:

1. myönteiset piirteet persoonallisuudessa, kuten joustavuus, myönteinen minäkuva, kyky empatiaan, aggressioiden hallinta, tunne-elämän tasapaino ja aktiivisuus eri elämänalueilla, kuten koulussa
2. turvallinen ja lasta tai nuorta tukeva ja häneen myönteisesti suhtautuva perheympäristö
3. lasta tukeva yhteiskunnan osapuoli, esim. koulu

Tämän tutkimuksen ja nuoren maahanmuuttajan kannalta Liebkindin (1994) mainitsemista riskitekijöistä merkittävä on erityisesti muuton ajoittuminen teini-ikään, jolloin nuori joutuu käymään läpi identiteettiinsä liittyviä muutoksia. Monelta nuorelta tai lapselta saattaa myös jäädä toinen vanhemmista tai läheistä sukua entiseen kotimaahan, jolloin mahdolliseen ikävään kotimaahan liittyy myös kaipuu turvallisiin aikuisiin ja läheisiin. Tutkimuksessani tärkeässä osassa on myös Kososen (1994) mainitsema koulun rooli akkulturaatiota tukevana osapuolena, jonka kautta lapsi tai nuori saa kontakteja valtakulttuuriin, käyttää uutta kieltä ja näin saa mahdollisuuden integroitua valtakulttuuriin.

5.4 Akkulturaatio, enkulturaatio ja sosialisatio

Enkulturaatiolla tarkoitetaan kulttuurisessa ja historiallisessa yhteydessä elämänaikana tapahtuvaa sisäistämisen prosessiin perustuvaa oppimista ja kasvatusta, jossa kulttuurin ajattelutavat, käyttäytyminen ja arvot opitaan sekä siirretään vanhemmilta kulttuurin edustajilta nuoremmille. Enkulturaatioprosessissa henkilö omaksuu ajattelu- ja toimintamallit sekä tunteet, joista muodostuu kulttuurinen konstituutio. (Lauhamaa, Rasmus & Juden-Tupakka 2006, 191–192.) Kulttuurin alkuperäisjäsenillä enkulturaatio tapahtuu lapsuudessa arjen töiden ohella harjoittelemalla ja oppimalla. Enkulturaatioprosessi ohjaa yksilön minäkuvan kehitystä ja identiteetin muotoutumista. (Barfield 1997, 149–150.)

Antropologiassa enkulturaatiota käytetään usein synonyymina käsitteelle sosialisatio, vaikka ne eivät täysin vastaakaan toisiaan. Kun sosialisatio painottaa yhteiskunnan jäsenyyteen kasvamista, enkulturaatio puolestaan korostaa kulttuurisen yhteisön jäseneksi varttumista ja kulttuurin oppimista. Sosialisatioprosessissa siis sosiaalistutaan yhteiskuntaan ja enkulturaatiossa opitaan ja sisäistetään kulttuuri (Lauhamaa 2006 ym.192–193). Sosiaalistuminen on monilla maahanmuuttajilla tapahtunut Suomen ulkopuolella, perheen alkuperäisessä kulttuurissa. Suomessakin maahanmuuttajaperheiden sisäiset arvot ja normit ovat edustaneet alkuperäistä kulttuuria. Suomalainen maailma on ollut lapsen kannalta kodin ja perheen ulkopuolella. Koska varhaislapsuuden sosialisatio perustuu emotionaaliseen kiintymykseen ja tapahtuu merkityksellisten toisten välityksellä, se välittää lapsille perheen valintoihin perustuvan maailman. (Mikkola 2001, 39–40.)

Enkulturaatiossa, primäärin ja sekundaarin socialisaation myötä, yksilö sisäistää oman kulttuurinsa arvot, uskomukset ja tavat. Suomalaisesta peruskoulun ala-asteella opiskelevasta toisesta kulttuurista maahanmuuttaneesta oppilaasta voidaan todeta, että lapsena hän on yhteisölliseltä statukseltaan vajaavaltainen ja hänen fyysinen kasvunsa jatkuu. Hän on sosiaalistunut ensisijaisesti alkuperäiskulttuuriinsa, hänen sekundaarinen socialisaationsa on kesken ja jatkuu kodin piirissä enkulturaationa sekä uudessa, primäärin poikkeavassa yhteisössä akkulturaationa. (Mikkola 2001, 39–42.)

Maahanmuuttajalapsen akkulturaation ensimmäinen ongelma on kommunikaatio. Enkulturaation ja akkulturaation tärkein väline ja sen tärkeimpiä sisältöjä on kieli. Kielen omaksumisessa omaksutaan myös tulkinnan ja toiminnan motivaation kaavoja. Maahanmuuttotilanteessa uuden maan kielen oppiminen merkitsee avainta sekä välttämättömistä elämäntoiminnoista selviytymiseen että uuden yhteisön ja kulttuurin ajattelutavan ja arvojen ymmärtävään kohtaamiseen. (Mikkola 2001, 40–41.)

6 TUTKIMUSASETELMA

6.1 Tutkimustehtävät

Haastatteluissani pyrin saamaan mahdollisimman monipuolisen kuvan tutkimushenkilöiden omasta kulttuuri-identiteetistä, musiikillisesta kulttuurista ja musiikin roolista elämässä. Tutkimusongelma tarkentui ja muotoutui tutkimuksen edetessä sekä haastatteluja tehdessä ja analysoidessa. Jo johdannossa käsittelin lyhyesti tutkimusongelmia: kuinka paljon maahanmuuttaja arvostaa omaa kulttuuriaan ja haluaa pitää sitä yllä? Mikä on valtakulttuurin vaikutus maahanmuuttajan kulttuuri-identiteettiin? Miten musiikki tukee maahanmuuttajan kulttuuri-identiteettiä? Omat ennakkokäsitykseni tutkimusaiheesta olivat taustalla tutkimustehtäviä määritellessäni ja tutkimuksen edetessä ne osittain vahvistuivat ja toisaalta taas saivat väistyä.

Akkulturaatiota tutkittaessa on tarpeen selvittää myös maahanmuuttajan kiinnostus valtakulttuuriin ja asenteet omaa kulttuurista ryhmää ja kansallisuutta kohtaan. Akkulturaation astetta analysoidessa kiinnitin erityisesti huomiota seuraaviin asioihin:

- oma kansallinen identiteettikäsitys
- suhde venäjän ja suomen kieleen
- yhteydet Suomessa asuviin venäjänkielisiin
- kiinnostus venäläiseen kulttuuriin
- kiinnostus suomalaiseen kulttuuriin

Jotta päästäisiin käsiksi abstrakteihin identiteetin ja akkulturaation käsitteisiin, täytyy tutustua riittävän hyvin tutkimushenkilöiden henkilökohtaiseen taustaan. Maahanmuuttajan perhe- ja ystävyysuhteet, uskomukset, asenteet ja käsitykset omasta itsestä ja muista muodostavat tutkimuksen pohjan, joiden kautta päästään avaamaan pääkäsitteitä, identiteettiä ja akkulturaatiota.

Tutkimuksen musiikkiin liittyvässä osuudessa halusin saada tietoa haastateltavien musiikillisesta suhteesta osana heidän kulttuuri-identiteettiään. Siinä tärkeimmiksi teemoiksi nousivat tutkimustehtäviä määritellessäni:

- kiinnostus venäläiseen musiikkiin
- kiinnostus suomalaiseen musiikkiin
- musiikin yhteisöllisyys
- musiikki ja muistot
- venäläisyys ja musiikki

6.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksessa tähtään saamaan syvällistä tietoa viiden tutkimushenkilön musiikillisesta identiteetistä. Tähän tarkoitukseen sopii valitsemani kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä, sillä tiedonhankinta edellyttää läheistä kontaktia haastateltavien kanssa. Tutkimuksessani pyrin kuvailemaan ja ymmärtämään ilmiötä: maahanmuuttajuutta ja siihen liittyviä tekijöitä, kuten yksilön sopeutumista, identiteettiä, kulttuuria ja musiikkikulttuuria. Jotta voidaan tarkastella näitä kaikkia seikkoja yhdessä, on jokaista haastateltavaa tutkittava mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kyselylomakkeilla olisi mahdollista saada laajempi kartoitus aiheesta, mutta kvantitatiivisten menetelmien sijaan valitsin tiedonhankintamenetelmäkseni haastattelun ja pienemmän kohderyhmän, jotta saisin kokonaisvaltaisen käsityksen tutkimushenkilöistä ja tutkittavasta ilmiöstä.

Kvalitatiivisen tutkimuksen luonne on kokonaisvaltainen tiedonhankinta ja aineiston kokoaminen tapahtuu todellisissa tilanteissa. Jokainen tapaus on ainutlaatuinen ja aineiston tulkinta on sen mukaista. Tiedon keruun välineenä suositaan ihmistä, jolloin tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittavien kanssa kuin mittausvälineisiin. Taustalla on ajatus siitä, että ihminen on joustava sopeutumaan vaihteleviin tilanteisiin. Laadullisia tutkimusmenetelmiä ovat esim. temahaastattelu ja osallistuva havainnointi. Tutkimuksen kohteena oleva joukko tai henkilö valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei sattumanvaraisesti. Laadulliselle tutkimukselle on myös tyypillistä, että tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 155.)

Oma tutkimukseni sopii hyvin (Hirsjärven ym. 2004) kvalitatiivisen tutkimuksen piirteiden kuvaukseen. Tutkin jokaista haastateltavaa yksilönä ja omana persoonanaan. Tutkimusjoukko oli valittu tarkoituksenmukaisesti, etsin tutkimukseeni nimenomaan musiikista kiinnostuneita venäjänkielisiä maahanmuuttajanuoria. Tiedon keruun välineenä käytin viittä maahanmuuttajanuorta ja menetelmänä haastattelua, jossa tärkeässä asemassa olivat omat havaintoni ja tulkinnat keskusteluista haastateltavien nuorten kanssa. Valitsemani haastattelumenetelmä oli puolistrukturoitu haastattelu. Hirsjärvi & Hurme (2000) kutsuvat tätä menetelmää teemahaastatteluksi sen perusteella, että haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan. Yksityiskohtaisten kysymysten sijasta haastattelu etenee tiettyjen teemojen varassa. Haastatteluni eteni tekemäni haastattelurungon mukaan, mutta kysymykset saattoivat vaihdella jonkin verran saamieni vastausten perusteella. Annoin haastattelun edetä mahdollisimman luonnollisella tavalla, kuitenkin niin, että kaikki keskeiset teemat tulivat haastattelussa esille.

Haastattelevan tutkijan tehtävänä on välittää kuvaa haastateltavan ajatuksista, käsityksistä, kokemuksista ja tunteista valitsemallaan lähestymistavalla. Hirsjärvi & Hurme (2000, 43) kokosivat tutkimushaastattelulle luonteenomaiset yleispiirteet:

1. Haastattelu on etukäteen suunniteltu tapahtuma, jossa tavoitteena on saada tietoa tutkimusongelmasta.
2. Haastattelutilannetta ohjaa haastattelija.
3. Haastattelija motivoi ja ylläpitää haastateltavan motivaatiota.
4. Haastattelija tuntee roolinsa, johon haastateltava sopeutuu haastattelun aikana.
5. Haastateltavan tulee voida luottaa tietojen luottamukselliseen käsittelyyn.

6.3 Aineiston kokoaminen ja analyysi

Haastattelin viittä venäläissyntyistä nuorta Jyvässeudulta. Haastattelut toteutettiin huhtikuun 2005 – kesäkuun 2006 välisenä aikana. Löysin haastateltavat omien kontaktieni kautta. Olen toiminut luokanopettajana Jyvässeudulla yhteensä noin kaksi vuotta, suuren osan siitä samanaikaisesti tutkimustani tehdessä. Työssäni olen saanut tutustua lapsiin ja nuoriin sekä heidän perheisiinsä ja tätä kautta tapasin kaksi haastateltavista. Johdannossakin mainitsemassani maahanmuuttajien tukihenkilötoiminnan yhteydessä tapasin kaksi perhettä,

joista löytyi vielä kaksi nuorta, jotka olivat halukkaita osallistumaan tutkimukseen. Viimeisen haastateltavan löysin Jyväskylän yliopiston venäjän kielen laitoksella opiskelevien venäläissyntyisten opiskelijoiden kautta.

Kaikki haastateltavat osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti. Koska yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta kaikki olivat alaikäisiä, kysyin vanhemmilta/vanhemmalta luvan tutkimukseen osallistumiselle. Ainoastaan yhden nuoren vanhemmat eivät halunneet antaa lapsensa osallistua haastatteluun, joten haastateltavien määrä rajoittui suunnitellusta kuudesta viiteen. Jokainen haastateltava tunsivat vähintään nimeltä ainakin yhden muista haastateltavista, mutta ketkään tutkimushenkilöistä eivät olleet varsinaisia ystäviä keskenään. Haastateltavista kaksi olivat minulle ennalta tuttuja, eivät kuitenkaan läheisiä.

Haastattelut toteutettiin rauhallisissa ja mahdollisimman häiriöttömissä olosuhteissa: yksi haastattelu tehtiin haastateltavan kotona, yksi yliopiston kirjaston kahvilassa, yksi Huhtaharjun yläasteella ja kaksi kaupungin kirjastossa. Haastattelut nauhoitettiin kokonaisuudessaan viimeistä lukuun ottamatta, jolloin teknisten ongelmien vuoksi tein osasta haastattelua kirjalliset muistiinpanot. Ehkä nauhoittamisen epäonnistuminen ja haastattelijan ja haastateltavan yhteiset yritykset saada nauhuri toimimaan edesauttoivat myös luomaan haastatteluun hyvin välittömän ja hyvän tunnelman. Haastattelujen kesto oli noin 35 min – 60 min. Viimeinen haastattelu kesti nauhoitustekniikan ongelmien ja muistiinpanotekniikan hitauden vuoksi noin 75 minuuttia. Haastatteluissa käytettiin pääasiassa suomen kieltä, mutta haastateltavilla oli myös halutessaan mahdollisuus käyttää venäjän kieltä. Tätä mahdollisuutta käytettiin erityisesti joissakin kulttuurisidonnaisissa termeissä sekä satunnaisesti muissa yhteyksissä silloin, kun haastateltava ei esim. muistanut jotakin suomenkielistä sanaa.

Iältään tutkimushenkilöt olivat haastattelujen aikana 12 – 18 -vuotiaita. He ovat kaikki lähtöisin entisen Neuvostoliiton alueelta ja muuttaneet sieltä perheensä mukana Suomeen. Heidän vanhemmistaan joko toinen tai molemmat ovat venäjänkielisiä. Suomessa oloaika vaihteli kolmesta kahteentoista vuoteen. Kaikki haastateltavat kävivät haastatteluhetkellä koulua Suomessa. Osa haastateltavista oli myös ehtinyt käydä koulua Venäjällä ennen muuttoa Suomeen.

Tutkimuksen aiheen vuoksi tutkimushenkilöitä valitessani kiinnitin huomiota haastateltavien musiikilliseen kiinnostukseen. Haastateltavien löytämisen apuna minulla oli käytössä laaja tuttavaverkosto, jonka avulla tutkimukseen sopivat nuoret löytyivät. Jokainen haastateltava koki musiikin jollakin tavalla itselleen merkittäväksi tekijäksi elämässään. Tutkimuksen kannalta haastateltavien aktiivinen musiikillinen harrastuneisuus ja lahjakkuus tai esimerkiksi soittotunneilla käyminen ei ollut olennaista.

Haastateltavien esittely:

Tutkimushenkilö 1

Peitenimi: Ilja (poika)

Ikä: 12

Ilja muutti äitinsä ja isoveljensä kanssa Suomeen viisi vuotta sitten Pietarista. Iljan isäpuoli on suomalainen. Iljan biologinen isä asuu Venäjällä.

Tutkimushenkilö 2

Peitenimi: Olga (tyttö)

Ikä: 14

Olgan äiti on inkeriläinen paluumuuttaja. Olga muutti Suomeen äitinsä ja venäläisen isänsä kanssa kahdeksan vuotta sitten.

Tutkimushenkilö 3

Peitenimi: Andrei (poika)

Ikä: 15

Andrei on syntynyt Ukrainassa, mutta muuttanut Venäjälle 4-vuotiaana. Andrein molemmat vanhemmat ovat venäläisiä. Andrein perhe (Andrei, pikkusisko ja vanhemmat) muutti Suomeen Pietarista kolme vuotta sitten.

Tutkimushenkilö 4

Peitenimi: Nadja (tyttö)

Ikä: 15

Nadjan äiti on inkeriläinen paluumuuttaja ja isä ukrainalainen. Nadjan, pikkuveli ja äiti muuttivat Suomeen kymmenen vuotta sitten. Nadjan vanhemmat ovat eronneet ja isä asuu Venäjällä. Äidillä on suomalainen avopuoliso.

Tutkimushenkilö 5

Peitenimi: Lena (tyttö)

Ikä: 18

Lena tuli Suomeen 7-vuotiaana Leningradin alueelta ja aloitti ensimmäisen luokan suomen kieltä osaamatta yleisopetuksen luokassa. Hänen äitinsä on venäläinen ja isäpuoli suomalainen. Lena on ainut lapsi. Nykyään Lena opiskelee lukiossa.

Aineiston keruu tapahtui reilun vuoden (n.14kk) aikana, jolloin aineiston purku on tapahtunut eriaikaisesti, sillä kaikki haastattelut litteroitiin pian haastattelun jälkeen. Tämä kohtalaisen pitkä aikaväli toi mukanaan sekä etuja että haittoja. Etuna koin itse sen, että sain joihinkin tutkimuksessani esiintyviin ongelmiin ajallista etäisyyttä ja tämän kautta pystyin hahmottamaan työni ehkä paremmin kokonaisuutena. Suurimpana ongelmana pidin yksittäisten haastattelujen aikana kirjaamattomia ajatuksia, ongelmia ja päätelmiä, jotka pidemmän ajan kuluessa katosivat omille teilleen. Aiemmin tehdyistä haastatteluista unohtui varmasti myös joitakin litteroimattomia sävyjä, ilmeitä ja eleitä, jotka olivat haastatteluhetken jälkeen kirkkaasti mielessä.

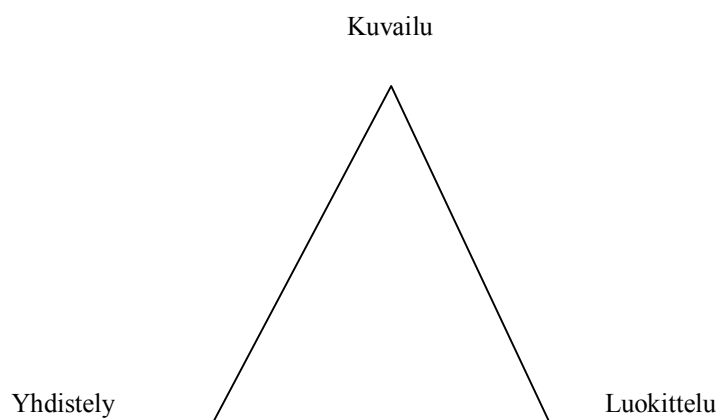
Akkulturaation analyysin pohjana olen käyttänyt Berryn (ks. s.29) akkulturaatiomallia. Tämä sama malli on ollut pohjana monissa samankaltaisissa tutkimuksissa. Peruskysymyksinä olivat 1) arvostaako haastateltava vuorovaikutussuhdetta valtaväestöön ja 2) arvostaako haastateltava oman ryhmänsä kulttuuria ja identiteettiä. Tutkin jokaisen tutkimushenkilön haastattelun tuloksia yksittäisinä tapauksina ottaen huomioon jokaisen henkilökohtaisen taustan ja persoonan. Pyrin kuitenkin tekemään joitakin ryhmittelyjä ja yhteenvetoa tulosten analyysia selkeyttääkseni ja tulosten luettavuuden helpottamiseksi.

Hirsjärvi & Hurme (2000, 136–138) hahmottelevat laadullisen analyysin pääpiirteitä seuraavasti:

1. Aineiston analyysi alkaa jo haastattelutilanteessa, jolloin tutkija voi tehdä havaintoja ilmiöistä niiden toistuvuuden, jakautumisen ja erityistapausten perusteella. Havaintojen perusteella tutkija voi tyypitellä ja hahmotella malleja.
2. Aineiston analyysi on ”lähellä” aineistoa ja sen kontekstia. Laadullinen tutkimus säilyttää usein aineiston sanallisessa muodossa.
3. Tutkijan päättely on joko induktiivista tai abduktiivista. Induktiivisen päättelyn lähtökohta on aineisto, abduktiivisessa päättelyssä tutkija käyttää aineistoa todentamaan valmiita teoreettisia johtoideoita.
4. Laadullisessa tutkimuksessa on vähän standardoituja analyysitekniikoita. Näin ollen tekniikat ja työskentelytavat ovat moninaisia.

Dey (1993, 31) puolestaan esittelee kvalitatiivisen aineiston analyysia kolmivaiheisena prosessina, joka muodostuu aineiston kuvaamisesta, luokittelusta ja yhdistelystä.

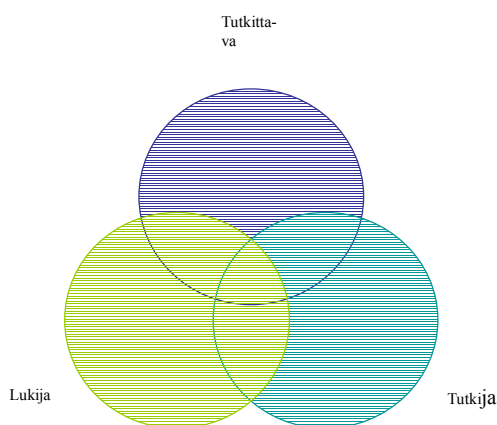
Kuvio 6. Kvalitatiivinen analyysi kolmivaiheisena prosessina (Dey 1993, 31; Hirsjärvi & Hurme 2000, 145)

Deyn (1993) kvalitatiivisen aineiston analyysin kolmivaiheinen prosessi toteutui myös omassa tutkimuksessani. Haastattelujen litteroinnin jälkeen kuvailin jokaista haastateltavaa yksilönä. Tämän vaiheen jälkeen pyrin luokittelemaan ja yhdistelemään haastateltavien vastauksia mahdollisuuksien mukaan johtopäätösten tekemiseksi. Hirsjärven & Hurmeen (2000) mainitsemista laadullisen analyysin päättelytavoista omassa tutkimuksessani käytin

osittain abduktiivista päättelyä, jolloin valmiina teoreettisena mallina minulla oli käytössäni akkulturaatioteoria.

Analyysin perustana on aineiston kuvaileminen, jolloin tutkija pyrkii kartoittamaan henkilöiden ja tapahtumien ominaisuuksia tai piirteitä. Tarkoituksena on yrittää vastata kysymyksiin kuka, missä, milloin, kuinka paljon ja kuinka usein. Aineistoa luokitellessa luodaan pohja, jonka varassa haastatteluaineistoa voidaan myöhemmin tulkita, yksinkertaistaa ja tiivistää. Näin aineiston eri osia voidaan vertailla toisiinsa ja tarvittaessa luokitella tai tyyppitellä tapauksia. Aineiston yhdistely tarkoittaa sitä, että pyritään löytämään luokkien tai tyyppien esiintymisen välille joitakin säännönmukaisuuksia tai samankaltaisuuksia, unohtamatta säännönmukaista vaihtelua ja poikkeustapauksia. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 145–150.)

Tulosten tulkinta on aineiston analyysissä esiin tulevien merkitysten selkiyttämistä ja pohdintaa. Tulkinnan kohteet ja ongelmat esiintyvät monitasoisina: on esim. tarkasteltava, miten tutkijan oma kielenkäyttö on mahdollisesti vaikuttanut saatuihin tuloksiin ja miten tutkija on pystynyt ymmärtämään haastateltavia haastattelutilanteessa. Tutkija, tutkittava ja tutkimuksen lukija tulkitsevat tutkimusta tai jotakin sen osaa jokainen eri tavallaan. Tulkinnat eivät täydellisesti kohtaa toisiaan. Jokainen tulkitsee ja havaitsee asioita eri tavalla. Kuviossa ympyröiden leikkauskohta osoittaa kolmen osapuolen yhteisten tulkintojen osuuden.

Kuvio 7. Moninkertaiset tulkinnat (Hirsjärvi & Hurme 2000, 211)

6.4 Tutkimuksen luotettavuus

Käsittelin tutkimuksen teemoja niin kuin ne haastattelussa tulivat esille. Tutkijana omat subjektiiviset käsitykset kuitenkin ohjaavat työtäni jossakin määrin ja saattavat vaikuttaa työn tuloksiin. Joku toinen tutkija saattaisi analysoida tulokset eri tavalla tai ymmärtää haastateltavien vastaukset toisin, omat henkilökohtaiset ennako-oletukset ja käsitykset taustallaan.

Koska haastattelut toteutettiin pääasiassa suomen kielellä, joka ei ole kenenkään haastateltavista äidinkieli, oli kysymysten väärinymmärtäminen teoriassa mahdollista. Haastateltavista kolme puhui käytännössä lähes virheetöntä suomen kieltä. Kahden haastateltavan kohdalla kielitaito ei ollut ongelma, minä ymmärsin heidän puhettaan täysin ja he ymmärsivät minun kysymykseni. Haastateltavilla oli mahdollisuus halutessaan käyttää venäjän kieltä, mutta muutamia kulttuurisidonnaisia sanoja lukuun ottamatta haastattelut käytiin suomen kielellä. On mahdollista, että jos haastattelut olisi tehty kokonaan venäjän kielellä, olisin saanut joitakin erilaisia vastauksia. Myös venäläisyyttä ja suomalaisuutta koskeviin teemoihin olisi syntyperäinen venäläinen henkilö voinut saada toisenlaisia vastauksia. Venäläinen henkilö olisi voinut myös käsittää joitakin kulttuurisidonnaisia asioita toisin ja näin ollen tutkimuksen tulokset voisivat olla erilaisia. Tutkimuksen luotettavuuteen vaikutti mahdollisesti myös haastattelujen ja analysoinnin toteutuksen pitkä aikaväli, jolloin useita haastatteluhetken havaintoja on ehtinyt unohtua.

Venäjän kielen taitoni oli minulle tutkijana etu. Kielitaidon ansiosta pystyin vaivatta keskustelemaan haastateltavien kanssa ilman tulkkia ja vaikka haastattelut käytiinkin suurimmaksi osaksi suomeksi, pystyivät haastateltavat vapaasti käyttämään venäjänkielisiä ilmaisuja eikä heidän tarvinnut selittää kulttuurisidonnaisia termejä. Venäläinen kulttuuri ja venäläisten maahanmuuttajien arki on myös minulle ennalta tuttua, joten omasta mielestäni pystyin käsittämään hyvin haastateltavien kokemuksia maahanmuuttajana olemisesta.

Reliabiliteettia kuvaa haastattelututkimuksessa tutkijan oma toiminta, eli kuinka luotettavaa tutkijan analyysi materiaalista on, toisin sanoen onko kaikki käytettävissä ollut haastattelumateriaali otettu huomioon, onko tiedot litteroitu oikein jne. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa reliabiliteetti on ymmärrettävissä vaatimukseksi analyysin toistettavuudesta (Uusitalo 1995, 84). Olen pyrkinyt raportoimaan kaikki tutkimuksen toteuttamiseen liittyvät yksityiskohdat mahdollisimman tarkkaan, jotta teoriassa olisi mahdollista toistaa tutkimus samanlaisissa puitteissa. Hirsjärvi & Hurme (2000, 186–189) näkevät myös muita tulkintavaihtoehtoja reliabiliteetin käsitteelle tutkimustyössä. Reliaabeli tulos voidaan saada myös silloin, kun kaksi arvioitsijaa päätyy samaan tulokseen. Kolmas vaihtoehto reliaabelin tuloksen tulkinnasta on saavuttaa sama tulos kahdella rinnakkaisella tutkimusmenetelmällä.

Validius tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Validiutta voidaan arvioida eri näkökulmista, jolloin puhutaan ennustevalidiudesta, tutkimusasetelmavalidiudesta ja rakennevalidiudesta. Ennustevalidius tarkoittaa sitä, että yhdestä tutkimuskerrasta voidaan ennustaa myöhempien tutkimuskertojen tulos. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 185–187; Hirsjärvi ym. 2004, 213–215.) Tutkimusasetelmavalidiudesta voidaan erottaa vielä neljä eri muotoa: tilastollinen validius, rakennevalidius, sisäinen validius ja ulkoinen validius. Näistä tilastollinen validius yhdistetään harvoin kvalitatiiviseen tutkimukseen. Rakennevalidius liittyy validiuden peruskysymykseen: koskeeko tutkimus sitä, mitä sen on oletettu koskevan, ts. onko tutkimuksessa käytetty käsitteitä, jotka heijastavat tutkituksi tarkoitettua ilmiötä. Viime kädessä tämä ongelma liittyy yksilön tulkintaan.

7 TULOSTEN TARKASTELU

Tässä luvussa käsittelen viiden venäjänkielisen maahanmuuttajanuoren henkilökohtaisia kokemuksia musiikista, omasta identiteetistään, kansallisuudestaan ja kulttuuristaan sekä sopeutumisesta uuteen kotimaahansa. Haastattelun tuloksia analysoidaan sekä etukäteen valmisteltujen kysymysten pohjalta että haastatteluissa esiin tulleiden uusien teemojen jäsentämänä.

7.1 Venäläisenä Suomessa

Vertaisten tuki on ensiarvoisen tärkeää maahanmuuttajan sopeutumisprosessissa uuteen kotimaahan. Kaikkien haastateltavien perheillä on ollut Suomessa muutamia tai useita venäläisiä tuttavuuksia heidän saapuessaan maahan. Jokainen haastateltava piti muista venäjänkielisistä maahanmuuttajista koostuvaa tukiverkostoa vähintäänkin tärkeänä, erityisesti heidän vanhemmilleen, jotka ovat saaneet sekä henkistä että käytännön tukea Suomessa asuulta oman kulttuurinsa jäseniltä.

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että useilla suomalaisilla on negatiivisia mielikuvia venäläisistä. ”Ryssittelyä” ja muuta nimittelyä kuulee aina välillä, mutta haastateltavien mukaan siitä ei enää jaksaa välittää niin paljon kuin aikaisemmin. Kukaan tutkimushenkilöistä ei ollut koskaan yrittänyt tarkoituksella peittää kansallisuuttaan tai valehdella siitä, jos sitä on erikseen kysytty. Haastateltavien vastauksista poikkesi jonkin verran ainoastaan Olga. Hänen sanojensa mukaan hän tuo venäläiset juurensa esille ainoastaan perhepiirissä ja muiden venäläisten kanssa. Suomalaisten ystäviensä kanssa hän ei halua leimautua venäläiseksi eikä millään tavalla halua tuoda esille venäläisyyttään.

Tutkimushenkilöistä jokainen piti Suomea hyvänä paikkana asua ja suomalaisia ihmisiä, ainakin suurinta osaa heistä, mukavina ihmisinä. Verrattuna venäläisiin ihmisiin suomalaiset ovat Lenan, Iljan ja Nadjan mielestä hiljaisempia ja ujompia. Andrein mielestä suomalaisiin on vaikeampi tutustua kuin venäläisiin. Andreilla on myös haastateltavista vähiten suomalaiskontakteja, joka johtunee lyhyestä (kolme vuotta) Suomessa oleskeluajasta. Olgan mukaan suomalaiset ovat huumorintajuisia ja useimmat ennakkoluulottomia. Andreita lukuun

ottamatta kaikki haastateltavat näkivät itsensä tulevaisuudessakin todennäköisesti asumassa Suomessa. Andrei ei pitänyt ajatusta mahdottomana, mutta mieluummin asuisi jossakin muualla. Paluu Venäjälle on käynyt mielessä useaan kertaan.

7.1.1 Kansallinen identiteettikäsitys

Haastateltavista yksi koki itsensä venäläiseksi, yksi suomalaiseksi ja kolme tunsivat edustavansa molempia kansallisuuksia riippuen tilanteesta. Maahanmuuttajanuorilla saattaa usein olla kaksi eri kulttuurista minää eri tilanteissa, koulussa ja kotona sekä vapaa-aikana.

”Koulussa mä olen suomalainen ja puhun suomea, mutta koti on koti. Kotona mä oon venäläinen, siellä mä puhun enimmäkseen venäjää äitin kanssa.” (Ilja)

Eroavaisuuksia löytyi erityisesti valtaväestön ja maahanmuuttajanuorten itsensä käsityksissä heidän kansallisuudestaan. On tavallista, että valtaväestön edustajat leimaavat maahanmuuttajat heidän syntyperänsä perusteella pitkänkin uudessa maassa oleskeluajan jälkeen ja onnistuneesta sopeutumisesta huolimatta. Haastateltavat nuoret tiedostivat itse joidenkin valtakulttuurin jäsenten ennakkoluulot ja käsitykset heidän kansallisuudestaan. He kuitenkin osasivat suhtautua asiaan ymmärtäväisesti, vaikka tilanne olisi varmasti hämmentävä kenelle tahansa.

”Omasta mielestä oon suomalainen, mutta kyllä mä tiän, että monet syntyperäiset suomalaiset pitää mua varmaan venäläisenä. Niin se vaa on, mut ei se mua haittaa. Itehan mä parhaiten tiän kuka mä oon.” (Olga)

”Joskus aina kuulee, kun sanotaan jotain tyyliin niin sä oot siis se venäläinen. Mä olen kumpaakin, venäläinen ja suomalainen. Ne suomalaiset, jotka tuntee mut hyvin pitää mua varmasti suomalaisena. Sitten taas ne, jotka ei tunne ja kattoo vaan nimen perusteella ja muutenkin niin ajattelee et mä oon venäläinen. Yks mun tuttu (inkeriläinen paluumuuttaja) vaihto nimensä suomalaiseks just sen takia, ettei pelkän nimen takia heti yhistettäis venäläiseks. Se oli hakemassa töitäkin ja kaikkee ja halus ettei vaan syrjittäis tai mitään semmosta. Mä en nimee vaihtas...tai ehkä sitten jos joskus meen naimisiin suomalaisen kanssa.” (Nadja)

”Kyllä mä oon siihen tottunut, että suomalaiset pitää mua venäläisenä. No kai pakko se on sanoa, että on se mua joskus haitannu, mutta ei oikeestaan enää. Mä oon molempia. Mä olen perheessä ja venäläisten kavereiden kesken venäläinen, koulussa suomalainen, suomalaisten kaverien kanssa suomalainen ja vieraitten ihmisten kanssa, jotka vaan kattoo mun nimeä tai kuulee mun puhuvan venäjää, venäläinen. No jaa... on kai tuo aika monimutkasen kuulosta...nyt kun alkaa ajattelemaan...” (Lena)

Kouluikäisille lapsille ja nuorille maahanmuuttajille suomalainen koulu voi aluksi olla kulttuurishokki ja uudet ihmiset ja kieli aiheuttaa suurtakin stressiä. Kuitenkin koulu tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden maahanmuuttajalapsille ja –nuorille tutustua valtaväestön ikätovereihin. Haastateltavista kaikilla muilla paitsi yhdellä oli useita suomalaisia ystäviä, joihin oli tutustuttu erityisesti kouluympäristössä. Suomalaiset ystävät ovat nopeuttaneet akkulturaatioprosessia:

”Mä sain aika nopeesti kavereita, just niinku suomalaisiakin. Ihan aluks oli ulkomaalaisia, mut kyllä mä suomalaisiin tutustuin nopeesti. Ei mulla oo yhtään semmonen olo, että mä olisin jotenkin erilainen. Kyllä mä oon suomalainen ja mun kaverit pitää mua kanssa suomalaisena.” (Olga)

Toisaalta pelkästään suomalainen ystävä- tai tuttavapiiri voi aiheuttaa vastakkaisenkin tunteen, eli suomalaisen tai monikulttuurisen identiteetin vahvistamisen sijaan se korostaa venäläistä identiteettiä. Talibin (2002) määritelmä kansalliselle identiteetille toteutuu tässä: on olemassa selkeä vastapuoli ja näin ollen on mahdollista todeta ”heitä me emme ole”. Muista ikätovereista eroavaisuuden ja joukkoon kuulumattomuuden tunne nousee esiin vieraan tuntuudessa porukassa. Andrei on kokenut tämän puolen:

”En tykkää olla ainut ulkomaalainen kun on monta muuta, siis suomalaisia. Pitää olla joku muukin ulkomaalainen. Tuntuu, että en aina ihan ole oikeassa paikassa...niin siis tarkoitan, että en aina oikein kuulu tänne.” (Andrei)

Haastateltavien samaistuminen suomalaiseen tai venäläiseen kansakuntaan ilmenee monella eri tavalla. Itsensä tunteminen venäläiseksi tai suomalaiseksi tulee esiin isänmaallisuuden tunteina, jommankumman maan kulttuuristen mallien omaksumisena ja samanlaisuuden tunteen kokemisena joko venäläisten tai suomalaisten ihmisten kanssa. Myös ylpeyden tai häpeän tunteet omaa maata ja sen ihmisiä kohtaan ovat olennaisessa asemassa haastateltavien kansallisen identiteetin muodostumista.

7.1.2 Kieli ja identiteetti

Kaikki haastateltavat osaavat suomea vähintään melko hyvin. Tutkimusryhmästä heikoiten suomen kielen hallitsi Suomessa lyhyimmän aikaa asunut Andrei, hänkin kuitenkin puhui suomea kohtalaisen vaivattomasti ja täysin ymmärrettävästi. Iljan puhe oli sujuvaa, mutta venäjänkielen vaikutus erityisesti ääntämisessä oli vielä kuultavissa. Lena, Nadja ja Olga

puhuivat suomea lähes virheettömästi eikä eroa syntyperäisen suomalaisen puheeseen juuri ollut.

Varsinaista kielitaitoa oleellisempaa tutkimuksen kannalta on, minkälaisissa tilanteissa ja yhteyksissä tutkimusryhmän jäsenet käyttävät suomen ja venäjän kieltä ja kumpi kielistä tuntuu läheisimmältä heille itselleen. Olennaista on myös se, minkälainen asenne haastateltavilla on molempiin kieliin. Haastateltavista kaikki käyttävät venäjän kieltä päivittäin. Kaikilla haastateltavilla venäjä on kotikieli tai toinen niistä, ainoastaan Andrei käyttää pelkkää venäjän kieltä kotona. Olga, Lena, Nadja ja Ilja käyttävät sekä suomea että venäjää. Jokainen haastateltavista käy koulua suomen kielellä.

Omien ajatusten, unien ja tunteiden kielenä venäjää pitivät Andrei, Ilja ja Nadja. He kaikki kertoivat venäjän kielen olevan heidän ajatustensa kieli. Jokainen heistä pystyy tarvittaessa ajattelemaan suomen kielellä, toisin sanoen heidän ei suomea puhuessaan tarvitse ensin miettiä lauseen merkitystä venäjäksi ja kääntää vasta sitten suomeksi, vaan he pystyvät tuottamaan suomenkielistä puhetta vaivattomasti. Suomenkielisissä kommunikaatiotilanteissa he siis ajattelevat suomeksi, mutta suurin osa omista ääneen lausumattomista ajatuksista on venäjäksi.

Lenan elämässä molemmat kielet elävät tasa-arvoisesti rinnakkain. Kussakin tilanteessa valittu kieli riippuu sen hetkisestä kieliympäristöstä. Hän osaa arvostaa omaa kulttuuriaan ja on ylpeä kaksikielisyydestään ja haluaa pitää sitä yllä. Hän jopa kertoi, haluavansa kasvattaa mahdolliset tulevat lapsensa kaksikielisiksi. Tämä osoittaa, että hän todella arvostaa kaksikulttuurista ja – kielistä identiteettiään ja hän on pohtinut aihetta aikaisemminkin ymmärtäen sen, että vähemmistön kieltä ja kulttuuria tulee vaalia niiden ylläpitämiseksi. Huomionarvoista on, että Lena on tutkimusryhmän vanhin ja hänellä on jo jonkin verran enemmän iän tuomaa varmuutta itsestään ja tätä kautta myös analyyttistä ajattelutaitoa ja perspektiiviä.

”Mä puhun suomea koulussa, venäjää ja suomea kavereitten kanssa, venäjää kotona ja sukulaisten kanssa. Mun mielestä se on rikkaus, että osaa puhua kahta kieltä hyvin. Joskus aikasemmin emmä sitä sillä tavalla tajunnut...tai siis osannut arvostaa.” (Lena)

Olgalle suomen kieli on selkeästi pääkieli ja venäjää hän käyttää vain kotonaan hänen sanojaan lainaten ”olosuhteiden pakosta”. Venäjä on hänen kotonaan käytetty kieli, joten prosentuaalisesti katsoen hän käyttää venäjän kieltä merkittävän osan päivästänsä. Tätä olennaisempaa on kuitenkin se, että hän kokee suomen kielen lähempänä omaa henkilökohtaista identiteettiään, tai mahdollisesti sitä identiteettiä, jonka hän haluaisi saavuttaa:

”Suomi on mun kieli, enhän mä venäjää puhu oikeestaan juuri koskaan, paitsi tietenkin sitten kotona, kun siellä kuitenkin venäjä on se vahvempi kieli. ... En oo varmaan kyllä koskaan ajatellu millä kielellä sitä ajattelee...ehkä suomeks...” (Olga)

Kaikki haastateltavat pitivät venäjän kieltä itselleen tärkeänä tai jossakin määrin tärkeänä. Olga arvosti kaksikielisyyttään vähiten, mutta toi esille venäjän kielen taidon mahdollisesti tuoman hyödyn tulevaisuuden työelämässä. Hän oli myös ainoa haastateltavista, joka ei tulevaisuudessakaan aikoisi tehdä mitään erityistä venäjän kielen taitonsa eteen sen aseman ollessa uhattuna.

7.2 Musiikin rooli nuoren elämässä

Kaikki haastateltavista nuorista pitivät musiikkia itselleen tärkeänä tai melko tärkeänä. Jokainen heistä ainakin kuunteli musiikkia päivittäin, osa soitti jotain soitinta tai lauloi useamman kerran viikossa. Lena ja Nadja kertoivat suhteestaan musiikkiin:

”Musiikki on mulle yks tärkeimmistä asioista tällä hetkellä. Ilman sitä en tiiä mitä tekisin.....Se on auttanut kaikissa vaikeissa jutuissa, mut sitten on saanut niinkun toteuttaa itteäänkin. .... tärke se on.” (Lena)

”Joka päivä on pakko kuunnella tai jotain musiikkia.... se on lohduttanut niin monta kertaa....En vois luopua siitä....” (Nadja)

Jokaisella haastateltavalla on omat tarkoituksensa, mihin he musiikkia pääasiassa käyttävät. Jokainen kertoi kuuntelevansa musiikkia ainakin joskus taustalla tehdessä jotain muuta ja kuuntelevansa musiikkia ihan vain muuten vaan. Tarkempia musiikin funktioita kysellessä tuli esiin muitakin seikkoja. Lena, Nadja ja Olga, siis kaikki tutkimusotoksen tytöt, kertoivat kaikki kuuntelevansa musiikkia lohduttajana ja mielialan kohottajana silloin kun mieltä painaa joku, eikä ole ketään kenelle puhua tai ei halua jakaa murheitaan kenenkään kanssa.

Jokaisen kokemuksen mukaan musiikki oli usein tai ainakin silloin tällöin onnistunut lohduttajan tehtävässään.

Andrei kertoi käyttävänsä musiikkia ensisijaisesti rentoutumiseen ja ”unohtamiseen”. Hänen sanojensa mukaan joskus sitä vain haluaa unohtaa kaiken muun ja keskittyä pelkkään musiikkiin. Samantapaista ajatusmaailmaa oli Lenalla. Hänkin kuunteli musiikkia kuunnellakseen ja uppoutuakseen sen maailmaan. Iljan ensi vastaus kysymykseen oli ”huvikseen”, mutta hetken aikaa keskusteltuaamme Ilja kertoi kuuntelevansa musiikkia ajan vietteenä ja piristykseenä.

Haastateltavien maahanmuuttajataustaa ajatellen selvitin myös siihen mahdollisesti liittyvät musiikin funktiot. Koti-ikäviä olivat poteneet ainakin muuton alkuvaiheessa jokainen, viime aikoina kuitenkin eniten Andrei, jolla sopeutumisprosessi on todennäköisesti vielä kesken. Musiikki on auttanut usein, mutta joissakin tapauksissa laukaissut koti-ikävän tunteen, kun esim. kuulee jonkun kappaleen, joka herättää muistoja. Ilja ei ollut omien sanojensa mukaan viime aikoina ikävöinyt takaisin Venäjälle, mutta ajattelee usein siellä asuvia ystäviään musiikin siivittämänä. Mielikuvamatkoja Venäjälle ja siellä asuvien ystävien ja sukulaisten luo tekevät musiikin avulla myös Lena ja Nadja. Olga kertoi musiikin herättävän hänessä silloin tällöin muistoja entiseen kotimaahan ja siellä asuviin sukulaisiin ja ystäviin liittyen, mutta ei kovinkaan usein.

7.2.1 Musiikkimaku

Musiikkimakuun liittyvissä kysymyksissä pääpaino oli musiikin kansallisuudella, joka on olennaista tämän tutkimuksen tulosten kannalta. Kaikki haastateltavat kertoivat kuuntelevansa enimmäkseen tai jonkin verran pop- ja rock-musiikkia. Venäläistä populaarimusiikkia kertoivat kuuntelevansa usein Andrei, Nadja ja Lena. Ilja kertoi kuuntelevansa venäläistä musiikkia satunnaisesti, ei kuitenkaan kovin usein. Olga ei kuuntele lainkaan venäläistä populaarimusiikkia. Lenaa lukuun ottamatta kukaan venäläistä musiikkia kuuntelevista haastateltavista ei sanonut kuuntelevansa venäläistä musiikkia sen kansallisuuden takia.

Kukaan haastateltavista ei kertonut kuuntelevansa pääasiassa suomalaista musiikkia, mutta jonkin verran sitä sanoivat kuuntelevansa Olga, Ilja, Lena ja Nadja. Kaikki heistä kuuntelivat suomalaisen musiikin ohella länsimaista populaarimusiikkia. Suomalaisesta musiikista mainittiin mm. HIM, the Rasmus, PMMP ja Apulanta. Länsimaisesta pop/rock-musiikista mm. Madonna, Shakira, Limp Bizkit ja Linkin Park.

Andrei ei erityisemmin pidä suomalaisesta musiikista, enemmän miellyttävät venäläiset tai ulkomaalaiset (länsimaalaiset) artistit ja yhtyeet. Andrei sanoi kuuntelevansa monenlaista musiikkia. Venäläisistä yhtyeistä häntä miellyttävät erityisesti hieman vanhemmat rock-yhtyeet Akvarium ja DDT, joita hänen isänsä myös kuuntelee. Andrei kuuntelee myös ennakkoluulottomasti uusien venäläisten yhtyeiden ja laulajien musiikkia.

”Suomalainen musiikki...no jaa, joskus ehkä, mutta en ainakaan usein. Jos tulee suomalainen musiikkia radiosta niin en nyt pistä kiinni, mutta ei yhtään suomalaista levyä ole mulla kotona.” (Andrei)

Lenalle venäläisen musiikin kuunteleminen on osittain tietoinen valinta. Hän haluaa pitää venäläisen musiikin osana elämäänsä ja etsii tarkoituksella uutta venäläistä musiikkia eri lähteistä.

”Mä haen uutta musaa aina kun käyn Venäjällä ja muutenkin mun tutut pitää mut aina ajan tasalla. ... Kai mä aika ennakkoluuloton varmaan oon uuden musiikin kanssa. Sitä vaan alkaa kuuntelemaan ja sitten siitä tykkää tai ei. Jos haluaa venäläistä musiikkia kuunnella eikä aina vaan samoja, niin kyllä sitä täytyy ite olla aktiivinen.” (Lena)

Myös klassista musiikkia kuuntelivat kaksi haastateltavista, Olga ja Lena.

”Joo mä harrastan balettia ja jazzia (jazz-tanssia), afroakin on joskus tullut kokeiltua. Sit siinä baletin yhteydes on jonkin verran klassista musiikkii tullu kuunneltu... mitähän siinä nyt olis...Tsaikovskia ny ainakin. Emmä sillee siis klassista mitenkään oikeesti kuuntele, niinku lähinnä sillee ku jos joskus kotona vaikka treenaa jotai juttuu nii sillon. Kyllä mä sitä joskus pysähyn kuunteleen, emmä kyllä niinku mitenkään usein kuitenkaan.” (Olga)

”Mä kuuntelen jonkin verran klassistakin. Kitarallahan mä soitan enimmäkseen klassista...nyt viimeksi...noita espanjalaisia säveltäjiä. Mut sitte muuten vaan kyllä mä tykkään suurista venäläisistä säveltäjistä...äitillä on paljon levyjä ja kasetteja ja äiti soittaa pianoakin...just venäläistä musiikkia, ei kyllä aina pelkkää klassista.” (Lena)

Musiikin kansallisuudella ei ollut Olgalle paljoakaan merkitystä. Tsaikovskin venäläisyyttä ei Olga ollut juuri tullut edes ajatelleeksi. Lenalle taas oli merkittävää säveltäjien venäläisyys. Klassisesta musiikista venäläiset säveltäjät miellyttivät häntä enemmän kuin esimerkiksi Mozart tai Beethoven.

7.2.2 Musiikki harrastuksena

Haastateltavista musiikkia harrastivat muutenkin kuin kuuntelemalla Andrei, Nadja ja Lena. Andrei soittaa jonkin verran kitaraa itsekseen ja on soittanut satunnaisesti bändeissä kaveriporukalla, Nadja sekä laulaa nuorisokuorossa että käy pianotunneilla. Haastateltavista musiikillisesti aktiivisin on Lena. Hän käy kitaratunneilla, opiskelee itsenäisesti pianonsoittoa ja joskus myös säveltää pieniä kappaleita. Ilja ja Olga eivät vapaa-ajallaan soita mitään soitinta eivätkä laula, mutta molemmat ilmoittivat kuuntelevansa paljon tai aika paljon musiikkia ja musiikkielämän tapahtumat kiinnostivat heitä. Olga kuuntelee paljon musiikkia erityisesti tanssiharrastuksensa kautta.

Musiikkiharrastus tuottaa kaikille haastateltaville positiivisia tunteita. Erityisesti Lena koki musiikkiharrastuksensa olevan olennainen osa identiteettiään. Nadja piti varsinkin nuorisokuorossa laulamista mielekkäänä, koska siinä sai samalla solmia kontakteja muiden nuorten kanssa ja jakaa musiikillista kokemusta ja olla samanhenkisessä seurassa. Andrei soittelee itsekseen kotona kitaraa, muttei ainakaan tällä hetkellä haluaisi mennä soittotunneille. Satunnaiset soittokaverit koostuvat pääasiassa hänen maahanmuuttajaystävästään, joitakin suomalaisiakin on tosin käynyt soittelemassa.

7.2.3 Musiikki yhteisön osana

Perhe on monessa mielessä maahanmuuttajan tuki ja turva. Uuden valtakulttuurin ympäröimänä perheen tärkeänä tehtävänä on lähtömaan kulttuurin ylläpito. Kaikki haastateltavat muuttivat Suomeen perheensä kanssa, jolloin koko perhe joutui samaan tilanteeseen yhtä aikaa: vieraana vieraassa maassa. Lapset ja nuoret aloittavat koulun ja tällä tavalla tutustuvat suomalaisiin ikätovereihin sekä muihin maahanmuuttajalapsiin ja –nuoriin samalla oppien uuden kielen. Perheen vanhemmilla voi olla toinen tilanne; töitä ei välttämättä ole ja sosiaaliset kontaktit saattavat olla vähäisiä ja kielitaitokaan ei kartu.

”Muutettiin Suomeen silloin kymmenen vuotta sitten...no enhän mä siitä ajasta tietenkään mitään hirveesti kunnolla muista. Kyllä mä sen kuitenkin muistan ja mun äitin kanssa ollaan siitä kyllä juteltukkin, miten äiti oli yksinäinen aluks. Mä menin täällä sitten esikouluun ja sain joitakin kavereita, mutta äitillä ei ees silloin ollut töitä ja se oli kai tosi yksin, niin se ainakin on sanonut. Mutta nyt sillä on jo asiat paljon paremmin.”(Nadja)

Perheen sisällä elävät perheen omien tapojen rinnalla venäläiseen kulttuurin perinteet. Nuoret tutustuvat usein helpommin uusiin ihmisiin mm. kouluympäristössä ja tätä kautta saavat vanhempiaan enemmän vaikutteita uudesta kulttuurista. Kaikkien haastateltavien vanhemmista joko toinen tai molemmat kuuntelivat tai soittivat/lauloivat ainakin jonkin verran venäläistä musiikkia kotona. Kukaan haastateltavien biologisista vanhemmista ei kuunnellut suomalaista musiikkia, muuta länsimaista musiikkia kuunneltiin jonkin verran.

”Äiti ja isä kuuntelee välillä jotain ikivanhaa venäläistä rockia.... se on välillä tosi kamalaa, mutta joskus ihan hauskaakin, saa nauraa. ...Ikinä en ite kuuntelis.” (Olga)

”Isä(puoli) kuuntelee ihan tavallista (länsimaista/suomalaista) musiikkia, mutta äiti kuuntelee venäläistä aina joskus.....yhessäkin me kuunnellaan joskus....” (Ilja)

Vaikka perheen ja suvun merkitys venäläisen musiikkikulttuurin ylläpitäjänä on maahanmuuttajanuorelle suuri, on ikätovereiden musiikkimaulla mahdollisesti vielä suurempi vaikutus. Valtakulttuurin ikätovereihin halutaan samaistua, omankin musiikkikulttuurin kustannuksella. Nuorten keskuudessa musiikki on yhdistävä ja erottava tekijä; nuoret jakaantuvat helposti ryhmiin musiikkimaun ja mahdollisesti siihen liittyvän aatteen perusteella.

”No eipä kauheen moni suomalainen kuuntele venäläistä musiikkia...no ehkä joku t.A.T.u, mutta siinäpä se. Jos ei halua erottua älyttömästi joukosta niin ei kannata mitään venäläisiä bändejä alkaa esittelemään...” (Nadja)

”On hevarit..... sitten on hoppareita, punkkareita, trendimusiikkia kuuntelevia..... on tietenkin niitäkin jotka ei mihinkään kuulu...niinku mä.” (Andrei)

Musiikki voi sekä yhdistää että erottaa. Monet nuoret käyttävät musiikkia ryhmän muodostamiseen, toiset taas saattavat käyttää sitä ryhmästä erottumiseen. Haastateltavista kukaan ei varsinaisesti ilmoittanut haluavansa tarkoituksellisesti erottua suuresta joukosta ainakaan liittymällä mihinkään musiikin ympärille muodostuneeseen ryhmään.

7.2.4 Musiikki ja venäläisyys

Venäläisellä musiikilla, kuten suomalaisellakin musiikilla, on tiettyjä kansallisia piirteitä. Tulkinnat musiikin kansallisuudesta olivat kaikilla haastateltavilla hyvin tunnepitoisia ja heijastivat hyvin heidän suhtautumistaan venäläisyyteen yleensä. Haastateltavat Iljaa ja Olga lukuun ottamatta pitivät venäläistä musiikkia sanoituksiltaan tunteellisempänä kuin

suomalaista. Teksteissä on heidän mielestään enemmän sanomaa. Lauluihin liittyy usein joku oikea tarina, jolla on merkitystä sekä musiikin esittäjälle että kuulijalle. Kaikkien haastateltavien mielestä venäläiselle musiikille tyypillistä on musiikin kerronnallisuus: laulaja kertoo tarinaa, jossa on voimakkaita tunteita, iloja ja suruja oikeasta elämästä.

”Miten sen nyt sanoisi...dramatiikkaa! Kohtaloita! Sitä on venäläisessä musiikissa enemmän kuin suomalaisessa. Laulun sanoissa on oikea tarina.” (Lena)

”Venäläistä musiikkia kun kuulee niin sitä on pakko ihan alkaa kuuntelemaan. Onhan sitten tietenkin tämmöset tanssimusat, joissa ei silleen oo aina mitään kuunneltavaa sanoissa.....Kyllä siellä sanoissa on kertomus, joka antaa ajattelemista kun kuuntelee.” (Nadja)

Erityisesti verrattaessa suomalaiseseen musiikkiin tämä piirre venäläisessä musiikissa korostuu useiden haastateltavien mielestä. Suomalaisessa musiikissa on erityisesti Andrein ja Nadjan mielestä usein tyhjänpäiväisiä sanoituksia, jotka Nadjan sanojen mukaan ”menevät toisesta korvasta sisään ja toisesta ulos”. Lenan, Andrein ja Olgan mielestä venäläinen teksti laulussa kertoi enemmän kuin suomalainen. Äidinkielen merkitys korostuu sekä kielen että tunteen tasolla.

Melodiat venäläisessä musiikissa jakoivat haastateltavien mielipiteitä eikä kovin yhtenäistä linjaa ollut. Jokaisella haastateltavalla kuitenkin oli oma selkeä mielikuvansa venäläisistä melodioista. Haastattelussa ei määritelty tarkkaan minkä musiikkityypin melodioista puhutaan, vaan puhuttiin musiikista yleisellä tasolla. Haastatteluissa tuli kuitenkin ilmi, että haastateltavat puhuivat lähinnä pop-, rock- ja laulelmatyyppisestä musiikista. Taidemusiikkia tai kansanmusiikkia ei kukaan haastateltavista tuonut oma-aloitteisesti esille. Lena, joka on haastateltavista vanhin ja eniten musiikkiin suuntautunut ja näin ollen kykenevä analysoimaan musiikkia tarkastikin, kuvaili venäläistä musiikkia melodioiltaan kauniiksi ja tunnelmallisiksi. Melodiat ovat herkkiä ja pienieleisiä. Päähuomio on sanoituksissa, joita melodia tukee. Sekä Nadja että Andrei luonnehtivat venäläisten laulujen melodiaa surumieliseksi ja melankoliseksi. Olgan mielestä melodioissa on kauneutta, mutta myös tylsyyttä ja liiallista yksitoikkoisuutta. Iljalle kysymys musiikin kansallisista piirteistä oli mahdollisesti liian abstrakti ottaen huomioon hänen nuoren ikänsä (12 vuotta). Hänen oli vaikea löytää sanoja kuvailemaan musiikin piirteitä ja hän kuvailikin venäläisiä melodioita yksinkertaisella sanalla hyvä.

7.2.5 Musiikki linkkinä entiseen kotimaahan

Musiikilla voi olla suurikin merkitys muistojen ja mielikuvien herättäjänä. Erityisesti musiikin kuunteluun liittyen puhuimme entiseen kotimaahan liittyvistä muistoista ja mielikuvista. Venäläisen ja venäjänkielisen musiikin kuunteleminen toi haastateltavista erityisesti Lenalle hänen omien sanojensa mukaisesti ”lämpimän olon”:

”Joskus kun joku ottaa täällä (Suomessa) päähän oikein kunnolla, niin sitten meen kotiin ja kuuntelen jotain hyvää venäjänkielistä musiikkia. Se jotenkin rauhoittaa välillä...vähän niinkun joku pakotie kaikesta.” (Lena)

Myös Nadjalla ja Andreilla venäläinen musiikki toi mieleen muistoja ja ajatuksia entisestä kotimaasta. Nadja kertoi kuuntelevansa venäläistä musiikkia mielellään yksin, sillä silloin on mahdollista vaipua omiin ajatuksiin ja mietteisiin. Venäläinen musiikki erityisesti muistuttaa omista juurista. Andrei, joka on elänyt suurimman osan elämästään Venäjällä ja haastateltavien joukosta asunut Suomessa lyhyimmän aikaa, kertoi venäläisen musiikin tuovan mieleen paljonkin muistoja.

”Tietenkin tulee muistoja..... suurimmat muistot siellä (Venäjällä) on.... kavereista, sukulaisista, koulusta...kaikesta.” (Andrei)

Kaikille haastateltaville ei venäläisen musiikin kuunteleminen herättänyt minkäänlaisia mielikuvia. Vaikka Ilja kuunteleekin jonkin verran venäläistä musiikkia, ei hän osannut eritellä tuntemuksiaan. Hän kuuntelee sitä sen takia, että se on ”ihan hyvää”. Olga ei kuuntele lainkaan venäläistä musiikkia, mutta kotona silloin tällöin kuulemansa venäläinen musiikki herättää enemmänkin negatiivisia tuntemuksia. Venäläinen musiikki, tai ainakin hänen äitinsä kuuntelema venäläinen musiikki, on Olgan mielestä ”vanhahtavaa, tylsää ja surullista”.

Konkreettiset yhteydet Venäjälle saattavat myös osaltaan liittyä musiikkiin. Haastateltavista Lena, Andrei ja Nadja kävivät Venäjällä vieraillessaan levyostoksilla hakemassa tuoretta venäläistä musiikkia sekä edullisempaa länsimaista musiikkia. Vaikka kenelläkään haastateltavista levyostokset eivät ole Venäjän matkojen itsetarkoitus, ne kuuluvat automaattisesti matkoihin.

”Me käydään Venäjällä... no se vähän riippuu, jotain pari kertaa vuodessa, joskus kyllä enemmänkin. Viime vuonna käytiin muistaakseni viis kertaa, nyt tänä vuonna ollaan käyty kerran, mutta mennään varmaan ainakin vielä yhen kerran. Aina kun käydään niin mä käyn levyostoksilla. Pietarissa on tosi paljon hyviä paikkoja, joista löytää vaikka mitä. Siis semmosta musiikkia, jota ei täältä saa mistään.” (Lena)

Levyostoksien lisäksi Andrei ja Lena käyvät Venäjälle matkatessaan satunnaisesti konserteissa. Andrei käy aina mahdollisuuksien mukaan kuuntelemassa elävää musiikkia. Hänen Venäjällä asuvat ystävänsä kuuntelevat paljon musiikkia ja soittavat itsekkin yhtyeissä. Osittain heidän kautta Andrei saa tietoa Venäjän musiikkielämästä ja heidän mukanaan hän myös käy kuuntelemassa elävää musiikkia. Elävän musiikin konsertit yhdessä venäläisten ystävien kanssa ovat Andrein mukaan ”*parasta mitä Venäjän matkoissa on*”. Venäjältä Suomeen muuttaessa entiseen kotimaahan jäi ystäviä ja sukua. Yhteydenpito heidän kanssaan pitää Suomessa asuvat venäläiset tietoisina uusista venäläisen musiikin tuulista sekä Suomen uutiskynnystä ylittämättömistä venäläisille tärkeistä kulttuurin tapahtumista. Internet avaa maailmat ja tietoa saa helposti napin painalluksella myös suurimmista Venäjän musiikkielämän tapahtumista. Tutkimusryhmästä Nadja, Lena ja Andrei kävivät silloin tällöin tai usein esimerkiksi musiikkiin liittyviä sähköpostikeskusteluja Venäjällä asuvien ystävien kanssa.

”Mulla on kavereita Venäjällä. Me kuunnellaan samaa musiikkia...lähetetään musiikkilinkkejä toisille netissä” (Andrei)

”Kyllä me kirjotellaan musiikistakin. Ja tietenkin jutellaan kun nähään...yleensä Pietarissa kun oon siellä mennään yhdessä levyostoksille. Mä saan aina hyviä musiikkivinkkejä kun meillä on niin samanlainen musiikkimakukin. Kun enhän mä täällä Suomessa silleen saa tietää mistään uusista venäläisistä bändeistä ja laulajista. Onneks on kuitenkin sitten noita kavereita.” (Lena)

”Musiikki on mulle tärkeä juttu ja mä tykkään puhua siitä kavereitten kanssa.” (Nadja)

7.3 Kokemukset koulun musiikinopetuksesta

Kaikki haastateltavat opiskelivat koulussa musiikkia. Ilja on 6. luokalla ja opiskelee musiikkia kaksi tuntia viikossa, Olga on 7. luokalla ja on valinnut pakollisen musiikin lisäksi valinnaisen musiikinkurssin. Andrei ja Nadja käyvät molemmat 8. luokkaa. Andrei opiskeli toista kurssia musiikista eikä ollut vielä varma, haluaako ottaa lisää musiikkia lukujärjestykseensä. Nadja taas oli valinnut ylimääräisiä kursseja. Lena opiskelee toista vuotta lukiossa ja hänkin on valinnut valinnaisia musiikinkursseja.

Suomalainen musiikinopetus sai haastateltavilta yhtä lukuun ottamatta enimmäkseen positiivista palautetta. Soitettavien ja laulettavien kappaleiden monipuolisuus miellytti. Lena ja Nadja kuvailevat omien musiikintuntiansa musiikkityylejä:

”Kappaleita laidasta laitaa, oikeestaan vois sanoa, että klassisesta melkeinpä metalliin, me kaikki oppilaatkin saadaan vaikuttaa siihen mitä millonkin soitetaan, joskus tuuan omia nuottejakin.” (Lena)

”Mulla on nyt kaks musiikinkurssia menossa tässä jaksossa, toinen on se kaikille yhteinen ja sitten on bändikurssi. Se bändikurssi on kiva, me ollaan soitettu vähän kaikkee. Viimeks oli...se oli se...Corrs, irlantilainen tyttöbändi. Suomalaista musiikkia on aika paljon, mutta ehkä kuitenkin eniten englanniks. Ei mulla nyt mitään valittamista tuu mieleen...ihan ollu hyviä kappaleita” (Nadja)

Ilja ainoana haastateltavista ja samalla tutkimusryhmän ainoana alakoulun (entinen ala-aste) oppilaana toivoi hieman muutosta musiikintunneilla laulettaviin ja soitettaviin kappaleisiin:

”Ihan hyviä lauluja, välillä vähän joo, niinku lapsellista. Jotain taputuksia kun oli viimeks (bodypercussion)..... ei mua semmonen hirveesti kiinnosta. Enemmän vois olla semmosta mitä radiossakin soitetaan. Mun isoveljen tunneilla ainakin soitetaan paljon parempia kappaleita, niinku ne vaikka soitti viimeks jotai Limp Bizkitiä.” (Ilja)

Musiikinhistoriaa ja klassista musiikkia opiskellaan Suomessa haastateltavien mielestä aika vähän, mutta kukaan ei kuitenkaan toivoisi sen opetusta lisättävän. Kukaan haastateltavista ei vähätellyt musiikinhistorian opiskelun tärkeyttä. Haastateltavista Andrei ja Ilja pitivät musiikinhistorian opiskelua tylsänä ja vaikeana, vaikka heidänkin mielestään musiikinhistoria on silti osa musiikinopiskelua.

”On klassinen musiikki tärkeätä, siis tota sen yleissivistyksen kannalta ja muutenkin. On hyvä että vähän tietäis säveltäjistä ja kuuluisista sävellyksistä. Ihan tarpeeks sitä on mun mielestä ollut musiikintunneilla, just niinku sopivasti. Kaikki ei siitä kuitenkaan tykkää. Mä tykkään, mutta silti tää nykyinen määrä on mun mielestä ollu hyvä.” (Olga)

Musiikinteorian opiskelun mielekkyyttä epäiltiin jonkin verran. Ilja, Olga ja Andrei eivät olleet kovin innostuneita musiikinteorian opiskelusta. Heidän mielestään musiikinteoriaa oli kuitenkin aika vähän musiikintunneilla, joten he olivat kohtalaisen tyytyväisiä tilanteeseen. Lena ja Nadja taas pitivät musiikinteorian opiskelua hyvin tärkeänä. Lena haluaisi myös lisätä sen määrää musiikintunneilla. Hänen mielestään se lisää musiikin syvällisempää ymmärtämistä.

7.3.1 Venäläinen musiikki nykyisen koulun musiikintunneilla

Kaikki haastateltavat olivat opiskelleet koulun musiikintunneilla venäläistä musiikkia jossakin muodossa, jotkut enemmän ja jotkut vähemmän. Haastateltavien kokemusten mukaan venäläisen musiikin eniten käsitelty osa-alue oli klassinen musiikki, erityisesti Tsaikovski ja baletti. Myös joitakin venäläisiä kansanlauluja oli laulettu. Yhtään venäläistä populaarimusiikin kappaletta ei opettajan aloitteesta ollut laulettu tai soitettu.

”Ei siitä oo kauaakaan kun käytiin tota.. .sitä Tulilintua musiikintunnilla... Stravinskyn Tulilintua.” (Nadja)

”Joku kansanlaulu, joku Volga, Volga se oli. Sillon laulettiin lauluja kaikista maista, emmää oikein muista enää. En ollut sitä kyllä kuullu aikasemmin, vaikka se ope niin luuli.”(Ilja)

Monikulttuurinen musiikinopetus suomalaisissa kouluissa näyttäisi tämän tutkimuksen valossa ainakin venäläisen musiikin opetuksen osalta onnistuneen hyvin. Musiikintunneilla käytettävät oppikirjat käsittelevät monipuolisesti eri musiikkikulttuureja. Musiikinopettajat ovat myös ottaneet maahanmuuttajaoppilaat huomioon tunneilla tuomalla esiin myös heidän musiikkikulttuuriaan sekä käyttäneet samalla hyödyksi mahdollisuuden tutustuttaa suomalaisia oppilaita toiseen musiikkikulttuuriin syntyperäisen oppilaan avulla. Hieman ehkä yllättävää oli, että kaikki haastateltavat eivät halunneet tuoda entisen kotimaansa musiikkikulttuuria esille oppitunneilla, vaikka siihen kyllä tarjottiin mahdollisuuksia useammankin kerran. Erityisesti musiikinopettajan varmasti hyvää tarkoittava käytös koettiin haastateltavien osalta jopa hieman ahdistavana, uhkaavana tai loukkaavana. Joskus maahanmuuttajanuori saattaa haluta mieluummin sulautua valtakulttuurin oppilaisiin ja olla vain yksi oppilas muiden joukossa, ei se venäläinen tai ulkomaalainen. Olga ja Andrei kertovat suhtautumisestaan venäläisen musiikin opetukseen musiikintunneilla:

” Meidän piti tehdä koulussa (musiikintunnilla) esitelmiä jostakin vaan, ei ollu mitää semmosta aihetta. Siis sai ite valita. Sitten se musiikinope sano mulle, että hei sähän voit tehdä jostakin venäläisestä musiikista. Miks tekisin venäläisestä, eihän suomalaisetkaan tee suomalaisesta. Emmä halua sitä mitenkään ihmeemmin tuoda esille, että oon lähtösin Venäjältä.” (Olga)

”Jotain venäläinen kansanlaulu laulettiin, en muista...oli tuttuja ja vieraita. Joskus viime vuonna. Jotku oppilaat katso minua kun laulettiin. Opettaja kysyi, jos minä haluan opettaa laulun venäjäksi toisille tai tuoda venäläinen kasetti tai jotain. En halua.” (Andrei)

Huomionarvoista on, että kyseiset oppilaat opiskelivat molemmat peruskoulun yläkoulussa (entinen yläaste), kuitenkin eri kouluissa. Peruskoulun yläluokat ovat aikaa, jolloin oman itsensä ja erityisesti oman erilaisuutensa tiedostaminen on voimakkainta. Luokkakavereiden hyväksyntä on nuorille tärkeää. Moni ei välttämättä halua erottua joukosta. Maahanmuuttajatausta koetaan selkeästi muista erottavaksi tekijäksi. Erityisesti venäläisyydellä on suomalaisessa yhteiskunnassa usein valitettavasti negatiivinen sävy.

Lukiossa opiskeleva Lena on kokenut venäläisen musiikin opiskelun mukavana ja opettajan mielenkiinnon venäläistä musiikkia kohtaan positiivisena. Lena on myös itse tuonut venäläistä musiikkia tunneille ja kerran hän esitti omasta aloitteestaan venäläisen kappaleen eräässä koulun juhlassa kitaralla ja venäjäksi laulaen pienen yhtyeen säestyksellä. Lena huomaa selvän eron yläkoulun ja lukion musiikintunteihin, erityisesti oppilasaineksessa on eroja: lukion musiikintunneilla tuntuu, että saa olla oma itsensä ja muut hyväksyy sellaisena kuin on; yläkoulussa taas tunnelma ei ole yhtä suvaitsevainen ja varaukseton. Lena oli omasta mielestään yläkoulun musiikintunneilla paljon ujompi eikä halunnut tuoda itseään tai venäläistä musiikkikulttuuria esille yhtä paljon kuin nykyään.

”Meillä musiikintunneilla on tosi hyvä porukka ja opettajakin on ihan mukava. Mä oon saanut tuoda venäläistä musiikkia tunneille ja kyllä musta tuntuu, että muutkin on ihan tykännyt. .... Yläaste oli kyllä ihan eri juttu, emmä siellä niinkään tuonu tätä venäläistä musiikkia esille. Siellä oli vähän sellasta porukkaa... Ja mä olin kanssa ehkä vähän ujompi enkä itteäni oikeastaan tuonut juuri esille.”(Lena)

7.3.2 Muistoja ja kokemuksia musiikinopetuksesta Venäjällä

Haastatelluista ainoastaan Andrei oli ennen muuttoaan Suomeen ehtinyt osallistua peruskoulun musiikinopetukseen Venäjällä. Musiikinopetus poikkesi Andrein mukaan Suomen musiikinopetuksesta. Bändisoittimia ei juurikaan käytetty ja yhteislaulua oli huomattavasti enemmän. Kuri musiikintunneilla ja koulussa yleensäkin oli kovempi kuin Suomessa.

”Laulettiin paljon juhliin liittyvät laulut, niinkun joulu, itsenäisyys ja muutenkin isänmaalliset laulut. Opettaja soitti pianoo... ei ollu rumpuja tai mitään sellasia. Kuunneltiin paljon...siis klassista musiikkia...joskus laulettiin jotain uudempaa siis enemmän meidän nuorin musiikkia. Venäläistä musiikki laulettiin eniten. Joskus laulettiin Beatles, minä tykkäsin kovasti silloin... en ihan tarkkaan muista, on jo kauan aikaa.” (Andrei)

Ilja ja Lena ehtivät olla päiväkodissa sekä esikoulussa Venäjällä ennen kuin muuttivat Suomeen. Ilja ei omien sanojensa mukaan muista noilta ajoilta juuri mitään, mutta Lena muistelee päiväkotien lauluja:

”Paljon isänmaallisia lauluja ja kansanlauluja. Nyt kun ajattelee niin varmaan on asiat muuttunut. Ei varmaan sellasia lauluja enää lauleta niin pienten lasten kanssa... niin tai enhän mä tietenkään tiiä. Niin ja ei meillä silloin ollut mitään soittimiakaan. Laululeikkejä oli kans jonkin verran.” (Lena)

Muilla haastateltavilla ei ollut omia kokemuksia koulun musiikinopetuksesta Venäjällä ja näin ollen he eivät voi omiin kokemuksiinsa pohjaten verrata Suomen ja Venäjän musiikinopetusta keskenään. Ensikäden kokemuksen puutteesta huolimatta heilläkin oli Venäjällä asuvien ystävien, sukulaisten ja omien vanhempien kautta välittyntä tietoa, jota kautta he ovat luoneet itselleen kuvan entisen kotimaansa musiikinopetuksesta. Nadjan ja Lenan mielikuvien mukaan venäläisessä musiikinopetuksessa ei painoteta bändisoittimia ollenkaan niin paljon kuin suomalaisessa, juhliin ja erityisiin teemoihin liittyviä lauluja on paljon ja musiikinhistoriaa on enemmän. Myös kuri on tiukka eikä opettajalle saa tosiaankaan huudella tai väitellä vastaan.

7.4 Oman musiikkikulttuurin ja kulttuuri-identiteetin ylläpitäminen

Oman musiikkikulttuurin harjoittaminen on viime kädessä yksilöstä itsestään kiinni. Vaikka erikseen järjestettyjä tilaisuuksia musisoida venäjänkielisten kanssa venäläistä musiikkia ei välttämättä olisikaan, ei venäläisen musiikkikulttuurin ylläpitäminen Suomessa ole mahdotonta. Oma kiinnostus ja motivaatio ohjaavat yksilön toimintaa; jos halua venäläisen musiikin harrastamiseen löytyy, löytyy siihen myös mahdollisuuksia.

Venäläisten suurten säveltäjien musiikkia esitetään Suomessa paljon. Tarjolla on tavanomaisten konserttien, joissa venäläiset säveltäjät ovat muiden joukossa, lisäksi varsinaisia venäläisten säveltäjien iltoja. Esimerkiksi Jyväskylässä on paljon venäläisiä klassisen alan muusikkoja ja myös venäläisestä klassisesta musiikista kiinnostuneita ja siihen erikoistuneita suomalaisia muusikkoja. Näitä konsertteja ei kuitenkaan ole varsinaisesti suunnattu ainoastaan venäläisille musiikinystävälle, vaan suuremmalle yleisölle.

Elävää venäläistä pop/rock-musiikkia kuulee Jyväskylässä harvoin, maanlaajuisesti kuitenkin silloin tällöin. Helsingissä toimii Tusovka ry-niminen venäläisen rockin ja populaarimusiikin kannatusyhdistys. He mm. tuovat venäläisiä rock- ja pop- yhtyeitä Suomeen. Sekä Lena, Nadja että Andrei olivat kuullet näistä konserteista, mutta ainoastaan Lena oli päässyt paikalle. Lena on myös Nadjaa ja Andreita kolme vuotta vanhempi ja vaikutti kaikkiin konsertteihin olekaan ollut ikärajaa, ovat konsertit selkeästi suunnattu hieman vanhemmalle väelle. Kaikki kolme toivoisivat, että vastaavanlaista toimintaa olisi tarjolla lähempänä omaa asuinpaikkaa.

Suomalainen radio ei juuri soita venäläistä musiikkia muutamaa hetkellistä hittiä lukuun ottamatta. Venäläisten eniten asuttamilla seuduilla (pääkaupunkiseutu, Itä-Suomi) kuuluu venäjänkielinen radio.

”Meidän sukua asuu rajalla (Suomen ja Venäjän rajalla) ja siellä kuuluu... kuuluu se... radio Sputnik. Se on tosi hyvä, soittaa venäläistä musiikkia... uutta musiikkia. Eipä kuulu täällä, olis kyllä tosi mahtavaa jos se kuuluis täälläkin... tai olis jotain edes.” (Lena)

Pääkaupunkiseudulle ja Itä-Suomeen on keskittynyt myös muu venäjänkielisille nuorille suunnattu toiminta. Haastateltavilla oli tietoa myös Tampereella ja Turussa järjestetyistä venäjänkielisille nuorille kohdistetusta aktiviteeteista, kuten leireistä ja yhteisistä retkistä. Kaikki haastateltavat eivät olleet täysin tyytyväisiä nykyiseen tilanteeseen, mitä tulee järjestettyyn musiikilliseen, tai ylipäänsä minkäänlaiseen Jyvässeudun venäjänkieliselle yhteisölle järjestettävään toimintaan.

Jyväskylässä toimiva vapaaehtoistyöhön perustuva järjestö VaPari järjestää toimintaa kaikille maahanmuuttajille ja esimerkiksi Jyväskylän suurelle venäläisvähemmistölle on järjestetty mm. venäjänkielisille nuorille tarkoitettuja iltoja ja perheiden tapaamisia. Suurin osa VaParin järjestetystä toiminnasta on suunnattu maahanmuuttajille yhteisesti, mutta venäjänkieliset maahanmuuttajat erottuvat muista lukumäärältään, joten heille on ollut mahdollista järjestää erillistä toimintaa. Andrei kertoo venäläisten nuorten järjestetyistä tapaamisista:

”Me ollaan monen ikäisiä, nuorin meistä on ehkä kolmetoista. Me tota puhutaan, juodaan teetä ja syödään... kaikkea tehään. On se tavallaan ihan hyvä... siis että näen muita, siis venäläisiä. Musiikki on myös, ja elokuviaakin katsotaan. Niin... ja se on kanssa... se biljardipöytä, me pelataan melkein joka kerta.” (Andrei)

Andrein lisäksi venäläisille nuorille tarkoitetuissa tapaamisissa on käynyt Nadja, kuitenkin vain satunnaisesti. Lena oli kuullut VaParin toiminnasta, mutta ei ollut koskaan osallistunut siihen. Hän kuitenkin piti sitä positiivisena ja olisi kiinnostunut joskus käymään tutustumassa toimintaan. Ilja ja Olga eivät olleet koskaan kuulleet VaParista ainakaan nimeltä, mutta molemmat tiesivät kuitenkin, että jonkinlaista toimintaa venäläisille maahanmuuttajille järjestetään. Kumpikaan heistä ei ollut erityisen kiinnostunut tutustumaan toimintaan, mutta eivät pitäneet tällaisia järjestettyjä tapaamisia huononakaan asiana.

Vähemmistöryhmän kulttuuri-identiteetin ylläpitäminen on usein enimmäkseen ihmisistä itsestään kiinni. Valitettavan harvoin mikään valtakulttuurin virallinen taho tarjoaa jollekin tietylle yksittäiselle vähemmistöryhmälle palveluja tarkoituksena nimenomaan ryhmän oman kulttuurin ylläpitäminen. Tarvitaan aktiivisia toimijoita oman kulttuuriryhmän sisältä, jotta oma kulttuuri ja yhteydet muihin venäläisiin säilyisivät. Lenan äiti on ollut yhdessä muiden kanssa organisoimassa muutamia venäjänkielisille tarkoitettuja yhteisiä illanviettoja.

” Niin siis ihan huvikseen se äiti on ollut niissä jutuissa mukana, ettei mitään palkkaa saa tai mitään semmosta. Se vaan haluaa tehdä sitä. On siinä porukassa muitakin aktiivisia, ketkä aina järjestää kaikkea yhteistä meille. Äiti on pitänyt tärkeänä, että meidän venäläinen kulttuuri ei unohdu. Se on kuitenkin niin iso osa meitä. Niinkun on tietenkin suomalainenkin (kulttuuri).” (Lena)

Lena, Nadja ja Andrei olivat kaikki sitä mieltä, että oman (musiikki)kulttuurin säilyttäminen Suomessa asuessa on tärkeää. He olisivat myös tarvittaessa valmiita itse auttamaan organisoimaan tilaisuuksia venäläisille maahanmuuttajille, jossa he voisivat harjoittaa omaa kulttuuriaan: soittaa, laulaa, puhua omaa kieltään, jakaa kokemuksia ja nauttia omista ruokaperinteistä. Ilja osallistuisi mielellään tällaisiin tilaisuuksiin, mutta ei haluaisi olla itse niitä järjestämässä. Tässä on syytä huomioida Iljan nuori ikä. Olga ei ole kiinnostunut mainitusta toiminnasta, mutta saattaisi mielenkiinnosta siellä joskus käydä, jos esim. hänen äitinsä hänet sinne pyytäisi. Oma-aloitteisesti hän tuskin osallistuisi.

7.5 Akkulturaatiomalli

Berryn teorian akkulturaatiomalleja on neljä: integraatio, assimilaatio, separaatio ja integraatio (ks. kuvio s.29). Tämä teoria taustalla olen haastatteluni perusteella arvioinut ja tehnyt johtopäätöksiä viiden haastateltavan nuoren akkulturaatiostrategiasta.

Ilja on sopeutunut kohtalaisen hyvin Suomeen. Tullessaan Suomeen hän aloitti koulunkäynnin hyvin vähäisellä kielitaidolla, mutta omien sanojensa mukaan oppi kielen nopeasti ja sai suomalaisiakin ystäviä. Venäläisyys ja venäläinen kulttuuri ovat Iljalle tärkeitä, hän pitää yhteyttä venäläisiin ystäviin ja sukulaisiin ja venäläinen kulttuuri elää rinnakkain suomalaisen kanssa, esim. tässä tutkimuksessa käsitellyn musiikin harrastamisen/kuuntelun osalta. Kuitenkin suomalaisella kulttuurillakin on merkittävä rooli Iljan elämässä ja hänellä on suomalaisia ystäviä. Iljan isäpuoli on suomalainen, joten hän varmasti tukee omalta osaltaan Iljan integroitumista suomalaiseen kulttuuriin.

Berryn mallin mukaan Ilja näyttäisi olevan valinnut akkulturaatiomallikseen integraation, joskin venäläinen kulttuurin tuntuisi olevan hieman enemmän painottuneena Iljan elämässä. Ilja on vasta 12-vuotias, joten teini-ikä voi tuoda muutoksia hänen suhtautumiseensa omaan ja valtakulttuuriin.

Olga on haastateltavista ainut, joka pitää itseään täysin suomalaisena. Olgan vanhemmat osaavat kyllä suomea, mutta kotikieli heillä on yhä venäjä. Olga puhuu enimmäkseen venäjää heidän kanssaan, mutta esimerkiksi kavereiden tullessa kylään, Olga puhuu vanhemmilleenkin suomea. Olgan ystävät ovat pääasiassa suomalaisia, ystäväpiiriin kuuluu myös muutama maahanmuuttaja, joista yksi on venäjänkielinen. Kansalaisuudella ei kuitenkaan Olgan mielestä ole mitään tekemistä ystävyysuhteen syntymisen kanssa. Myös venäjänkielisen tytön kanssa Olga puhuu suomea.

Olgan akkulturaatiostrategia on haastattelun perusteella selkeästi assimilaatio. Olga on sulautunut suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin eikä juuri osoita kiinnostusta venäläiseen kulttuuriin ja yhteydenpitoon muihin Suomessa asuviin venäläisiin. Hän myös puhuu pääasiassa suomea ja pitää itseään suomalaisena, jotka vahvistavat assimilaatioteoriaa.

Andrei on tutkimusryhmästä asunut Suomessa lyhyimmän aikaa, kolme vuotta. Hänen sopeutumisprosessinsa on todennäköisesti vielä osittain kesken. Hän on muuttanut Suomeen 12-vuotiaana, käynyt maahanmuuttajille tarkoitettua valmistavaa luokkaa jonkin aikaa ja siirtynyt sitten yläkouluun. Hän on halunnut säilyttää venäläisen kulttuurinsa ja osoittaa suhteellisen vähän kiinnostusta suomalaiseen kulttuuriin. Andrein ystävät ovat pääosin venäläisiä, lukuun ottamatta koulukavereita, joiden kanssa Andrei ei kuitenkaan vietä vapaa-aikaansa. Hän kuvailee itse vapaa-ajan viettoaan ja ystäviään:

”Meillä on sellanen porukka, me ollaan kaikki venäläisiä...tai siis no...me puhutaan venäjää...välillä käy muitakin, mut ei olla kukaan suomalaisia. Me tavataan aika usein, tehdään kaikkea. Joskus vaan jutellaan.” (Andrei)

Andrei ei erityisemmin osoita kiinnostusta suomalaiseen kulttuuriin, ei musiikkiin eikä hän oma-aloitteisesti tutustu suomalaisiin ihmisiin. Andrein haastattelun perusteella hän on valinnut sopeutumismallikseen separaation. Hän ei koulunkäyntiään lukuun ottamatta ota osaa suomalaiseen elämään, jos se ei ole hänen mielestään tarpeellista. Venäläinen kulttuuri on selkeästi tärkeämpi ja läheisempi Andreille. Andrei pitää itseään venäläisenä ja puhuu koulussa vietettyä aikaa lukuun ottamatta venäjää. Andreilla ei ole yhtään hyvää suomalaista ystävää, jotka olisivat voineet auttaa häntä tutustumaan paremmin suomalaiseen kulttuuriin.

Nadjan koti on kaksikulttuurinen: äidillä on suomalainen avopuoliso. Äidillä on inkeriläinen tausta. Nadjan koti on hyvin suomalaismyönteinen ja välit avomiehen perheeseen ovat melko läheiset. Kotona suomalainen kulttuuri kulkee rinnakkain venäläisen kanssa. Nadja ja hänen äitinsä syventyvät kuitenkin silloin tällöin kahdestaan venäläiseen kulttuuriin, kuten kuuntelevat venäläistä musiikkia, katsovat venäläistä elokuvaa yms. Nadja on kiinnostunut omasta taustastaan, mutta on aktiivinen myös suomalaisessa kulttuurielämässä.

Nadjan akkulturaatiostrategia on haastattelun perusteella integraatio. Hän on onnistuneesti pystynyt säilyttämään oman venäläisen identiteettinsä ja samalla integroitumaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuurielämään.

Lena on asunut Suomessa jo kymmenen vuotta. Pitkästä Suomessa oloajasta huolimatta hän ei ole unohtanut alkuperäänsä vaan tietoisesti tuo sitä esille ja pitää sitä yllä. Samalla hän kuitenkin arvostaa suomalaista kulttuuria, on kiinnostunut siitä ja kokee sen itselleen läheiseksi. Lenan haluaa selkeästi tuoda esille ja korostaa venäläistä taustaansa. Haastattelun yhteydessä kävi ilmi, että näin ei ole aina ollut, vaan prosessi on vaatinut aikaa ja oman identiteetin pohdintaa. Lenan äiti on mennyt naimisiin suomalaisen miehen kanssa ja koti on kaksikulttuurinen. Lenan äiti pitää Lenan lailla venäläisen kulttuurin ylläpitämistä tärkeänä ja Lenan isäpuoli on osannut kunnioittaa tätä:

”Kyllä Petri (nimi vaihdettu) on tosi kivasti mukana meidän (Lenan ja äidin) jutuissa ja on tosi ymmärtäväinen. Eihän se nyt tietenkään mitään venäjää silleen hyvin osaa, mutta kyllä se meidän kanssa aina kuuntelee venäläisiä lauluja vaikkei niitä oikeesti ymmärräkään. On niinku hengessä mukana. Kyllä mekin sitten taas kuunnellaan suomalaista tai muuta Petrin valitsemaa musaa.” (Lena)

Lenankin akkulturaatiostrategiana on integraatio. Hänkin Nadjan ja Iljan tavoin on omaksunut tasapainoisen monikulttuurisen identiteetin; hän hyväksyy oman taustansa ja arvostaa sitä samalla kun elää aktiivisesti mukana suomalaisessa kulttuurissa.

Tämän tutkimuksen kohteena olevista nuorista heidän vastaustensa perusteella kolme on päätenyt integraatioon akkulturaatiostrategianaan. Yksi haastateltavista päätyi assimilaatioon ja yksi separaatioon. Berry (1980, 13–15) pitää integraatiota kaikkein onnistuneimpana sopeutumismallina, joka tuottaa maahanmuuttajalle vähiten stressiä. Nadja, Lena ja Ilja ovat kaikki Berryn kriteerien mukaisesti integroituneet suomalaiseen kulttuuriin. Nadjan ja Lenan taustoissa löytyi samankaltaisuuksia: molempien äideillä on suomalaiset miehet ja molempien Suomessa oloaika on pitkä (Nadja 10 v., Lena 11 v.). Molemmat, etenkin Lena, ovat halunneet lähes korostetusti tuoda venäläistä taustaansa esille. Keskustelut muutamien tutkimuksen ulkopuolisten venäläisten maahanmuuttajien kanssa osoittivat, että tällainen oman kulttuurin vaaliminen huomioon ottaen perheen osittaisen suomalaistumisen (perheen äitien suhde suomalaiseen mieheen) ja pitkän Suomessa oloajan on enemmänkin poikkeuksellista kuin tyyppillistä.

Yhteisenä tekijänä integraation akkulturaatiostrategiakseen valinneilla haastateltavilla oli toisen vanhemman avio- tai avoliitto suomalaisen kanssa. Haastateltavien tapauksessa äiti oli valinnut suomalaisen puolison. Suomalainen perheenjäsen auttaa koko perhettä sopeutumaan uuteen kotimaahan, tuo suomalaista kulttuuria lähemmäksi maahanmuuttajia ja tutustuttaa

suomalaisiin ihmisiin. Unohtamatta tietenkään käytännön asioimisessa auttamista, jolla on merkittävä osuus koko perheen integroitumisessa.

Assimilaatiota voitaisiin pitää toiseksi parhaana, jos ei kuitenkaan yksinomaan hyvänäkään akkulturaatiostrategiana. Nopea sulautuminen valtakulttuuriin ja oman kulttuurin tapojen ja arvojen unohtaminen tai väheksyminen voi johtaa vanhemmiten juurettomuuden tunteeseen. Haastateltavista akkulturaatiostrategiakseen assimilaation valinnut Olga vaikutti kuitenkin tasapainoiselta ja onnelliselta nuorelta. Hänen tapauksessaan aika näyttää, miten hänen suhteensa omaan kulttuuriinsa ja valtakulttuuriin kehittyi iän myötä.

Separaatiossa on vaarana eristäytyminen valtakulttuurista ja se onkin Berryn mukaan uhka syrjäytymiselle. Suomeen saapuminen varhaisessa teini-iässä on Andrein tapauksessa yksi merkittävimmistä tekijöistä, jotka vaikuttivat Andrein kielteiseen suhtautumiseen valtakulttuuriin ja näin ollen päätymiseen separaatioon. 12-vuotiaana lapsi on usein jo muodostanut läheisiä ystävyysuhteita ja muuton tullessa lapsi repäistään pois tärkeiden ystävien luota.

Inkeriläisellä taustalla ei tässä tutkimuksessa ollut akkulturaation kannalta yhdistäviä tekijöitä. Toinen paluumuuttajataustainen tyttö oli valinnut akkulturaatiomallikseen assimilaation, toinen taas integraation. Molemmat tytöt, Olga ja Nadja, ovat sopeutuneet Suomeen hyvin. Erona on, että Nadja on kiinnostunut venäläisestä taustastaan, Olga taas ei. Tytöt ovat iältään ja Suomessa oleskeluaikojen perusteella vertailukelpoisia: molemmat olivat samaa ikäluokkaa (14- ja 15-vuotiaita) ja Suomessa oloajat ovat molemmilla pitkiä (kahdeksan ja kymmenen vuotta). On kuitenkin perusteltua olettaa, että inkeriläistaustaisuus ja sen kautta tuleva mahdollinen kielitaito ovat akkulturaatiota voimakkaasti tukevia tekijöitä.

7.6 Tulosten kokoavaa pohdintaa

Akkulturaatiostrategioihin liittyen olisi ollut mielenkiintoista tehdä laajempaa kartoitusta aiheesta ja tutkia, miten akkulturaatiomallit jakaantuvat suuremmassa joukossa. Eniten ennako-oletuksistani poikkesivat Nadjan ja Lenan voimakas mielenkiinto venäläiseen kulttuuriin ja halu sen säilyttämiseen suhteessa heidän pitkään Suomessa oloaikaansa. Voisi ajatella, että mitä pidemmän aikaa asuu vieraassa maassa, sitä helpommin altistuu maan tavoille ja kulttuurille ja lähtömaan kulttuuri jää taka-alalle. Tutkimuksen aineiston analyysin perusteella venäjänkieliset maahanmuuttajalapset ja –nuoret säilyttävät onnistuneesti kaksikulttuurisuuden useammin kuin hylkäävät kokonaan alkuperäisen kulttuurin tai eristäytyvät valtakulttuurin ulkopuolelle.

Tutkimus toi esille, että musiikki on olennainen osa maahanmuuttajan kulttuuri-identiteettiä ja tutkimushenkilöt toivat esiin omaa kulttuuriaan musiikin avulla. Musiikki voi olla merkittävä osa yksilön identiteettiä samalla kun se nivoutuu kulttuuriseen identiteettiin. Jokainen antaa musiikille erilaisen merkityksen ja painotuksen identiteetissään. Kiinnostus venäläiseen musiikkiin oli suhteessa sekä kansalliseen että kulttuuri-identiteettiin: venäläisen musiikin harrastaminen (kuuntelu, soittaminen tms.) vahvistivat venäläistä kulttuuri-identiteettiä. Musiikki toimi myös venäläistä yhteisöä ja perhettä yhdistävänä tekijänä ja tätä kautta myös vahvisti venäläistä kulttuuri-identiteettiä. Toisaalla taas kiinnostus ainoastaan suomalaiseen/länsimaiseen musiikkiin ja erityisesti kielteinen asenne venäläistä musiikkia kohtaan kertoivat valtakulttuuriin sulautuneesta identiteetistä. Tulkinnat musiikin kansallisista piirteistä olivat kaikilla haastateltavilla hyvin tunnepitoisia ja heijastivat hyvin heidän suhtautumistaan venäläisyyteen yleensä. Haastateltavista ne, jotka arvostivat venäläisyyttään ja pitivät venäjän kieltä, kulttuuria ja musiikkia tärkeänä itselleen, löysivät venäläisestä musiikista eniten merkitystä, tunnetta ja kauneutta.

Musiikki toimi myös oman henkisen hyvinvoinnin ylläpitäjänä ja auttoi maahanmuuttajanuoria maahanmuuttotilanteeseen liittyvän stressin käsittelyssä. Saarikallion (2007) esittämistä seitsemästä tunteiden säätelystrategiasta tämän tutkimuksen aineiston perusteella mainittiin neljä: viihdyke, irtautuminen, mielikuvatyöskentely ja lohtu. Maahanmuuttajista ollessa kyse mielikuvatyöskentelyä käytettiin erityisesti muistoihin

entisestä kotimaasta ja sinne jääneistä ystävistä ja sukulaisista. Myös lohdun ja nykyhetkestä irtautumisen tarve on ilmeinen maahanmuuttajanuorelle akkulturaatioon liittyvän stressin lieventämiseksi.

Venäläisen musiikin käsittely nykyisen koulun musiikintunneilla jakoi mielipiteitä. Kahdella haastateltavista oli neutraali suhtautuminen venäläisen musiikin käsittelyyn musiikintunneilla, yhdellä positiivinen ja kahdella negatiivinen. Venäläisen musiikin käsittelyyn positiivisesti suhtautunut oppilas toi muutenkin venäläistä kulttuuria esille ja hänellä on vahva monikulttuurinen identiteetti sekä hän on valinnut akkulturaatiomallikseen integraation. Myös kaksi asiaan neutraalisti suhtautunutta oli valinnut saman akkulturaatiostrategian. Toinen kielteisesti suhtautuneista oli valinnut sulautumiseen ja toinen eristäytymiseen tähtäävän akkulturaatiostrategian.

Tulokseni tukivat aiempia tutkimuksia (Folkestad 2002, Gregory 1997, Russell 1997), jossa kulttuuriset vähemmistöryhmät käyttivät musiikkia tietoisesti erottumisen keinona valtaväestöstä sekä oman ryhmänsä yhdistävänä tekijänä. Ne haastateltavat, jotka arvostivat venäläisiä juuriaan, käyttivät musiikkia oman kulttuuri-identiteettinsä vahvistamiseen ja ilmentämiseen.

8 POHDINTAA

Tutkimuksen tekeminen ja tulosten analysointi oli palkitsevaa itseäni kovasti kiinnostavan aiheen parissa. Työprosessi oli pitkä, välillä oli pidempiäkin taukoja, jolloin työ sai rauhassa hautua. Kuukausien ja taas kuukausien kuluessa uusia ja tuoreita ajatuksia syntyi ja työ muutti vähitellen muotoaan. Taukojen jälkeen työhön ryhtyminen ei aina ollut helppoa; työn punainen lanka saattoi olla kateissa ja sen uudelleen löytäminen oli joskus työlästä. Usein vaikeuksista seuraa jotain hyvääkin: työn toistuva kriittinen tarkastelu ja kyseenalaistaminen toivat mukanaan joka kerta uusia näkökulmia.

Joitakin kysymyksiä heräsi tutkimuksen aikana. Voidaanko yhden, joskin pitkän ja syvällisenkin, haastattelun perusteella tehdä päätelmiä yksilön identiteetistä? Identiteetti on osa ihmisen minuutta, johon ei ulkopuolinen pääse noin vain käsiksi. Myös tutkimuksen verrattavuus suurempaan kohderyhmään ja yleistettävyyttä herätti mietteitä. Myös Kopsa-Schön (1996) on pohtinut ongelmaa. Kulttuureja ja etnisten vähemmistöjen kulttuuri-identiteettiä on tutkittu yksilön näkökulmasta. Yksilöidentiteetti toimii tällöin kulttuuria selittävänä tekijänä. Ovatko tällöin yksilöidentiteetti ja ryhmäidentiteetti lainkaan rinnastettavissa?

Haastateltavien ikäerot olivat aika suuria ajatellen nuorten kehitysvaiheita. Myös Suomessa oloaika vaihteli paljon. Haastateltavissa löytyi monta erilaista persoonaa: sanavalmista ja räiskyvää sekä varautunutta ja harvasanaista. Haastateltavien vastaukset vaihtelivat muutamista sanoista pitkiin analyttisiin pohdintoihin. Näin ollen tulokset eivät välttämättä ole täysin vertailukelpoisia keskenään. Tutkimukseni antaa syvällistä ja monipuolista tietoa viiden venäläisen maahanmuuttajanuoren musiikkitaustasta ja kulttuurisesta identiteetistä. Tutkimusnäyte on sen verran pieni, ettei suuria yleistyksiä venäläisistä maahanmuuttajanuorista voi tehdä eikä näin ole tarkoituskaan. Joitakin tyypittelyjä erityisesti liittyen akkulturaatiomalleihin pystyin tekemään saamieni tietojen perusteella. Haastatellut nuoret olivat myös kaikki musiikillisesti aktiivisia, joten tulokset eivät välttämättä ole sovellettavissa nuoriin, jotka eivät pidä musiikkia kovinkaan tärkeänä itselleen.

Nuorten musiikillisia kuuntelutottumuksia, etenkin musiikin kansallisuutta koskien, oli otettava huomioon se mahdollisuus, että haastateltavista nuorista kaikki tai kukaan ei välttämättä kuuntelisi lainkaan suomalaista tai venäläistä musiikkia. Länsimaiset listahitit kuuluvat useiden nuorten mielimusiikkiin. Etenkin Venäjän suurissa kaupungeissa länsimainen musiikki on hyvin esillä. Suomalainen ja venäläinen musiikki eroavat toki toisistaan, erot eivät kuitenkaan ole merkittävän suuria. Nykypäivän länsimainen pop/rock-musiikki on antanut vaikutteita molempien kulttuurien kevyelle musiikille, jolloin erot voivat olla hyvinkin pieniä. Venäläinen nuorisomusiikki on kuitenkin yhä pääasiallisesti venäjänkielistä. Yllättävää kyllä, tutkimuksessa suomalaista ja venäläistä musiikkia kuunneltiin vähintään yhtä paljon kuin länsimaista musiikkia ja se helpotti analyysin tekemistä.

Olen vertaillut tutkimukseni tuloksia Ravattisen (1999, 72) saamiin tuloksiin. Hän kirjoittaa päätännössään: *”Venäläiset maahanmuuttajat Suomessa pitävät voimakkaasti yllä venäläistä identiteettiään. Tutkimukseni mukaan maahanmuuttajat kokevat vaikeana suomalaiseen elämänmenoon sopeutumisen ja kulttuurisen akkomodaation. He ovat taipuvaisia eristäytymään valtaväestöstä ja seurustelemaan vain omaa kulttuuria edustavien ihmisten kanssa.”* Tutkimuksessa ei tarkkaan kerrota haastateltavien ikää, mutta käsitykseni mukaan (tutkimushenkilöiden ilmoitetut perhesuhteet, ammatti ja työhistoria) kyseessä ovat hieman vanhemmat henkilöt. Tämäkin tukee useiden aikaisempien tutkimuksien tuloksia, että nuorten maahanmuuttajien sopeutuminen uuteen kulttuuriin käy helpommin. Yksi syy tähän on koulunkäynti, jossa vuorovaikutussuhteita muihin ikätovereihin syntyy luonnollisessa ympäristössä.

Jasinskaja-Lahti (2000) on tutkinut venäjänkielisten nuorten akkulturaatiota kvantitatiivisin menetelmin. Hänen tulostensa mukaan enemmistö tutkimukseen osallistuneista nuorista tunsi itsensä enemmän joko venäläiseksi tai suomalaiseksi, akkulturaatiostrategialtaan he olivat siis suuntautuneet assimilaatioon tai separaatioon. Vaikka integroituneita monikulttuurisen identiteetin omaksuneitakin venäjänkielisiä nuoria oli huomattava määrä, oli tulos selkeä. Omassa tutkimuksessani integroituneita oli enemmistö, kolme viidestä. Kuitenkaan kahta täysin erilaisin menetelmin tehtyä tutkimusta ei voi vertailla keskenään vaan tuloksia voi käyttää suuntaa-antavina. Valitsemani Berryyn akkulturaation nelikenttämalli sopii mielestäni

hyvin tämänkaltaiseen tutkimukseen ja sitä onkin käytetty paljon vastaavanlaisissa maahanmuuttajien sopeutumista koskevissa tutkimuksissa. Tutkimukseni tulokset olisivat akkulturaation osalta olleet varmasti jonkin verran erilaiset, jos olisin käyttänyt toisenlaista akkulturaatioteoriaa analyysin pohjana.

Mahdollista jatkotutkimusta voisi tehdä vertailemalla eri-ikäisten venäläisten maahanmuuttajien musiikillisia ja kulttuurisia arvoja. Tutkimuksessani tuli ilmi perheen sisäiset oman kulttuurin vaalimiseen ja kunnioittamiseen liittyvät eroavaisuudet. Erittäin kiehtova tutkimusasetelma olisikin tutkia yhtä tai useampaa venäläistä maahanmuuttajaperhettä ja verrata eri-ikäisten perheenjäsenien oman kulttuuriperinteen arvostamista ja erityisesti kiinnittää huomiota perheen dynamiikkaan. Tällöin olisi tärkeää päästä tutustumaan lähemmin maahanmuuttajaperheen arkielämään, joka edellyttäisi lähempää ja syvempää tutustumista tutkimuksen kohteina oleviin ihmisiin. Tutkimuksen ennako-oletuksena olisi, että lasten ja nuorten sopeutuminen uuteen kotimaahan olisi helpompaa ja he olisivat avoimempia omaksumaan uutta kulttuuria. Lähtökohtana olisi myös oletus, joka tässäkin tutkimuksessa tuli ilmi, että vanhemmat haluaisivat innokkaimmin säilyttää ja pitää yllä omaa kulttuuriperinnettään.

Musiikkikasvatuksen näkökulmasta mielenkiintoisin tutkimustulos oli mielestäni kahden maahanmuuttajanuoren negatiivinen suhtautuminen oman musiikkikulttuurinsa esittelyyn koulun musiikintunneilla. Musiikinopettajilta vaaditaan tilanneherkkyyttä ja hienovaraisuutta maahanmuuttajien kanssa toimiessa. Maahanmuuttajilla on arvokasta tietoa ja taitoja omasta musiikkikulttuuristaan, joista sekä musiikinopettaja että muut oppilaat voivat hyötyä. Kuitenkin on nähtävä maahanmuuttajaoppilaat persoonina, joista kaikki eivät halua erottua joukosta ulkomaalaistaustansa perusteella. Venäläisten maahanmuuttajien kohdalla on huomionarvoista pieni etninen etäisyys valtaväestön kanssa, joka teoriassa mahdollistaa maahanmuuttajan sulautumisen joukkoon ulkoisin perustein toisin kuin useiden muiden maahanmuuttajaryhmien kohdalla, jolloin erottuminen valtaväestöstä ulkonäön perusteella on väistämätöntä. Myös joidenkin suomalaisten negatiiviset asenteet venäläisiä kohtaan voivat vaikuttaa siihen, kuinka paljon tai vähän maahanmuuttajanuori haluaa erottua valtaväestöstä ja tuoda omaa kansallisuuttaan ja kulttuuriaan esille. Tärkeää on kuitenkin olla unohtamatta niitäkään maahanmuuttajaoppilaita, jotka kokevat mahdollisuuden esitellä omaa

musiikkikulttuuriaan positiivisena ja itsetuntoaan vahvistavana. Maahanmuuttajien ja etenkin venäläistaustaisten maahanmuuttajien määrän lisääntyessä suomalaisissa kouluissa, tämä olisi kiinnostava ja ajankohtainen jatkotutkimusaihe monikulttuurisen musiikkikasvatustyön kehittämisen kannalta.

LÄHTEET

- Ahonen, H. 1993. Musiikki sanaton kieli: musiikkiterapian perusteet. Helsinki: Finn Lectura.
- Alitolppa-Niitamo, A. 1993. Kun kulttuurit kohtaavat – matkaopas maahanmuuttajan kohtaamiseen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Helsinki: Sairaanhoidajien koulutussäätiö.
- Barfield, T. 1997. The Dictionary of Anthropology. Oxford: Blackwell.
- Berkaak, O.A. 2002. Fri for fremmende: en evaluering av signalprosjekt Open Scene. Notat nr 46. Oslo: Norsk kulturråd.
- Berry, J.W. 1980. Acculturation as Varieties of Adaptation. Teoksessa A.M. Padilla (ed.), Acculturation. Theory, Models and Some New Findings. Boulder, Colorado: Westview Press.
- Berry, J.W., Poortinga, Y.H., Segall, M.H., Dasen, P.R. 1992. Cross-Cultural Psychology: Research and Applications. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dey, I. 1993. Qualitative data analysis. A user-friendly guide for social scientists. London: Roulledge.
- Erikson, E. H. 1968. Identity: Youth and Crisis. New York: Norton.
- Folkestad, G. 2002. National identity and music. Teoksessa D. Hargreaves, R.A.R. MacDonald, D. Miell (ed.) Musical identities. Oxford: Oxford University Press.
- Goldberg, D.T. 2004. The space of multiculturalism. <URL: http://www.opendemocracy.net/arts-multiculturalism/article_2097.jsp > Viitattu 5.7.2007.
- Gregory, A. 1997. The roles of music in society: the ethnomusicological perspective. Teoksessa D.J. Hargreaves & A.C. North (ed.) The Social Psychology of Music. Oxford: Oxford University Press.
- Hall, S. 1999. Identiteetti. Tampere: Vastapaino.
- Havila, T. 2001. Monikulttuurinen koulu: iranilaisen maahanmuuttajaoppilaan musiikkukulttuurista, sen säilyttämismahdollisuudet Suomessa ja kokemukset musiikinopetuksesta uudessa kotimaassa. Jyväskylän yliopisto. Musiikkikasvatuksen pro gradu –tutkielma.
- Heiniö, M. 1994. Musiikki ja kulttuuri-identiteetti: johdatusta keskeiseen käsitteistöön. Musiikki 1/1994. Suomen musiikkiteollinen seura ry:n ja Helsingin yliopiston

musiikkitieteen laitoksen julkaisu.

- Helkama, K., Myllyniemi, R. & Liebkind K. 1998. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Huttunen, L., Löytty, O., Rastas, A. 2005. Suomalainen monikulttuurisuus: paikallisia ja ylijäisiä suhteita. Teoksessa L. Huttunen, O. Löytty, A. Rastas (toim.) Suomalainen vieraskirja: kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Tampere: Vastapaino.
- Inkerin kulttuuriseura ry. <URL: <http://www.inkeri.com/kulttuuriseura.html>. > Viitattu 12.4.2007.
- Iskanius, S. 2002. Kahden kielen ja kulttuurin labyrintissa – venäjänkielisten maahanmuuttajien kieli-identiteetti. Teoksessa S. Laihala-Kankainen, S. Pietikäinen & H. Dufva (toim.) Moniääninen Suomi. Kieli, kulttuuri ja identiteetti. Soveltavan kielentutkimuksen laitos. Jyväskylän yliopistopaino.
- Iskanius, S. 2006. Venäjänkielisten maahanmuuttajaopiskelijoiden kieli-identiteetti. Jyväskylä studies in humanities, 51. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Jaakkola, M. 2005. Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin vuosina 1987 – 2003. Työpoliittinen tutkimus 286/2005. Viitattu 14.4.2007. <URL: http://www.mol.fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/06_tutkimus/tpt286.pdf. > Helsinki: Työministeriö.
- Jaakonsaari, L. 1998. Inkerinsuomalaisten maahanmuutto Suomeen 1990-luvulla. Työministerin eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle 9.12.1998 antama Suomen hallituksen selonteko inkeriläisten maahanmuutosta Suomeen 1990-luvulla. Työministeriö, työhallinnon julkaisu 215. Helsinki: Työministeriö.
- Jasinskaja-Lahti I. 2000. Psychological acculturation and adaptation among Russian-speaking adolescents in Finland. Helsinki: Department of Social Psychology, University of Helsinki.
- Järviluoma, H. 1997. Musiikki, identiteetti ja ruohonjuuritaso: amatöörimuusikkoryhmän kategoriatyöskentelyn analyysi. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2000. Tunne itsesi suomalainen. Helsinki: WSOY.

- Kopsa-Schön, T. 1996. Kulttuuri-identiteetin jäljillä: Suomen romanien kulttuuri-identiteetistä 1980-luvun alussa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kosonen, L. 1994. Vietnamilainen oppilas kahden kulttuurin välissä. Teoksessa K. Liebkind (toim.) Maahanmuuttajat: kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Kurkela, K. 1994. Mielen maisemat ja musiikki. Musiikin esittämisen ja luovan asenteen psykodynamiikkaa. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- Kuusela, J. 1980. Suomen kieli Ruotsissa. Kulttuuri-identiteetti ja kieli. Tukholma: Norden-yhdistys.
- Lauhamaa, P., Rasmus, E-L. & Juden-Tupakka, S. 2006. Saamelaiskasvatus sosiaalisaation, enkulturaation ja identiteetin käsitteiden valossa. Teoksessa T. Martikainen (toim.) Ylirajainen kulttuuri: etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Lehto, S.R. 2000. Pietarista Jyväskylään musiikkitunneille: tapaustutkimus maahanmuuttajanuoren suhteesta musiikkiin ja musiikin opetukseen Suomessa. Jyväskylän yliopisto. Musiikkikasvatuksen pro gradu –tutkielma.
- Lehtonen, K. 1986. Musiikki psyykkisen työskentelyn edistäjänä: psykoanalyttinen tutkimus musiikkiterapian kasvatuksellisista mahdollisuuksista. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C, osa 56. Turku: Turun yliopisto.
- Liebkind, K. 1994. Maahanmuuttajat ja kulttuurien kohtaaminen. Teoksessa K. Liebkind (toim.) Maahanmuuttajat: kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Liebkind, K. 2000. Monikulttuurisuus on tulevaisuutta. Teoksessa K. Liebkind (toim.) Monikulttuurinen Suomi: etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus.
- Liebkind, K., Mannila, S., Jasinskaja-Lahti, I., Jaakkola, M., Kyntäjä, E., Reuter, A. 2004. Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Helsinki: Gaudeamus.
- Matinheikki-Kokko, K. 2002. Kulttuuri-identiteetti oppimisprosessina. Teoksessa Laihiala-Kankainen S., Pietikäinen S., Dufva H. (toim.) Moniääninen Suomi: kieli, kulttuuri ja identiteetti. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

- Merriam, A.P. 1980. *The anthropology of music*. Evanston (Ill.): Northwestern University Press.
- Mikkola, P. 2001. Kahden kulttuurin taitajaksi: maahanmuuttajaoppilaan monikulttuurinen identiteetti, tavoitteet ja toiminta. *Turun yliopiston julkaisuja*. Sarja C, osa 171. Turku: Turun yliopisto.
- Miles, R. 1994. *Rasismi*. Tampere: Vastapaino.
- North, A.C., Hargreaves, D.J. & O'Neill, S.A. 2000. The importance of music to adolescents. *British Journal of Educational Psychology*, 70, 255-272.
- Padilla, A.M. 1980. *The Role of Cultural Awareness and Ethnic Loyalty in Acculturation*. Teoksessa A.M. Padilla, *Acculturation. Theory, Models and Some New Findings*. Boulder, Colorado: Westview Press.
- Peltonen, A. 1998. Maahanmuuttajaoppilaiden opetuksen erityispiirteitä. Teoksessa P. Pitkänen (toim.) *Monikulttuurinen koulu: kulttuurien kohtaaminen opetustyössä*. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Perez de Cuellar, J. ym. 1998. *Moninaisuus luovuutemme lähteenä: kulttuurin ja kehityksen maailmankomission raportti*. Helsinki: Otava.
- Puusaari, H. 1997. Kulttuurinmuutos koettelee maahanmuuttajaa: psykososiaalinen kohtaaminen. Teoksessa P. Pitkänen (toim.) *Näkökulmia monikulttuuriseen Suomeen*. Helsinki: Edita.
- Rastas, A. 2005. *Rasismi: oppeja, asenteita, toimintaa ja seurauksia*. Teoksessa L. Huttunen, O. Löytty & A. Rastas (toim.) *Suomalainen vieraskirja: kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*. Tampere: Vastapaino.
- Ravattinen, J. 1999. ”Ne ovat kappaleita, jotka ovat erittäin lähellä sieluni rakennetta. ” Havaintoja venäläisten maahanmuuttajien käsityksistä merkityksellisestä musiikista ja kulttuurin vaikutuksesta musiikkiterapiaan. Jyväskylän yliopisto. Musiikkiterapian pro gradu –tutkielma. Viitattu 2.8.2006. <URL: <http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/g/1673.pdf>>
- Russell, P.A. 1997. *Musical tastes and society*. Teoksessa D.J. Hargreaves & A.C. North (ed.) *The Social Psychology of Music*. Oxford: Oxford University.
- Ruuska, P. 2005. *Nationalismi: kansallisen järjestyksen globaali kulttuuri ja arki*. Teoksessa L. Huttunen, O. Löytty & A. Rastas (toim.) *Suomalainen vieraskirja: kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*. Tampere: Vastapaino.

- Rönholm, R. 1999. Identiteetin lähteillä: kulttuurijuuret minuuden ja opiskelun osana. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C, osa 152. Turku: Turun yliopisto.
- Rönholm, R., Pylsy, E. 2000. Kulttuuri-identiteetti ja henkinen hyvinvointi: kotiseutuprojektin tutkimusraportti. Virrat: Tampereen yliopiston Virtain kulttuurintutkimusasema.
- Saarikallio, S. 2007. Music as Mood Regulation in Adolescence. *Jyväskylä studies in humanities*, 67. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Viitattu 1.6.2007. <URL: <http://dissertations.jyu.fi/studhum/9789513927318.pdf>>
- Salminen, K. 1989. Musiikkimakujen muotoutuminen: musiikkikulttuuriin sosiaalistuminen ja enkulturaation ongelmat. Helsinki: Yleisradio.
- Sam, D.L. 1994. Acculturation of young immigrants in Norway: a psychological and socio-cultural adaptation. Bergen: University of Bergen.
- Skutnabb-Kangas, T. 1988. Vähemmistö, kieli ja rasismi. Helsinki: Gaudeamus.
- Soutamo, H-E., Säily, J. & Vilhunen, M. 1998. Oman kielen ja kulttuurin merkitys. Teoksessa P. Pitkänen (toim.) Monikulttuurinen koulu: kulttuurien kohtaaminen opetustyössä. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Sue, D.W. & Sue, D. 1990. Counselling the cultural difference. Theory and practise. New York: Wiley.
- Suurpää, L. 2005. Suvaitsevaisuus: sietämistä vai solidaarisuutta? Teoksessa L. Huttunen, O. Löytty & A. Rastas (toim.) Suomalainen vieraskirja: kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Tampere: Vastapaino.
- Suutari, P. 1997. Identiteetin käsitteestä etnomusikologiassa ja kulttuurintutkimuksessa. Ruotsinsuomalaisen musiikin tapaustutkimus. *Musiikki* 1/1997. Suomen musiikkitieteellinen seura ry:n ja Helsingin yliopiston musiikkitieteen laitoksen julkaisu.
- Tajfel, H. 1981. Human groups and social categories. *Studies in Social Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Talib, M-T. 2002. Monikulttuurinen koulu: haaste ja mahdollisuus. Helsinki: Kirjapaja.
- Talib, M., Löfström, J., Meri, M. 2004. Kulttuurit ja koulu: avaimia opettajille. Helsinki: WSOY.
- Tarrant, M., North, A.C., Hargreaves, D.J. 2002. Youth identity and music. Teoksessa D.

Hargreaves, R.A.R. MacDonald, D. Miell (ed.) Musical identities. Oxford: Oxford University Press.

Tilastokeskus 2005. Suomen tilastollinen vuosikirja 2005. Helsinki: Tilastokeskus.

Triandis, H. 1994. Culture and social behavior. New York: McGraw-Hill.

Ulkomaalaislaki A: 22.2.1991/378, 18a§ L:28.6.1996/511. Suomen laki 1998.

Ulkomaalaisvirasto 2007. <URL: <http://www.uvi.fi/netcomm/content.asp?path=8,2475,2525>
> Viitattu 12.6.2007.

Uusitalo, H. 1995. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. Porvoo: WSOY

Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti 2003. Suomen venäjänkielisen väestönosan kysymyksiä 2002. Etnisten suhteiden neuvottelukunnan asettaman työryhmän raportti. 2003. Helsinki: Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti.

Wilpert, C. 1989. Ethnic and cultural identity: ethnicity and the second generation in the context of European migration. Teoksessa K. Liebkind (toim.) New identities in Europe. Immigrant ancestry and the ethnic identity of youth. Aldershot: Gower.

YK:n ihmisoikeuksien julistus 10.12.1948

YK:n Geneven pakolaissopimus 10.12.1948

LIITE 1

TEEMAHAASTATTELURUNKO

A. TAUSTATIEDOT

- Kerro itsestäsi. Missä olet syntynyt? Millainen perhe sinulla on? Missä olette asuneet? Milloin muutitte Suomeen?

B. MUSIIKIN ROOLI ELÄMÄSSÄ

- Kuinka tärkeä musiikki on sinulle? Soitatko/laulatko/kuunteletko/sävellätkö musiikkia? Kuinka paljon aikaa käytät musiikkiin (kuuntelemiseen, soittamiseen, laulamiseen, säveltämiseen) päivässä/viikossa?

C. MUSIIKKIMAKU, MUSIIKIN KANSALLISUUS JA MUSIIKILLINEN KONTEKSTI

- Minkälaista musiikkia kuuntelet?
- Onko musiikin kansallisuudella merkitystä? Mikä on tärkeintä musiikissa?
- Kiinnitätkö paljon huomiota kappaleen sanoituksiin? Miten suomalaiset ja venäläiset sanat eroavat toisistaan? Mitä kappaleen sanat merkitsevät sinulle?
- Miten suomalainen musiikki eroaa mielestäsi venäläisestä musiikista? Entä länsimainen ja venäläinen musiikki?

D. KOULUN MUSIIKINOPETUS

- Opiskeletko koulussa musiikkia? Oletko valinnut ylimääräisiä kursseja pakollisten lisäksi?
- Oletko tyytyväinen musiikinopetukseen? Mitä mieltä olet soitettavasta musiikista ja käsiteltävistä aiheista? Jos muuttaisit jotain, mitä?
- Käsitelläänkö koulun musiikintunneilla venäläistä musiikkikulttuuria? Haluaisitko, että sitä käsiteltäisiin enemmän?

E. MUSIIKKIELÄMÄ VENÄJÄLLÄ

- Harrastitko musiikkia asuessasi Venäjällä? Minkälaista musiikkia kuuntelit/harrastit? Kävitkö soittotunneilla/muussa ohjatussa musiikkiharrastuksessa?
- Kävitkö koulua Venäjällä? Osallistuitko musiikintunneille? Minkälaisia muistoja? Miten suomalainen musiikinopetus mielestäsi eroaa venäläisestä?

F. MUSIIKIN YHTEISÖLLISYYS

- Minkälaista musiikkia perheesi kuuntelee? Harrastatteko musiikkia yhdessä?
- Kuunteletko/soitatko musiikkia ystäväsi kanssa? Minkälaista musiikkia ja minkälaisissa tilanteissa?
- Minkälaista musiikkia ystäväsi kuuntelevat? Vaikuttaako ystäväsi/luokkakavereiden musiikkimaku omaasi? Entä perheesi/sukusi? Kuunteletko eri musiikkia venäläisten ja suomalaisten ystäväsi kanssa?

G. YHTEYDET VENÄJÄNKIELISIIN SUOMESSA JA VENÄJÄLLÄ

- Ovatko ystäväsi venäläisiä/suomalaisia? Kuinka usein tapaat muita venäjänkielisiä?
- Kuinka usein käyt Venäjällä? Onko teillä läheistä perhettä/sukua/ystäviä siellä?

H. OMA KANSALLINEN IDENTITEETTİKÄSITYS

- Kuka olet mielestäsi kansallisuudeltasi? Pitävätkö muut sinua venäläisenä, suomalaisena vai molempina?
- Oletko mielestäsi kotoutunut hyvin Suomeen? Millaista on olla venäläinen Suomessa? Kaipaako joskus entiseen kotimaahasi? Toivotko joskus muuttavasi takaisin?

I. KIELI

- Mitä kieltä käytät koulussa ja vapaa-aikana? Entä perheesi ja ystäviesi kanssa? Millainen venäjän ja suomen kielen taitosi on?
- Millä kielellä ajattelet? Mikä on mielestäsi ”tunteittesi kieli”?

J. KIINNOSTUS OMAN MUSIIKKIKULTTUURIN HARJOITTAMISEEN

- Onko kotipaikkakunnallasi mahdollisuuksia kuunnella/harrastaa venäläistä musiikkia? Oletko tyytyväinen tilanteeseen?
- Onko mielestäsi tärkeää ylläpitää venäläistä musiikkikulttuuria? Miksi?